

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น
ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

Economic Impacts of Tourism on Local People in Mu Ko Chang
National Park, Trat Province

โดย

นางสาวจุฑารัตน์ ขาวคม

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

พ.ศ. 2548

ISBN 974-9845-70-6

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ)

ปริญญา

อุทยานและนันทนาการ

อนุรักษ์วิทยา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น
ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

Economic Impacts of Tourism on Local People in Mu Ko Chang
National Park, Trat Province

นามผู้วิจัย นางสาวจุฑารัตน์ ขาวคม

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.รชนี เอมพันธ์, Ph.D.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เขษมาศ, M.S.)

กรรมการ

(อาจารย์นันทนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(รองศาสตราจารย์วิชา นิยม, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์วินัย อากงหาญ, M.A.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 3 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้นั้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะอาจารย์กรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ครรชชี เอมพันธุ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรเชษฐ์ เศรษฐมาสม กรรมการวิชาเอก อาจารย์ ดร.นุชนาถ มั่งคั่ง กรรมการวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจักขณ์ ฉิมโถม ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภวรรณ ฐานะกาญจน์ ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ความคิดเห็นเพิ่มเติม ตลอดจนตรวจแก้ไข วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ คุณกฤษฎา หอมสุต หัวหน้าอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด และเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย คุณรัตนา ศรีประเสริฐ คุณจุฬาลักษณ์ แสงสว่าง คุณเสาวนีย์ เสวตณภานนท์ คุณธาราธร อุดมศักดิ์เวชกุล รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน เจ้าหน้าที่ อพท.ที่ให้การอนุเคราะห์ที่พัก ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ตลอดจนประชากรท้องถิ่นที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณ คุณรติกร น่วมภักดี คุณเสาวนีย์ สารเนตร คุณถาวร จันนรา คุณฤกษ์รัตน์ ปักกันทร พี่ผึ้ง พี่ต๋อ คุณธิดารัตน์ วรรณประทีป คุณอรพิน แก้วบัวเงิน คุณเบญจมาศ ณ ทองแก้ว คุณกันยรัชณี ศรีจันทร์ สำหรับแรงใจ อีกทั้งให้คำแนะนำ ปรึกษา ช่วยเหลือ เป็นกำลังใจให้ ขอขอบคุณเพื่อนวงกรรุ่นที่ 65 พี่ เพื่อน และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ น้อง ๆ กลุ่ม Forest girl'70 รวมถึงเพื่อน ๆ ทุกคนที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ ซึ่งเป็นกำลังใจที่สำคัญตลอดมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แต่พ่อแม่ น้องสาวและน้องชาย ผู้ให้โอกาส สนับสนุน และให้กำลังใจในทุกเรื่องเสมอมา และที่สำคัญ ขอขอบคุณตัวเองที่เปิดโอกาสให้ตนเองได้เรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น ได้รู้จักฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่บั่นทอนความรู้สึกและกำลังใจ จนประสบความสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้

จุฑารัตน์ ขาวคม

ตุลาคม 2548

จุฬารัตน์ ขาวคม 2548: ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (อุทยานและนันทนาการ) สาขาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษวิทยา ปรธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์, Ph.D. 153 หน้า
ISBN 974-9845-70-6

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อศึกษาปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างจังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงเพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรท้องถิ่นในระดับครัวเรือนซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทั้งหมด 192 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t -test, F -test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 58.3 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.6 มีอายุ 31 - 45 ปี ร้อยละ 48.4 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 61.5 ไม่ต้องการย้ายถิ่น ร้อยละ 34.4 มีอาชีพค้าขายหรือมีกิจการของตนเอง ร้อยละ 50.5 มีรายได้จากการท่องเที่ยว 50,000-100,000 บาทต่อปี

สำหรับผลการศึกษาระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกที่ปรากฏในระดับสูง คือ การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น มีการขยายการลงทุน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวทางด้านลบที่ปรากฏในระดับสูง คือ การเปลี่ยนแปลง การถือครองที่ดิน การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น สูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน ส่วนประเด็นด้านต่าง ๆ ที่เหลือปรากฏผลกระทบระดับปานกลาง สรุปได้ว่าผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและด้านลบมีค่าเฉลี่ยผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนระดับความพึงพอใจของประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่ได้รับจากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประชากรมีระดับความพึงพอใจในระดับค่อนข้างมาก สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ของภูมิหลังประชากร ได้แก่ ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน รายได้จากการท่องเที่ยว อายุ และระดับการศึกษาที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและลบ พบว่า ปัจจัยด้าน รายได้จากการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและลบ และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเฉพาะทางด้านบวกเท่านั้น

จุฬารัตน์ ขาวคม
ลายมือชื่อนิติกร

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์
ลายมือชื่อประธานกรรมการ

๒๖, ๓๐, ๒๕๔๘

Chutarat Khaokhom 2005: Economic Impacts of Tourism on Local People in Mu Ko Chang National Park, Trat Province. Master of Science (Parks and Recreation), Major Field: Parks and Recreation, Department of Conservation. Thesis Advisor: Assistant Professor Duchanee Empandhu, Ph.D. 153 pages.
ISBN 974-9845-70-6

The objectives of the research is to study local people' economic status, the amount , distribution and direct benefits and indirect benefits of economic impacts from tourism at Mu Ko Chang National Park in Trat Province on local people, and to study local people satisfaction towards economic benefit from tourism. Questionnaire was used to collect data from local people who receive tourism impacts at household level with total sample size of 192. The data was analyzed by descriptive statistics and hypothesis testing by the t - test and F - test method at .05 statistical level of significance.

Regarding the socio economic status of local people at Mu Ko Chang National Park, the study found that most about 58.3 percent were female, 53.6 percent were 31 -45 years old, 48.4 percent earned primary school, 61.5 percent unwanted to displace, 34.4 percent have own business or merchandize trading, and 50.5 percent earned tourism income ranging between 50,000 – 100,000 bath per year.

Level of economic impacts showed that the high positive impact were ranging from job and occupation, income distribution, investment, goods and service quality and change of productivity structure. High negative economic impact from tourism were change of land ownership to the outsiders, labor migration, cost of living, price of goods and lose of local economic efficiency. The rest are found in moderate economic impacts. Averagely, the economic impacts from tourism both positive and negative were in moderate levels. Satisfaction towards economic benefit found relatively high. The results from hypothesis test of the relationships between settlement period, tourism income, age and education level toward economic impacts from tourism found that income from tourism was statistically related to both positive and negative economic impacts while education level were statistically related to only positive economic impact.

Chutarat Khaokhom

Student's signature

Dr. Duchanee Empandhu

Thesis Advisor's signature

27 Oct, '05

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	5
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	5
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	18
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ	31
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	39
พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด	46
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
กรอบและแนวคิดในการทดสอบสมมติฐาน	67
สมมติฐานในการวิจัย	70
อุปกรณ์และวิธีการ	71
อุปกรณ์	71
วิธีการ	71
ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	87
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของประชาชนท้องถิ่น	87
ตอนที่ 2 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากรท้องถิ่น	92
ตอนที่ 3 ระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว	105
ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจ	115
ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน	116

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
สรุปผลและข้อเสนอแนะ	129
สรุปผล	129
ข้อเสนอแนะ	132
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	133
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป	135
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	137
ภาคผนวก	146
ภาคผนวก แบบสอบถามประชากรท้องถิ่น	147

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ปี พ.ศ. 2545 - 2548	53
2	จำนวนครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	73
3	ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นในด้านบวก	77
4	ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นในด้านลบ	80
5	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	89
6	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอาชีพของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่	93
7	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามรายได้ของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่	96
8	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามสภาพทางการเงินในครัวเรือนของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่	97
9	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดินของประชากร	100
10	จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจของประชากร	104
11	จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจทางด้านบวก	106
12	จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจทางด้านลบ	108
13	ระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจำแนกตามประเด็นผลกระทบทางบวก	111
14	ระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจำแนกตามประเด็นผลกระทบทางลบ	114
15	จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามระดับความพึงพอใจที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
16	ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ของประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน	117
17	ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ ของประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน	117
18	ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ของประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน	118
19	ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวด้านลบของประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน	119
20	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับอายุของประชากร	120
21	เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับอายุ	121
22	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับอายุของประชากร	122
23	เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับอายุ	122
24	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร	124
25	เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับการศึกษา	124
26	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ (โดยวิธีของ Scheffe)	126

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
27	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร	127
28	เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับการศึกษา	128
29	สรุปผลความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบของกลุ่มตัวอย่าง	132

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	การหมุนเวียนของเงินตราจากการท่องเที่ยวในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่ อนุรักษ์	30
2	มูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	42
3	แผนที่แสดงที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราดและพื้นที่ศึกษา	50
4	ลักษณะการประกอบอาชีพดั้งเดิมของประชากร	58
5	ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประชากร	58
6	ทัศนียภาพของหาดทรายขาว	61
7	ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	62
8	กรอบและแนวคิดในการทดสอบสมมติฐาน	67

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

Economic Impacts of Tourism on Local People in Mu Ko Chang National Park, Trat Province

คำนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาหลายทศวรรษ ทำให้ความสำคัญของการท่องเที่ยวมีการเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัยที่ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น อาทิ ทำให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าการท่องเที่ยวก็ยังมีขยายตัวอย่างรวดเร็ว และถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศ สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมากติดต่อกันมาหลายปี ทำให้เกิดการกระจายรายได้ และความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพแก่ชุมชนท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันนั้นเบื้องหลังความสำเร็จของการท่องเที่ยว ก็พบว่าได้มีส่วนที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผลกระทบเหล่านั้นมีทั้งที่เป็นผลกระทบในด้านบวกและผลกระทบในด้านลบอย่างที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

จากนโยบายการประกาศจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน พบว่านโยบายดังกล่าวได้ทำให้พื้นที่อนุรักษ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนของพื้นที่อนุรักษ์โดยเฉพาะอุทยานแห่งชาติซึ่งในปัจจุบัน (2548) มีจำนวน 140 แห่ง โดยวัตถุประสงค์สำคัญของการประกาศจัดตั้งเพื่อให้ประโยชน์แก่ชุมชน กล่าวคือ ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มมากขึ้น และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไร้ขอบเขต ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ยังคงสภาพที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์สืบต่อไปในอนาคต จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะการประกาศจัดตั้งแหล่งท่องเที่ยวขึ้นเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไม่เพียงแต่มุ่งหวังด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงอยู่เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ

และสังคมที่กลับไปสู่ประชากรท้องถิ่นและประชากรโดยทั่วไป เช่น การสร้างงาน สร้างอาชีพ การมีรายได้ รวมถึงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรท้องถิ่นให้สูงขึ้นด้วย ซึ่งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเป็นพื้นที่อนุรักษ์แห่งหนึ่ง ถ้าหากพิจารณาที่ตัวทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทั้งที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างก็มีความน่าดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาอย่างยิ่งชุมชนที่เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดทรายขาว คลองพร้าว และชุมชนที่โดดเด่นในเรื่องของวิถีชีวิตอย่างชุมชนบางเบ้า ทำให้ทั้ง 2 พื้นที่ที่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างเข้มข้น ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามมามากมาย ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ได้แก่ ผลกระทบทางด้านนิเวศวิทยา ผลกระทบด้านจิตวิทยา และผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ตามมา นอกจากผลกระทบเหล่านั้นจะตกแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอีกกลุ่มหนึ่งก็คือ ชุมชนท้องถิ่น

สำหรับผลกระทบด้านเศรษฐกิจนั้น จัดว่าเป็นผลกระทบที่มีความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าผลกระทบที่ปรากฏโดยเฉพาะผลกระทบทางเศรษฐกิจนั้นในสภาพความเป็นจริงแล้ว ได้เกิดขึ้นจริงหรือไม่และได้เกิดขึ้นในระดับที่มากน้อยเพียงใดเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ก็ยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจอีกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีการกระจายไปสู่กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ใดมากที่สุด และถ้าหากว่าผลกระทบนั้นได้เกิดขึ้นจริง ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงไร ในการที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป เช่น เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจในระดับที่ดียิ่งขึ้น ใช้ในการจัดทำแผน และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังใช้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาทางวิชาการหรืออ้างอิงในการวิจัยในเรื่องที่คล้ายคลึงกันต่อไปในอนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษามีความต้องการที่จะทำการศึกษาเพื่อที่จะตอบปัญหาข้างต้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่
2. เพื่อศึกษาปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาถึงระดับของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทั้งที่เป็นผลกระทบทางด้านบวกและด้านลบ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อประชาชนท้องถิ่น ซึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในเกาะช้างทั้ง 2 ตำบล คือ ตำบลเกาะช้าง ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคลองนนทรี หมู่ที่ 2 บ้านด่านใหม่ หมู่ที่ 3 บ้านคลองสน หมู่ที่ 4 บ้านคลองพร้าว และตำบลเกาะช้างใต้ ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบางเบ้า หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร หมู่ที่ 3 บ้านแจ็กแบ้ หมู่ที่ 4 บ้านสลักคอก และหมู่ที่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านคลองพร้าว ซึ่งเป็นตัวแทนของตำบลเกาะช้าง และหมู่บ้านบางเบ้า ซึ่งเป็นตัวแทนของตำบลเกาะช้างใต้ เป็นพื้นที่ตัวแทนในการศึกษาวิจัย เนื่องจากทั้งสองหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากที่สุดของแต่ละตำบล ตามลำดับ

นิยามศัพท์

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

การเปลี่ยนแปลงทางด้านบวก ได้แก่ รายได้ครัวเรือนมากขึ้น การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น มีการเก็บออมเงิน มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ลดภาวะการว่างงาน มีการขยายการลงทุน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น ขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ๆ และมีการกระตุ้นการผลิตของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านลบ ได้แก่ การถือครองที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านขายที่ดินแล้วไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น รายได้เป็นฤดูกาลรายได้ไม่แน่นอนจากปัจจัยต่างๆ การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ภาวะหนี้สินของครอบครัว ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น สูญเสียการพึ่งพาตนเอง การแย่งชิงแรงงานท้องถิ่น และสูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่กระทำในเวลาว่าง โดยมีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อประกอบกิจกรรมที่คาดหวัง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและสร้างประสบการณ์นันทนาการของตนเอง รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว กับธุรกิจหรือบริการต่างๆ และประชากรในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ประชาชนท้องถิ่น หมายถึง ประชากรที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านในพื้นที่ทำการศึกษา คือ หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะช้าง และหมู่ที่ 1 ตำบลเกาะช้างใต้

อุทยานแห่งชาติ หมายถึง อุทยานแห่งชาติที่ทำการศึกษา ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาเรื่องผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทบทวนแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาต่อไป ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับมูลค่า และการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

กรมการฝึกหัดครู (2533) ได้อธิบายความหมายของ “การท่องเที่ยว” ตามที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้ว่า เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง มิได้หมายเฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเรีงรมย์ดังที่ส่วนมากเข้าใจ การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการกีฬา เพื่อการติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมชมญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ฉะนั้น ปรัชญาการณ้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นภาพใหญ่ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่าธุรกิจ

การท่องเที่ยวในทุกวันนี้เป็นธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลก หากเทียบกับธุรกิจอื่น ๆ ที่เป็นรายการเดี่ยว ๆ (single item) ด้วยกัน

ดร.ชนิ (2547) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยหรือภูมิลำเนาไปยังสถานที่ที่อยู่ห่างไกล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ศึกษารเรียนรู้ หรือหาประสบการณ์แปลกใหม่และมีการพักค้างแรมในสถานที่เหล่านั้นหรือในบริเวณใกล้เคียง

Mc Intosh and Goeldner (1984) ได้สรุปว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่าง ๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพ และประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

นิคม (2536) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

จากแนวความคิดข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีมานานหลายศตวรรษเป็นกิจกรรมทางสังคมเชิงมนุษยสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ การพักผ่อนหย่อนใจ และการเรียนรู้ แต่เดิมนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปถึงท้องถิ่นใดก็จะปรับตัวเองให้เข้ากับวัตถุประสงค์และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งจะเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ให้เข้ากับนักท่องเที่ยว หรืออำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามา มาก ๆ ความหมายของการท่องเที่ยวโดยหลักการนั้นอาจกำหนดได้โดยเงื่อนไข

คือ เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ จากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ด้วย วัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

สุจารี (2541) กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดที่ก่อให้เกิดการเดินทาง การท่องเที่ยว เป็นวัตถุประสงค์ และเป็นปัจจัยสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสามารถแบ่งย่อย เป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายรูปแบบ แต่อาจสรุปเป็นประเภทใหญ่ ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของ การท่องเที่ยวได้ดังนี้ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ประเภทประวัติศาสตร์ และ ประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

สุวัฒน์ และ จริญญา (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของ ประเทศอย่างมหาศาล หากการพัฒนาการท่องเที่ยวหยุดชะงักลงก็ย่อมจะมีผลกระทบต่อการ กระจายโอกาสและรายได้ทางเศรษฐกิจต่อภาคธุรกิจอย่างกว้างขวาง

Lawson & Baud-Bovy (n.d.) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า “การท่องเที่ยวเป็น นันทนาการ (recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในเวลาว่างโดยที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดย เป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว”

รูปแบบของการท่องเที่ยวได้มีพัฒนาการไปตามความต้องการและความนิยมของ นักท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวแบบผจญภัย การท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงชนบท การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวแบบแสวงหา ความหมายของชีวิต การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เป็นต้น ซึ่งการท่องเที่ยวเหล่านี้ต่างก็เป็นรูปแบบ หนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งล้วนต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานทั้งสิ้น หรือการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติส่วน ใหญ่ก็อยู่ในอุทยานแห่งชาติ นั่นเอง

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว ก็คือ กิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่กระทำในเวลาว่าง โดย มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อประกอบกิจกรรมที่คาดหวัง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและ สร้างประสบการณ์นันทนาการของตนเอง

ลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยว

ในเรื่องของลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวนี้ ได้มีนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างจากภาคการผลิตอื่นไว้ (ตุ้ย และ ฉุยพันธ์, 2527) ดังนี้

1. การบริโภคบริการท่องเที่ยวสามารถกระทำได้โดยการเดินทางเท่านั้น ลักษณะพิเศษของ “สินค้า” ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สามารถเชิญชวน “ลูกค้า” หรือนักท่องเที่ยวให้ต้องรอนแรมเสียดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้ามา “ซื้อหา” หรือชื่นชมกันถึงในทำเลที่ตั้งนั้นด้วยความเต็มอกเต็มใจ ซึ่งยังผลให้ประชากรในชุมชนที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีปริมาณเพิ่มขึ้น
2. การผลิตและการบริโภคสินค้าเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน
3. กระบวนการซื้อขายสินค้าและบริการไม่สามารถแยกออกจากกันได้
4. สินค้ามีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะแบบที่ไม่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ตาม
5. ไม่สามารถจับต้องได้ การซื้อบริการเป็นการซื้อด้วยความรู้สึกและความคาดหวัง และการบริการสามารถสร้างความพอใจหรือไม่พอใจให้แก่ผู้ซื้อได้ ผู้ขายจึงต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวอย่างเต็มที่
6. มีลักษณะสูญเปล่า ไม่สามารถเก็บสะสมไว้ได้ ไม่คงทน เนื่องจากการบริการไม่สามารถผลิตและเก็บไว้รอลูกค้าเหมือนสินค้าอื่น
7. มีความหลากหลาย ผู้ให้บริการแต่ละคนมีรูปแบบ เทคนิคและวิธีการให้บริการเป็นของตนเอง จึงเป็นการยากที่จะกำหนดมาตรฐานการบริการว่ารูปแบบใดมีมาตรฐานดีที่สุดในขณะที่คุณภาพการบริการขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว

8. อุปทานการท่องเที่ยวหลายอย่างยืดหยุ่นได้น้อย เพราะสร้างขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท

9. การบริการทางการท่องเที่ยวมักจัดเป็นเรื่องพิเศษ สร้างบริการแบบพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยว

10. วัตถุประสงค์หรือสินค้าหลักทางการท่องเที่ยว เป็นประเภทไม่สิ้นเปลือง หรือไม่หมดไปกับการบริโภค

วิวัฒนาการของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเกิดขึ้นมานานนับตั้งแต่สมัยยุคเริ่มต้นของมนุษย์ที่มีการเดินทางไปเพื่อแสวงหาอาหาร ที่อยู่อาศัยสำหรับการดำรงชีพ การท่องเที่ยวเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น ในสมัยที่อาณาจักรยิ่งใหญ่ทั้งหลาย เช่น อาณาจักรเปอร์เซีย กรีก อียิปต์ และโรมัน ขยายตัวตั้งแต่อ่อนสมัยคริสตกาล การเดินทางมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการค้าขาย และแผ่ขยายอาณาจักร การเดินทางท่องเที่ยวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อที่ได้ไปชมสถาปัตยกรรม ศิลปะความยิ่งใหญ่ ความมหัศจรรย์ของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในยุคนั้น รวมถึงการเดินทางเพื่อจาริกแสวงบุญก็เป็นเหตุผลหนึ่งของการเดินทางในสมัยนั้น การเดินทางไปกรีกเป็นที่นิยมมากจนกระทั่งมีผู้เขียนหนังสือแนะนำการท่องเที่ยวกรีกขึ้นในปี ค.ศ. 1700 A.D. โดยมุ่งเป้าหมายนักท่องเที่ยวโรมันในสมัยนั้น

การเดินทางท่องเที่ยวหยุดชะงักลงในช่วงยุคกลาง (middle ages) หรือที่เรียกขานกันว่ายุคมืด ในระหว่างปีคริสต์ศักราช 500 ไปจนถึง คริสต์ศักราช 1400 ช่วงนี้เป็นช่วงที่อาณาจักรที่เคยยิ่งใหญ่ต่าง ๆ เริ่มล่มสลายหรืออ่อนกำลังลง ในขณะที่คริสต์ศาสนาได้เริ่มฟื้นฟูตัวเองอย่างช้า ๆ เริ่มมีการเดินทางเพื่อแสวงบุญ หรือการเดินทางเพื่อศาสนาเป็นหลัก (pilgrimages) แต่เริ่มมีความต้องการด้านสังคม เช่น การพักผ่อนและความเพลิดเพลินระหว่างการเดินทางมาเป็นส่วนประกอบในการเดินทาง ในศตวรรษที่ 15 หนังสือแนะนำการเดินทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ที่มีชื่อเสียงได้แก่ Sir John Manville's travel ในปี ค.ศ. 1357 และหนังสือเล่าเรื่องการเดินทางของมาร์โค โปโลจากยุโรปไปยังประเทศจีนในช่วงปลายคริสต์ศักราช 1300 ในยุคกลางนี้ การท่องเที่ยวเป็นกลุ่ม ได้เริ่มขึ้นมาที่เมืองเวนิส เพื่อเดินทางไปยังดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ทั้งนี้มีการจัดทำกำหนดการเดินทางล่วงหน้าและค่าใช้จ่ายจะเหมารวมทุกอย่าง ซึ่งสะดวกและปลอดภัยสำหรับการ

ท่องเที่ยวมากขึ้น ในยุคนี้กรุงโรมเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว มีการบริการที่พักในระดับต่าง ๆ และมีบริการหนังสือคู่มือนักท่องเที่ยวที่ตีพิมพ์เป็นภาษาต่าง ๆ

ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (The Renaissance) หรือยุคการเกิดใหม่ของแนวคิดต่าง ๆ เป็นยุคที่มนุษย์มีความต้องการในการค้นหา สำรวจข้อเท็จจริงและเดินทางท่องเที่ยวไปยังดินแดนที่ห่างไกล การฟื้นฟูศิลปวิทยาการเริ่มต้นที่อิตาลี และขยายไปสู่ประเทศอื่น ๆ ในยุโรปในเวลาต่อมา ในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวจากประเทศอังกฤษในสมัยพระราชินีเอลิซาเบธที่ 1 ก็มีการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อขยายขอบเขตของประสบการณ์และความรู้ ทั้งนี้ พระราชินีได้ให้การสนับสนุนลักษณะการท่องเที่ยวแบบใหม่นี้ด้วย โดยมีการให้ทุนแก่นักศึกษาและอาจารย์เพื่อเดินทางท่องเที่ยวอีกด้วย

ในศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงที่มีการเริ่มต้นของการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งนั่นคือ การเดินทางท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (The grand tour) ซึ่งการท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดหมายชัดเจน มีกำหนดการแน่นอนมากขึ้น เพื่อชมเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยว และศึกษาความรู้เรื่องของอารยธรรมโรมันในอดีตพร้อมกับชื่นชมและหาซื้องานศิลปะต่าง ๆ ระยะเวลาของการท่องเที่ยวแบบนี้ใช้เวลาถึง 3 ปี และรับเฉพาะลูกค้าที่เป็นชนชั้นสูงหรือผู้มีเงินเท่านั้น โดยทั่วไปเป็นลูกค้าที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ส่วนเส้นทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1789 การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ได้หยุดไปเนื่องจากเกิดการปฏิวัติในฝรั่งเศสไปจนกระทั่งถึงสงครามนโปเลียน ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 การท่องเที่ยวในยุโรปเริ่มฟื้นตัวขึ้นมาใหม่ โดยเน้นที่การชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติโดยเฉพาะแถบเทือกเขาแอลป์ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์

ในยุคถัดมา นั่นคือ ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน (The industrial revolution and tourism today) ยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้เริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1750 และสิ้นสุดลงใน ปี ค.ศ. 1850 ในทวีปยุโรป ส่งผลถึงการพัฒนาวิถีชีวิต สังคม และเศรษฐกิจของมนุษย์ การยังชีพของมนุษย์ได้เปลี่ยนจากภาคเกษตรมาเป็นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานคน ทำให้มนุษย์มีเวลาว่างในการท่องเที่ยวมากขึ้นและในเมืองยังมีการพัฒนาสร้างสวนสาธารณะอีกมากมายการเดินทางเป็นกลุ่มใหญ่ของผู้มีเงินหรือลูกค้าชั้นสูงเริ่มลดน้อยลงและถูกแทนที่ด้วยชนชั้นกลางเป็นส่วนใหญ่

ผลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีไปตามลำดับ ทั้งด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ทำให้ใช้เวลาเดินทางน้อยลง มีเวลาว่างมากขึ้น มีการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น มีการเดินทางแบบมวลชนเกิดขึ้น เนื่องจากพาหนะเดินทางสามารถรับคนได้ที่ละมาก ๆ อย่างไรก็ตาม ความสะดวกจากสภาวะการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้มนุษย์มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวและพักผ่อนมากขึ้น มีการเปิดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในธรรมชาติ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งมีการประชุม Agenda 21 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและเกิดรูปแบบใหม่ที่ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นตลอดจนบทบาทของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บนพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น มีหลักการที่สำคัญคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด ป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบและของเสียต่าง ๆ จากการใช้ประโยชน์ดังกล่าว รวมไปถึงให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนไม่เฉพาะสำหรับคนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปในยุคนี้แต่รวมถึงลูกหลานในอนาคตด้วยเช่นกัน การใช้ทรัพยากรด้วยหลักการอนุรักษ์ดังกล่าวเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ หลักการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) นอกจากนั้น การที่ประชาชนจะได้รับประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมดังที่กล่าวแล้วนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชนและภาครัฐ จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการและวางแผนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (WTO, 1995) หลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีดังนี้

1. มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ ในการทดแทนพื้นที่ ให้สามารถผลิต และให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ลดถอย หรือ เสื่อมโทรมลง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และความต้องการของชุมชน
2. มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยที่รายได้อันไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีสภาพสังคมที่ดี ไม่ล่มสลาย ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความสุข สามารถดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมด้วยตัวเองเป็นหลัก และสามารถช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ ได้ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ยังมีผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีในชุมชนท้องถิ่น
3. ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว เป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับความรู้สึกรักใคร่ การรับรู้ การเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่า นำประทับใจหรือสอดคล้องกับความคาดหวัง
4. ให้ผู้มาเยือน / นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ทำได้โดยการผ่านกระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้ 1) เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ 2) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการ ซึ่งสามารถช่วยให้การใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความระมัดระวังและส่งผลที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ และช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยว 3) เพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การแก่สาธารณะ จึงต้องมีข้อมูลสำหรับเผยแพร่ การสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพจะสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่หน่วยงาน (เสรี, 2545)
5. เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น การออกแบบเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยมุ่งที่จะใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในอนาคตที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับรูปแบบและขนาดของชีวภูมิภาค (bioregional patterns and scales) รักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบจากการพัฒนาตามแบบที่กำหนดต่อทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งใน

ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับโลก ซึ่งแนวคิดนี้ได้สนับสนุนให้มนุษย์บริโภคและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาอย่างประหยัดและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น (นภวรรณ และคณะ, 2541)

6. เน้นการผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนามาตรระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

7. เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่เน้นที่การไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือเกิดความเสื่อมโทรมหรือเกิดน้อยที่สุดแก่ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการพัฒนาที่มีความสอดคล้องและความกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่นด้วย โดยมีการกระตุ้นให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นต้องเกิดการกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมด้วย

ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย [ททท.] (2539) ได้กำหนดถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับหลักการของ World Tourism Organization [WTO] (1995) ดังนี้

1. คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับสภาพทางกายภาพ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต

2. ต้องตระหนักดีถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

3. ต้องก่อให้เกิดการกระจายรายได้(ผลประโยชน์) อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ได้เกิดจากการกระจุกตัวเฉพาะผลประโยชน์ที่เป็นรายได้เพียงแก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเท่านั้น

4. การจัดการพื้นที่ต้องเป็นไปด้วยความยินดีของประชาชนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรโลกในการให้บริการและก่อให้เกิดผลกระทบและของเสียจากการท่องเที่ยวเช่นกัน สภาแห่งโลก (The earth council) ร่วมกับองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) จึงได้จัดทำแนวทางประยุกต์ใช้แผนปฏิบัติการ Agenda 21 เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในส่วนของสิ่งแวดล้อมได้กำหนดเป็นหลักการดังนี้ (WTO, 1995)

- ให้การท่องเที่ยวได้มีส่วนในการช่วยส่งเสริมสุขภาพของมนุษย์ โดยมีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ปราศจากมลพิษ และมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ
- ให้การท่องเที่ยวนำไปสู่การคุ้มครองรักษาและฟื้นฟูระบบนิเวศของโลก
- ให้การผลิต การบริโภค และการบริการด้านการท่องเที่ยวทั้งหลายอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบที่ยั่งยืน
- การคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องเป็นส่วนหนึ่งรวมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว
- การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดำเนินการภายใต้ความร่วมมือของประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจตั้งแต่ต้น
- ประเทศต่าง ๆ ควรเตือนประเทศอื่น ๆ ที่ก่อภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เช่น การทำลายป่าและถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า การเผา เป็นต้น
- การท่องเที่ยวควรยึดถือและให้ความสำคัญต่อกฎหมายว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ
- ประเทศต่าง ๆ ควรร่วมกันสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ให้การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเกิดขึ้น โดยเสรีภายใต้พื้นฐานของความยั่งยืน

- การเดินทางและการท่องเที่ยว สันติภาพ การพัฒนาและการปกป้องสิ่งแวดล้อมต้องพึ่งพิงซึ่งกันและกัน
- ควรหยุดหรือปรับเปลี่ยนลัทธิการปกป้องทางการค้าในด้านการท่องเที่ยวและบริการ
- ควรใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการสร้างงานให้แก่สตรีและประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มศักยภาพ
- การพัฒนาการท่องเที่ยวควรยอมรับและสนับสนุนเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และความสนใจของประชาชนในท้องถิ่น

ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การที่ผู้คนได้เดินทางท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ก่อให้เกิดภาพของการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักท่องเที่ยวและการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ โดยในทุกขั้นตอนหรือกระบวนการการเดินทางของแต่ละบุคคลในแต่ละช่วงย่อมต้องมีการใช้จ่ายเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายในช่วงก่อนการเดินทาง ซึ่งมีการเตรียมอุปกรณ์สัมภาระในการเดินทางท่องเที่ยว หรือการใช้จ่ายในระหว่างการเดินทาง ตลอดจนค่าใช้จ่ายภายหลังการเดินทาง

กระบวนการของกิจกรรมดังกล่าว ทำให้ธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ทั้งธุรกิจที่ได้รับผลโดยตรงจากนักท่องเที่ยวและธุรกิจที่ได้รับผลโดยอ้อม เช่น ธุรกิจที่พักแรม เป็นธุรกิจที่ได้รับผลโดยตรงจากนักท่องเที่ยว จึงจัดได้ว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวโดยตรง ในขณะที่ประกอบธุรกิจที่พักแรมต้องอาศัยบริษัทก่อสร้างในการสร้างที่พักแรม และบริษัทก่อสร้างต้องซื้ออุปกรณ์การก่อสร้างจากร้านจำหน่ายอุปกรณ์การก่อสร้าง และต้องจ้างแรงงาน สถาปนิก และวิศวกรที่มีส่วนในการก่อสร้างที่พักแรม แม้จะไม่ได้ติดต่อธุรกิจกับนักท่องเที่ยวโดยตรง แต่ก็ได้รับผลพวงจากการท่องเที่ยวที่สร้างงานและสร้างรายได้ให้ในทางอ้อม ในส่วนนี้จึงนับเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยอ้อมที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติของประเทศไทยซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญก็มีแนวโน้มในการไปเยือนเพิ่มสูงขึ้น จากอัตราการเพิ่มเฉลี่ยประมาณร้อยละ 15.2 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2542 ซึ่งสาเหตุของการเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากของจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงดังกล่าว เป็นผลมาจากการมีระบบสื่อสารและการคมนาคมของประเทศที่มีการพัฒนา การประชาสัมพันธ์มาโดยตลอด นั่นเอง

นอกจากนี้ นิคม (2535) ซึ่งเป็นนักวิชาการท่านหนึ่งที่สังเกตเห็นบทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าส่งออกอื่น ๆ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศนี้มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน
3. รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงาน สร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วย โดยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น
4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมายและกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ
5. การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด
6. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย
7. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือนการเกษตรอื่น ๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวคือ

ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทรายชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศและสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร เป็นต้น

8. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

9. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เพราะเมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแหล่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น โรงแรมภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะ เป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น

10. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปทีใดก็ต้องมั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

11. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดี ซึ่งเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จักและเข้าใจกัน

กล่าวโดยสรุป ก็คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงได้ถือว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักที่สำคัญประการหนึ่ง จึงได้พยายามจัดวางมาตรการและกระบวนการที่ถูกต้องในการวางแผนในการดำเนินงาน เพื่อขยายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้กว้างขวางทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้นในอนาคต แต่ถึงอย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะต้องมีข้อเสียที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผลกระทบและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยว (tourism impacts) คือการที่สภาพแวดล้อมทั้งทางชีว ภายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมทั้งในทิศทางด้าน บวกและด้านลบ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุจากการท่องเที่ยว ซึ่งเน้นที่ประเภท (type) ขนาด (amount) และอัตรา (rate) ของการเกิดผลกระทบ โดยได้จัดกลุ่มของผลกระทบออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ผลกระทบทางชีวกายภาพ (bio-physical impacts) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (economic impacts) และผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม (socio-cultural impacts) โดยผลกระทบจาก การท่องเที่ยวนั้นจะอยู่ภายใต้ข้อสมมติฐาน 3 ประการ คือ 1) มีตัวแปรมากมายที่มีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบ ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้มีสาเหตุมาจากสาเหตุเดียว แต่อาจ เกิดจากหลายสาเหตุร่วมกัน 2) ผลกระทบแต่ละประเภทมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และ 3) ระดับของผลกระทบอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ตามการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ทางด้านการท่องเที่ยว ส่วนหลักเกณฑ์ที่จะแสดงถึงสถานะการเกิดผลกระทบนั้น มีหลักเกณฑ์ชีวิต 4 ประการ คือ 1) เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 2) เปรียบเทียบกับผลงานวิจัยในอดีต 3) เปรียบเทียบกับพื้นที่ข้างเคียงหรือพื้นที่ที่ไม่มีกิจกรรม และ 4) การประยุกต์ขบวนการจำลอง (นภวรรณ, 2543)

ความหมายเกี่ยวกับผลกระทบ

โดยทั่วไป คำว่า “ผลกระทบ” หรือ “impact” เป็นคำกลาง ๆ ที่มีความหมายได้ทั้ง ทางบวกและทางลบ โดย เกษม (2542) ได้ให้ความหมายของผลกระทบไว้ว่า “การเปลี่ยนแปลง ทั้งขนาดและทิศทางจากสภาพเดิมของสิ่งใดก็ได้ ทั้งที่มองเห็นหรือสัมผัสได้และที่ไม่สามารถ มองเห็นได้ ซึ่งมีขนาดและปริมาณที่สามารถวัดได้เป็นจำนวน ทั้งเป็นตัวเลข และเทียบเป็น ตัวเลขได้ การเปลี่ยนแปลงนี้ต้องมีทิศทางในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลง ทางบวก (เพิ่มขึ้น ดีขึ้น และมากขึ้น) และการเปลี่ยนแปลงทางลบ (เลวลง หรือ ลดลง) ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์จึงเรียกว่า “ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” ซึ่ง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งขนาดและทิศทางจากการกระทำของมนุษย์หรือ

ธรรมชาติ โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมจากภาวะวิสัยที่เคยเป็นมาในภาวะวิสัยธรรมชาติ

ณรงค์ศักดิ์ (2535) ได้กล่าวว่าผลกระทบ หมายถึง ผลที่ได้รับหรือเกิดจากการกระทำที่มีต่อสิ่งอื่น ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้

แสงสรรค์ (2546) กล่าวว่าโดยทั่วไปคำว่า ผลกระทบ (impact) ถ้าหากเป็นการกล่าวถึงโดยทั่วไป คำว่าผลกระทบก็เป็นคำกลาง ๆ ที่มีความหมายได้ทั้งทางบวกและทางลบ

นอกจากนี้ สุรเชษฐ์ (2535) ได้อธิบายถึง ผลกระทบด้านนันทนาการ ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พึงปรารถนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับฝ่ายจัดการพื้นที่ โดยในการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรนันทนาการทั้งประเภทปริมาณและอัตรา อันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ การเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่การนี้ ได้แก่ ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นกับดิน สังกมพืช สัตว์ป่า แหล่งน้ำ และสังคม ในบริเวณโดยรอบแหล่งนันทนาการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (กรมการฝึกหัดครู, 2533) ได้อธิบายถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวว่า

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแม้จะมีข้อดีที่เป็นประโยชน์นานาประการแก่ประเทศชาติ แต่ก็เช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะต้องมีข้อเสียที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ ทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมไม่มากก็น้อย การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงต้องทำการสำรวจศึกษาจัดทำแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เท่าที่ผ่านมามีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปโดยปราศจากแผนการควบคุมตามหลักวิชาการ จึงเกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ: การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เพิ่มให้แก่ประชาชนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้นมากมาย ในขณะที่เดียวกันก็จะทำให้ราคาสินค้าและบริการ ค่าครองชีพต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ สูงขึ้น การลงทุนด้านการท่องเที่ยวจะมีผลทำให้ชาวนาชาวไร่หันมาประกอบอาชีพแรงงานซึ่งมีค่าตอบแทนสูงกว่า เป็นผลให้ผลผลิต

ทางเกษตรลดลง ในขณะที่ความต้องการทางด้านผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการด้วย ราคาผลผลิตจึงสูงขึ้น แต่เรื่องนี้ไม่เป็นปัญหาใหญ่ เพราะประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีรายได้สูงขึ้นเช่นเดียวกัน การป้องกันผลกระทบด้านนี้จะทำได้โดยการกำหนดให้มีแผนส่งเสริมด้านการศึกษา และฝึกอบรมให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นสามารถประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สุจารี (2541) กล่าวถึงการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และในทางที่เป็นผลดีและผลเสีย ขนาดของการเปลี่ยนแปลงจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ เป็นต้น ซึ่งสามารถประมวลผลกระทบของการท่องเที่ยวได้ดังนี้

ผลดี: คือ มีการเคลื่อนไหวทางสังคม ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการปรับปรุงบริการ สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างถิ่น

ผลเสีย: ค่าครองชีพสูงขึ้น ปัญหาอาชญากรรม มีกิจกรรมที่ไม่ดีเข้ามา เช่น ยาเสพติด โสเภณี การพนัน การบริการสาธารณะสุขไม่เพียงพอ ความสัมพันธ์ในครอบครัวเสื่อมลง รบกวนความสงบสุขของชุมชน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างถิ่น ความไม่เสมอภาคในการพัฒนาเฉพาะท้องถิ่น การเปลี่ยนค่านิยมและวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว ค่านิยมไม่ถูกต้อง เช่น เลียนแบบการอุปโภคบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินจำเป็น การทำลายสภาพแวดล้อม

นิคม (2535) กล่าวว่าปัจจุบันนี้ไม่เป็นที่สงสัยต่อไปอีกแล้วว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นั้นได้ก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจำนวนมากให้แก่ประเทศและประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมในธุรกิจและอุตสาหกรรมดังกล่าว ข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยวในแง่เศรษฐกิจที่ควรพิจารณามีดังต่อไปนี้

ข้อดี (advantages) สำหรับข้อดีประการหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็คือ การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและท้องถิ่นในแง่ของประเทศ รายได้จากเงินตราต่างประเทศจากการท่องเที่ยวนับเป็นรายได้เข้าประเทศที่สำคัญมากในปัจจุบันที่ช่วยให้ประเทศ

สามารถสร้างมูลค่าการค้าได้ดี รวมทั้งยังช่วยสนับสนุนทางการเงินและงบประมาณเพื่อการพัฒนา ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมหลักสำหรับการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นแหล่งเงินตราเข้าประเทศและแหล่งจ้างงานตลอดจนการกระจายรายได้แหล่งใหญ่ที่สุดในปัจจุบันนี้

ข้อเสีย (disadvantages) สำหรับข้อเสียของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น นั่นคือการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเน้นฤดูกาล ซึ่งความหมายว่าธุรกิจต่าง ๆ ในท้องถิ่นจะต้องสามารถอยู่รอดในช่วงที่ไม่มีรายได้ หรือไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยว หรือจากการที่สามารถมีรายได้จากธุรกิจตลอดปี นอกจากนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยทำให้ค่าที่ดินและทรัพย์สินในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลดีต่อผู้ขายแต่จะเป็นผลร้ายต่อประชาชนและผู้ซื้อในท้องถิ่นหรือธุรกิจต่าง ๆ ในชุมชน

นุชนารถ (2546) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic impact) ผลกระทบทางสังคม (social impact) และผลกระทบทางกายภาพ (physical impact) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงบวกและเชิงลบในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียแก่ท้องถิ่น ในด้านผลกระทบทางเศรษฐกิจ สภาพและโครงสร้างของท้องถิ่นจะเป็นปัจจัยแรกที่ท้องถิ่นได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างเห็นได้ชัด บางท้องถิ่นอาจสามารถปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของตนให้เข้ากับเศรษฐกิจรูปแบบใหม่จากการท่องเที่ยวได้ แต่ในบางท้องถิ่นอาจเกิดความสับสนในการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ หากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นไปเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการตลาดและธุรกิจโดยขาดการวางแผนพัฒนาระยะยาว ก็จะทำให้เกิดผลกระทบที่เป็นลูกโซ่ต่อสภาพสังคม และ สภาพทางกายภาพรวมทั้งสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ในภายหลัง ผลกระทบทางเศรษฐกิจจึงมีทั้งด้านดีและด้านลบ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ผลกระทบเชิงบวก: รายได้ของประชาชาติและท้องถิ่น นั่นคือ การท่องเที่ยวนำเงินตราต่างประเทศในฐานะเป็นสินค้าส่งออก เป็นแหล่งรายได้ให้กับประเทศชาติ และช่วยลดการขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ ช่วยยกระดับรายได้ประชาชาติต่อหัว (GNP) ให้สูงขึ้น

ผลกระทบเชิงบวก: การลงทุนและการสร้างงาน กล่าวคือ เมื่อท้องถิ่นใดได้รับการพิจารณาให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนก็จะส่งเสริมให้มีการลงทุนใน

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ท้องถิ่นนั้นเข้าถึงได้ และมีความสะดวกสบายรองรับนักท่องเที่ยว การลงทุนดังกล่าวจะก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างแรงงานทางตรง(พนักงานในโรงแรม มัคคุเทศก์ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน เป็นต้น) แรงงานทางอ้อม(เกษตรกรที่ปลูกผักไร้สารส่งให้กับภัตตาคาร คนสวนของโรงแรม พนักงานให้สัญญาณประจำสนามบิน เป็นต้น) และแรงงานพลอยได้(แรงงานที่ได้รับการว่าจ้างให้ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองบุคลากรประเภทแรงงานทางตรงและแรงงานทางอ้อม) รวมทั้งยังก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ในท้องถิ่น เช่น พนักงานบริการในโรงแรม มัคคุเทศก์ นักแสดงผู้ให้ความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น นอกเหนือไปจากอาชีพเกษตรกรรมและกสิกรรม ซึ่งมีผลทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้และมีอำนาจในการจับจ่ายสูงขึ้น

ผลกระทบเชิงบวก: การกระจายรายได้ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ช่วยกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง เพราะนักท่องเที่ยวต้องเสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่ก่อนการเดินทาง สำหรับการทำเอกสารและการติดต่อสื่อสาร ในระหว่างการเดินทาง นักท่องเที่ยวต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากไปกับค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าเข้าชมสถานที่ ค่าบันเทิง และค่าของที่ระลึก และเมื่อกลับจากการเดินทาง นักท่องเที่ยวยังต้องเสียค่าใช้จ่ายสำหรับสิ่งอื่น ๆ อีก เช่น ค่าล้างรูป ค่าส่งพัสดุ เป็นต้น การท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดการต่อเนื่องของการใช้จ่ายตั้งแต่จุดเริ่มต้นเดินทางเรื่อยไปจนถึงจุดหมายปลายทางแต่ละแห่ง ร้านค้าและผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้รับเงินจากนักท่องเที่ยวก็จะซื้อสินค้าต่าง ๆ จากอุตสาหกรรมและธุรกิจย่อยอื่น ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่นเอง ซึ่งก่อให้เกิดโซ่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ (economic chain reaction) แม้แต่ธุรกิจย่อยในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารท้องถิ่น ก็สามารถสร้างสร้างโซ่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้กับเศรษฐกิจได้

ผลกระทบเชิงลบ: รายได้ของประชาชาติและท้องถิ่น นั่นคือ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะนำรายได้ให้กับประเทศแต่รายได้ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นของคนท้องถิ่น เพราะการผลิตการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายสำหรับการนำเข้าสินค้าบางอย่างสูงมาก จึงมีการรั่วไหลของเงินตรา (leakage) สู่อื่นประเทศในหลาย ๆ ด้าน ผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจโรงแรม นิยมสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เช่น พรม โคมไฟประดับเพดาน เหล้า ฯลฯ เพื่อนำมาผลิตการบริการให้กับนักท่องเที่ยว

ผลกระทบเชิงลบ: การลงทุนและการสร้างงาน นั้นคือ แม้ว่าการจ้างงานในอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและรายได้ที่เกิดจากการจับจ่ายของนักท่องเที่ยวซึ่งดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์กัน แต่ ในความจริงแล้ว รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ทำให้การจ้างงานในท้องถิ่นสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะกระแสนิยม ความต้องการของนักท่องเที่ยวและกลยุทธ์ทางการตลาดที่ผู้ประกอบการธุรกิจ จัดทำขึ้นมีผลให้ระดับและรูปแบบของการจ้างงานในท้องถิ่นเปลี่ยนไปจากเดิม แรงงานในท้องถิ่น อาจไม่มีทักษะหรือความชำนาญที่ต้องการ นอกจากนี้ ผู้ลงทุนหรือเจ้าของธุรกิจจำเป็นต้องลด ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานแต่เพิ่มผลผลิต (productivity) ให้มีคุณภาพให้ได้กำไรมากที่สุด การ จ้างงานในระดับที่ใช้ทักษะสูง จึงมักทดแทนด้วยเทคโนโลยีและแรงงานจากภายนอกที่มีทักษะใน การจัดการและการบริหาร ดังตัวอย่างที่เห็นได้จาก ธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยวที่นำระบบการ ดำรงผ่านคอมพิวเตอร์เข้ามาแทนที่แรงงานคนท้องถิ่น และมีการว่าจ้างชาวต่างชาติมาทำงานใน ระดับบริหาร ฯลฯ แรงงานท้องถิ่นจึงมีขอบเขตจำกัดเฉพาะงานระดับล่าง ค่าตอบแทนจากแรงงาน ระดับล่างอาจไม่สูงพอที่จะยกระดับทางเศรษฐกิจของคนท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมี ลักษณะเป็นฤดูกาล (seasonal) และมีความอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจและการเมือง จึงมีผลทำให้อาชีพใหม่ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นฤดูกาล และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางการเมือง และเศรษฐกิจด้วย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อรายได้ประจำของคนท้องถิ่น เช่น ในปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาวิกฤตทางการเมือง “พฤษภาทมิฬ” นักท่องเที่ยวและบริษัทจัดนำ เที่ยวที่ต่างประเทศได้ทำการยกเลิกการเดินทางมาประเทศไทย จึงทำให้ธุรกิจหลายแห่ง เช่น โรงแรมตากอากาศ และบริษัทนำเที่ยวในประเทศไทยยกเลิกการจ้างงานคนท้องถิ่น ซึ่งมีผลทำให้ ระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่พึ่งพาเพียงการท่องเที่ยวถดถอยลงอย่างมาก การพึ่งพารายได้และ อาชีพจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถรองรับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ตลอดไปได้

ผลกระทบเชิงลบ: การกระจายรายได้ กล่าวคือ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะกระจายรายได้สู่ ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง แต่เงินตราบางส่วนได้รั่วไหลไปสู่ภายนอกและไม่ได้หมุนเวียนภายในท้องถิ่น เงินเหล่านั้นจะรั่วไหลออกไปในรูปของการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ การเก็บออมเงินใน ธนาคารของชาวต่างชาติ และเก็บภาษีจากรัฐบาล ซึ่งหากการรั่วไหลทั้งสามรูปแบบอยู่ในอัตราที่ สูงก็จะทำให้การหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นชะลอตัวลงได้ และเมื่อธุรกิจใดธุรกิจ หนึ่งของการท่องเที่ยวท้องถิ่นชะลอตัวลง ก็จะทำให้ธุรกิจอื่น ๆ ถดถอยลงด้วย เนื่องจากธุรกิจ ต่าง ๆ ของท้องถิ่นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างมากในการจัดซื้อและจัดส่งสินค้า จึงมีโซ่

สัมพันธ์ทั้งทางธุรกิจและเศรษฐกิจอย่างเห็นขม่น การเปลี่ยนแปลงของธุรกิจหนึ่งย่อมมีผลต่อ สภาวการณ์ของธุรกิจอื่น ๆ ในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ฤทธิ (2543) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการ ท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางและการท่องเที่ยวมีความสำคัญ และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของทั้ง ระดับท้องถิ่นและระดับชาติอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีผลกระทบทวีคูณ (multiple effect) ซึ่งก็คือถ้ามีการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นธุรกิจในพื้นที่ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งผล ที่ตามมา เช่น ปริมาณงานเพิ่มขึ้น มีการกระจายรายได้ การเพิ่มขึ้นของรายได้ การย้ายถิ่นเข้า- ออก การท่องเที่ยวมีผลทางอ้อมต่อเศรษฐกิจโดยช่วยกระตุ้นการผลิตสินค้าและบริการที่ช่วย สนับสนุนการท่องเที่ยวหรือธุรกิจท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว และธุรกิจการผลิตและการจำหน่ายของที่ ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

ซึ่งจากลักษณะของการเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบจากกิจกรรม การท่องเที่ยว ซึ่งนภวรรณ (2543) ได้กล่าวว่า “ผลกระทบเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทุกส่วนของ การท่องเที่ยว” โดยมีสมมติฐานทางด้านผลกระทบว่า

1. มีตัวแปรมากมายที่เกี่ยวข้องกับการเกิดผลกระทบและส่งผลถึงทิศทางและระดับของ ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
2. ผลกระทบแต่ละประเภทมักมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน
3. ผลกระทบมักมีความต่อเนื่อง แต่ระดับของผลกระทบอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์

นอกจากนี้ นภวรรณ (2543) ได้กล่าวถึงรายละเอียดของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการ ท่องเที่ยว ไว้ว่า

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic impacts) ระดับของผลกระทบทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายประการดังนี้

1. ความตั้งใจและสิ่งอำนวยความสะดวกหลักของแหล่งท่องเที่ยว
2. จำนวนค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวจ่าย ณ แหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน
3. ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ระดับการหมุนเวียนของค่าใช้จ่ายภายในแหล่งท่องเที่ยว
5. ระดับการปรับตัวของแหล่งท่องเที่ยวให้เข้ากับอุปสงค์ของการท่องเที่ยวแต่ละฤดูกาล

โดยผลกระทบทางบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวทำให้เงินตราต่างประเทศทำให้งบดุลของประเทศดีขึ้น
2. สร้างรายได้
3. สร้างการจ้างงาน
4. ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
5. เกิดกิจกรรมการลงทุนขนาดเล็ก

ผลกระทบทางลบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ได้แก่

1. อันตรายจากการพึ่งพาการท่องเที่ยวมากเกินไป/พึ่งพิงการท่องเที่ยวอย่างเดียว เป็นรายได้หลัก โดยเฉพาะในกรณีที่การท่องเที่ยวเป็นฤดูกาล ไม่ได้มีตลอดทั้งปี ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในรายได้ของคน/ชุมชน
2. ทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อ ราคาค่าครองชีพ และราคาในดินในแหล่งท่องเที่ยวสูงขึ้น

3. เพื่อนำเข้าสินค้าอันเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้กับนักท่องเที่ยว เกิดการหมุนเงินออกนอกระบบ

4. ผลผลิตที่ได้จากการท่องเที่ยวเป็นลักษณะฤดูกาล ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับการลงทุน และการดูแลรักษาตลอดเวลา

5. เป็นการสร้างต้นทุนภายนอกให้เกิดขึ้น เช่น ค่ากำจัดของเสีย เช่น น้ำเสีย ขยะ ค่าดูแลรักษาพื้นที่ การบำรุงรักษาสถานที่อำนวยความสะดวก เป็นต้น

และ ททท. (2544) ได้กล่าวถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไว้ว่า

ข้อดี เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนสถานที่แห่งใด ๆ ก็ตาม จะต้องมีการใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าบริการ อาหาร ที่พัก และอื่น ๆ รายได้นี้ทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “รายได้จำบัง” โดยประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวจะช่วยให้

- ลดภาวการณ์ขาดดุลในการชำระเงิน เนื่องจากการลงทุนทางด้านกิจการท่องเที่ยวใช้เงินไม่มากนัก แต่ได้ผลตอบแทนออกมาอย่างรวดเร็ว

- การสร้างงานใหม่ให้แก่บุคคลในท้องถิ่น เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย ซึ่งได้แก่ โรงแรม บังกะโล ร้านอาหารของที่ระลึก การบริการขนส่ง และอาชีพมัคคุเทศน์ จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาใช้บริการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานระดับต่าง ๆ มากมาย จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำมากขึ้น ทั้งเป็นแบบประจำและชั่วคราว

- สินค้าพื้นเมืองและสินค้าเกษตรกรรมขายได้ราคาดี หากมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเกิดขึ้นในย่านใกล้เคียง จะทำให้สินค้าเกษตรกรรมและสินค้าพื้นเมืองขายได้ราคาดีและมีปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้น

ข้อเสีย จากการที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้สถานที่บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาก จะส่งผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการให้บริการสูงขึ้น ทำให้เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญจะมีค่าครองชีพสูงกว่า ในบริเวณใกล้เคียงมาก ประชาชนที่มีรายได้ปานกลางหรือต่ำ ดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองท่องเที่ยวด้วยความยากลำบาก

ความสำคัญและผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น

ดรธรณี (2544) ได้กล่าวว่า นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของโลกและมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้อัตราของการท่องเที่ยวยังคงมีการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ แนวโน้มของประเทศก็เช่นกัน ปัจจุบันการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไทย และได้รับการยอมรับว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นมูลค่า มหาศาล

การขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในเชิงปริมาณและการกระจายตัว มิได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเฉพาะเพียงด้านบวก เช่น การเกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ไปสู่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว แต่การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบสู่ชุมชนท้องถิ่น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี ปัญหามลภาวะเป็นพิษ และค่าครองชีพสูง ตลอดจนปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรอันเนื่องมาจากการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ดังตัวอย่างที่ปรากฏตามแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ดรธรณี (2545) ได้กล่าวถึงความหมายและผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ซึ่งมีผลมาจากสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น
ทางด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีผลต่อบุคคลประกอบด้านเศรษฐกิจของสังคมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องอยู่กับการท่องเที่ยว เป็นผลทำให้ประชาชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี มีกินมีใช้ ไม่ยากจนหรือขาดแคลนปัจจัยสี่สำหรับการดำรงชีพ ผลกระทบทางเศรษฐกิจนิยมจำแนกเป็น 3 ลักษณะคือ ผลกระทบทางตรง (direct benefits) ผลกระทบทางอ้อม (indirect benefits) และผลกระทบต่อเนื่อง (induced benefits) คือ

1.1 ผลกระทบทางตรง หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยตรง เกี่ยวกับการซื้อสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อซื้ออาหาร เครื่องดื่ม จ่ายค่าที่พัก เป็นต้น และผู้ประกอบการดังกล่าวนำเงินที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวไปใช้จ่ายต่อไปในรอบแรกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เป็นเงินเดือน ซื้อสินค้าวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหาร ซ่อมแซมปรับปรุงที่พักอาศัย จ่ายภาษี เป็นต้น

1.2 ผลกระทบทางอ้อม หมายถึง ผลกระทบลำดับต่อ ๆ ไปที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลในธุรกิจการท่องเที่ยวหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในรอบแรกจากการท่องเที่ยว นำเงินที่ได้รับไปใช้จ่ายเพื่อผลิตสิ่งของหรือการบริการมารองรับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจการเกษตรที่ผลิตพืชผักและเนื้อสัตว์มาขายให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหาร เป็นต้น

1.3 ผลกระทบต่อเนื่อง หมายถึง ผลกระทบจากธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยนำเงินไปใช้จ่ายในธุรกิจอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการท่องเที่ยวต่อไป เช่น พนักงานต้อนรับของโรงแรมได้รับเงินเดือนจากเจ้าของโรงแรม จัดเป็นผลกระทบทางตรงจากการท่องเที่ยวต่อการจ้างงานและสร้างรายได้ แต่เมื่อพนักงานต้อนรับได้รับเงินเดือนมาแล้วนำมาจ่ายเป็นค่าซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว ธุรกิจซื้อเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวจึงเป็นธุรกิจที่ได้รับผลต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เพราะถ้าหากไม่มีการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจขายเสื้อผ้าและเครื่องประดับ พนักงานต้อนรับก็จะไม่ได้รับการจ้างงานและได้รับเงินเดือน และท้ายที่สุดไม่มีเงินจับจ่ายซื้อเสื้อผ้า ธุรกิจเสื้อผ้าก็จะขาดผู้มาซื้อทำให้รายได้ลดน้อยลง เป็นต้น

ผลกระทบทางเศรษฐกิจยังอาจจำแนกเป็นผลกระทบทางบวกและผลกระทบทางลบ สามารถสรุปได้ดังนี้

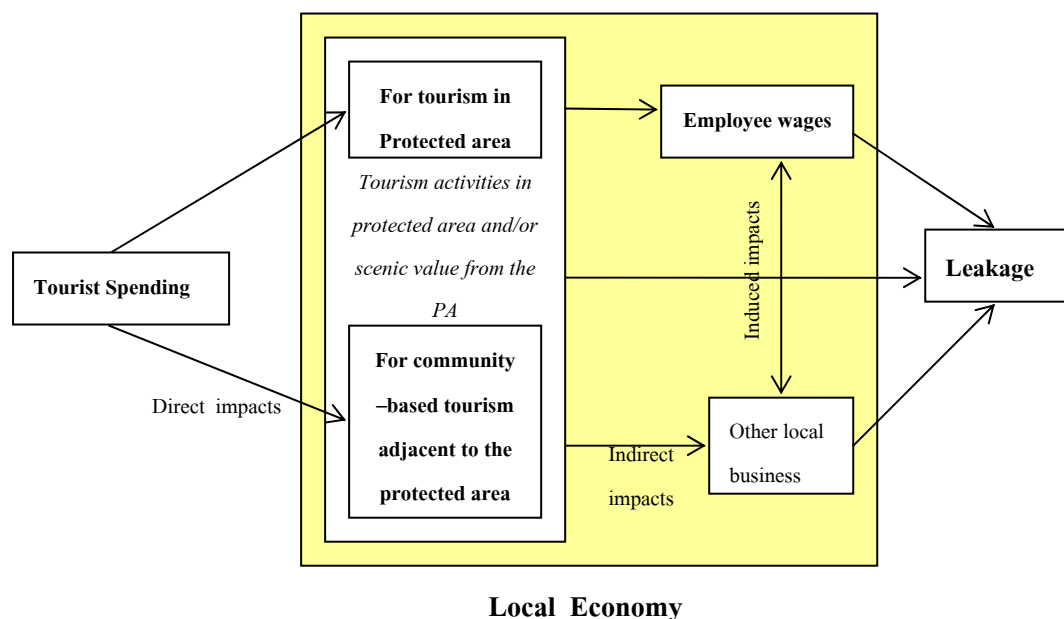
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจทางด้านบวก	ผลกระทบต่อเศรษฐกิจทางด้านลบ
1.เกิดประโยชน์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ	1.เกิดปัญหารายได้เป็นฤดูกาลแก่ชุมชนท้องถิ่น
2.เกิดการขยายตัวของภาคธุรกิจการท่องเที่ยว	2.เกิดภาวะปัญหาการว่างงานนอกฤดูกาลแก่ชุมชน
3.เกิดการสร้างอาชีพและการสร้างงาน	3.เกิดปัญหาการนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น
4.ประชาชนในพื้นที่มีรายได้	4.ปัญหาราคาและค่าครองชีพที่สูงขึ้น
5.เพิ่มรายได้ต่อหัวของประชาชนในพื้นที่	5.ความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้
6.เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน	6.ปัญหาราคาที่ดิน
7.ช่วยลดปัญหาดุลชำระระหว่างประเทศ	7.ค่าใช้จ่ายในการจัดระเบียบและดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยไม่ได้ผลตอบแทน

นั่นคือ พื้นที่ใดมีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่และมีการจับจ่ายใช้สอยเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น การท่องเที่ยวจึงมีโอกาสดูแลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การผลิตสินค้าในท้องถิ่น เช่น ของที่ระลึก วัตถุดิบสำหรับประกอบอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น เพื่อรองรับการบริโภคในส่วนของนักท่องเที่ยวและเกิดการจ้างงาน

นอกจากแนวคิดทางด้านต่าง ๆ ที่นักวิชาการแต่ละท่านได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังปรากฏนักวิชาการที่อธิบายเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ซึ่ง Moisey (2002) ก็เป็นอีกท่านหนึ่งที่อธิบายถึงเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับอุทยานแห่งชาติและชุมชนในหลายมิติ ในความสัมพันธ์อันดับแรก คือ อิทธิพลที่มาจากรายจ่ายของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในอุทยานแห่งชาติได้ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์อันดับที่สอง คือ ความสัมพันธ์กับสภาพภูมิทัศน์ ชุมชนที่อยู่ใกล้กับบริเวณที่มีสภาพภูมิทัศน์ที่โดดเด่นสวยงาม ก็มีผลทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์ด้วย ความสัมพันธ์อันดับที่สาม คือ รายจ่ายของอุทยานแห่งชาติจะมีบางส่วนที่ตกแก่เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของการจ้างงานประชาชนที่อยู่ภายในชุมชน นอกจากนี้ Moisey (2002) ยังได้อธิบายถึงทิศทางการหมุนเวียนของเงินตราจากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์สู่เศรษฐกิจท้องถิ่น โดยได้ทำการยกตัวอย่างเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น (รายละเอียดภาพที่ 1) คือ เมื่อ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติโดยได้ใช้จ่ายเงินจำนวน 100\$ ในการพัก

ค้ำในที่พักของประชาชนในชุมชน ซึ่งเงินจำนวน 100\$ ที่จ่ายค่าที่พักก็คือ ผลกระทบทางตรง (direct impacts) ต่อเศรษฐกิจชุมชน ต่อมาประชาชนที่เป็นเจ้าของที่พักก็ได้นำเงินที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวนั้นไปจ่ายค่าจ้างให้แก่คนงาน(แม่บ้าน คนสวน เป็นต้น) จากนั้นคนงานก็ได้นำเงินที่ได้ไปใช้ในเศรษฐกิจชุมชน(อาหาร สินค้าและบริการต่าง ๆ) ซึ่งนั่นก็คือ ผลกระทบต่อเนื่อง (induced impacts) ส่วนที่พักอาศัยที่จัดสร้างขึ้นก็มักจะซื้อผลิตภัณฑ์และบริการในท้องถิ่น ซึ่งนั่นก็คือ ผลกระทบทางอ้อมนั่นเอง และถ้าหากประชาชนผู้เป็นเจ้าของที่พักอาศัยมีการซื้อสินค้าและบริการจากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาใช้ นั่นคือ การรั่วไหลของเงินตราออกมา และถ้าหากนักท่องเที่ยวเลือกที่จะพักที่พักรักษาอุทยานแห่งชาติจำนวนเงินที่ทางอุทยานแห่งชาติได้รับก็จะเข้าสู่ส่วนกลาง (รัฐบาล) หรือ การรั่วไหลของเงินตราออกมาจากเศรษฐกิจชุมชน นั่นเอง ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นก็แสดงให้เห็นถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งสองด้าน จากความสัมพันธ์ของอุทยานแห่งชาติและการท่องเที่ยว ด้านหนึ่งคือ ผลกระทบทางตรง อีกด้านหนึ่งคือ ผลกระทบทางอ้อมที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 1 การหมุนเวียนของเงินตราจากการท่องเที่ยวในระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นในพื้นที่อนุรักษ์
ที่มา: Moisey (2002)

สรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากจะให้ประโยชน์โดยตรงแก่นักท่องเที่ยวโดยผ่านประสบการณ์ันทนาการที่ได้รับแล้ว การท่องเที่ยวยังมีบทบาทและความสำคัญต่อเศรษฐกิจทั้งระดับโลก ระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น คือ ก่อให้เกิดการ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เกิดการเพิ่มรายได้และดุลชำระเงิน เกิดการกระจายรายได้ การจ้างงาน และอาชีพแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้นด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ

“อุทยานแห่งชาติ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “National park” นับว่าเป็นแหล่งอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง ประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งประเทศไทย ได้เล็งเห็นคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปของอุทยานแห่งชาติ จึงได้พยายามคัดเลือกและประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ ในทุกทวีปไม่น้อยกว่า 120 ประเทศ ได้ประกาศจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์ในประเภทต่าง ๆ รวมทั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นแล้ว มีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 102,102 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่กว่า 18.8 ล้านตารางกิโลเมตร (IUCN, 2005)

สาเหตุสำคัญของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติของแต่ละประเทศ แม้จะมีเหตุผลความจำเป็นแตกต่างกัน แต่อาจกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์พื้นฐานคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เกิดจากแรงกระตุ้นที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดนี้ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัดจะต้องยังคงสภาพที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์สืบต่อไปในอนาคต จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกาศจัดตั้งแหล่งธรรมชาติขึ้นเป็นอุทยานแห่งชาติ หรือพื้นที่อนุรักษ์อื่น ๆ

ประวัติความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติ

อุทยานชาตินับว่าเกิดขึ้นและมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่รูปแบบและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งไม่ค่อยชัดเจน ส่วนใหญ่จะเน้นการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขนาดเล็กเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของผู้นำหรือผู้มีอำนาจราชศักดิ์ สาธารณชนทั่วไปไม่มีโอกาสเข้าไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในลักษณะใด ๆ อุทยานแห่งชาติที่เรารู้จักกันทุกวันนี้ อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1833 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเคลื่อนไหวกว้างเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ตั้งแต่ปีดังกล่าวเป็นต้นมานักนิยมนิยมธรรมชาติชาวอเมริกันหลายคนได้มีการเขียนบทความที่มีแนวคิดเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ และการประกาศ

จัดตั้งจนมีอิทธิพลต่อความคิด และทัศนคติของชาวอเมริกันในเรื่องการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติ ในรูปของอุทยานแห่งชาติ (Brockman, 1959)

จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1864 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประกาศจัดตั้งแหล่งธรรมชาติที่มีชื่อว่า Yosemite Grant ให้เป็นสถานที่สำหรับความรื่นรมย์ของสาธารณชน และในปี ค.ศ. 1872 อุทยานแห่งชาติแห่งแรก คือ Yellowstone National Park ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นผลสำเร็จ (National Park Service, 1966) และอุทยานแห่งชาติแห่งนี้เองนับว่าส่งผลกระทบต่อการณ์อนุรักษ์ และนันทนาการทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา กล่าวคือ อุทยานแห่งชาติ Yellowstone มีอิทธิพลบันดาลความคิดและเป็นแรงกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสนใจประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่อนุรักษ์แบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของคนเป็นจำนวนมาก (McNeely, 1984)

สำหรับในประเทศไทย อิทธิพลของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ Yellowstone ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนพื้นที่อนุรักษ์แห่งแรกของโลกที่ต้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ของอุทยานแห่งชาติ และส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้ความสนใจประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและพื้นที่อนุรักษ์แบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเป็นจำนวนมากก็เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 โดยกรมป่าไม้พยายามสงวนและรักษาพื้นที่ป่าที่มีทิวทัศน์งดงาม น้ำตก ลำธาร ถ้ำ และบริเวณที่มีป่าอุดมสมบูรณ์ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากเวลานั้นอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 การดำเนินงานเพื่อประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจึงมีอุปสรรคและต้องระงับไปในปีที่สุด (สุรเชษฐ์, 2535)

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2502 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้น 2 ชุด ชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ” และอีกชุดหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า” เพื่อให้พิจารณาร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ซึ่งในเวลาต่อมารู้จักกันในนามของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พร้อมทั้งได้เสนอพื้นที่ป่าเพื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย ในที่สุดเมื่อปลายปี พ.ศ. 2505 อุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทยคือ เขาใหญ่ก็ได้รับการประกาศจัดตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่งผลให้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ตามมาอีกเป็นจำนวนมาก

ความหมายของอุทยานแห่งชาติ

คำว่า “อุทยานแห่งชาติ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “National Park” มีความหมายแตกต่างกันในแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับการประกาศจัดตั้ง โดยมีความหลากหลายของสภาพธรรมชาติของพื้นที่ ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพเศรษฐกิจของประเทศนั้น แม้แต่ละประเทศจะมีเหตุผลความจำเป็นแตกต่างกัน แต่มีเจตนารมณ์พื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน คือเกิดจากแรงกระตุ้นที่ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันลดน้อยถอยลงเรื่อย ๆ (ดร.รชนี และสุรเชษฐ์, 2539) โดยความหมายของอุทยานแห่งชาติ มีดังนี้

อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ที่ได้รับการประกาศให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้า นันทนาการและการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ (คณะวนศาสตร์, 2530)

ความหมายของอุทยานแห่งชาติ เสรี (2530) ได้กล่าวถึงความหมายของอุทยานแห่งชาติว่าเป็นพื้นที่ที่กว้างขวาง ประกอบด้วยทิวทัศน์ที่สวยงาม เหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ มีสิ่งที่น่าสนใจศึกษา และอุทยานแห่งชาติสากลแล้วต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,250 ไร่

มนัส (2532) ได้ให้หลักเกณฑ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติว่า พื้นที่ต้องมีระบบนิเวศอย่างน้อยที่สุดหนึ่งระบบที่ยังสมบูรณ์ ไม่ว่าจะการถูกทำลาย รวมทั้งมีที่ตั้งภูมิสถานวิทยา ที่มีคุณค่าเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และนันทนาการ หรือเป็นสถานที่ที่มีภูมิประเทศสวยงามเป็นพิเศษ โดยมีหน่วยงานที่มีอำนาจเฉพาะของรัฐคอยทำหน้าที่ดูแล ป้องกันรักษา และประชาชนสามารถเข้าไปได้ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนด เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และนันทนาการ

นอกจากนี้ความหมายของอุทยานแห่งชาติยังมีผู้ให้ความหมายไว้อีกมากมาย ที่สำคัญได้แก่

นิวัติ (2537) กล่าวว่า อุทยานแห่งชาติ หรือ National Park ในทางวิชาการหมายถึงพื้นที่ของรัฐ ประกอบด้วยสภาพธรรมชาติที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว (unique) เป็นพื้นที่ธรรมชาติดั้งเดิม ไม่เคยถูกรบกวนจากมนุษย์ ประกอบด้วยป่าไม้ ภูเขาสลับซับซ้อน มีความวิจิตรพิสดารทางธรรมชาติ มีพื้นที่กว้างใหญ่ มีกฎหมายคุ้มครองรักษาอย่างเข้มงวดกวดขันเป็นพิเศษ ห้าม

ไม่ให้ผู้ใดทำลายทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนเป็นส่วนรวม

สัญญา (2542) อุทยานแห่งชาติหมายถึง พื้นที่กว้างใหญ่ที่มีลักษณะเด่น หรือมีความสวยงาม มีความหลากหลายทางธรรมชาติ โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติก็เพื่อคุ้มครองพื้นที่ให้เป็นแหล่งสงวนและคุ้มครองสภาวะแวดล้อม ตามธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านการค้นคว้าวิจัยด้านนันทนาการและท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

เสาวนีย์ (2547) ได้ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติไว้ว่า อุทยานแห่งชาติ คือพื้นที่ธรรมชาติทางบก และ/หรือ ทางทะเล ที่มีขนาดใหญ่มีทรัพยากรธรรมชาติโดดเด่นเป็นที่น่าสนใจ เป็นพื้นที่ที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยมีขอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด เป็นแห่งคุ้มครองรักษาระบบนิเวศที่ปรากฏในพื้นที่ และเอื้อประโยชน์ด้านการค้นคว้า ศึกษาวิจัย นันทนาการ และการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

International Union for Conservation of nature and Natural Resources [IUCN] (1994) ได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติว่าเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วยระบบนิเวศสำคัญ ที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค ลักษณะเด่นตามธรรมชาติ หรือทิวทัศน์งดงาม เป็นแหล่งของพืชพรรณ ธรณีสัณฐาน และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีคุณค่าทางด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และนันทนาการ โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

นอกจากนี้ IUCN (1994) ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการอุทยานแห่งชาติว่า “เพื่อคุ้มครองรักษาแหล่งธรรมชาติ และทัศนียภาพที่มีความสำคัญระดับชาติ นานาชาติ สำหรับการวิจัยประโยชน์ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษาและนันทนาการของมนุษย์และคงไว้ซึ่งความเป็นตัวแทนของระบบนิเวศของภูมิภาคสิ่งมีชีวิต และทรัพยากรพันธุกรรม ตลอดจนชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงและความหลากหลายทางนิเวศวิทยา”

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ระบุว่าอุทยานแห่งชาติหมายถึง “ที่ดินซึ่งรวมความทั้งพื้นที่ดินทั่วไป ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบเกาะ และที่ชายทะเล ที่ได้รับการกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลักษณะที่ดินดังกล่าว เป็นที่ที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ และมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยขอบด้วยกฎหมายของ

บุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง ทั้งนี้การกำหนดดังกล่าวก็เพื่อให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้ให้เป็นแหล่งการศึกษา และความรื่นรมย์ของประชาชนสืบไป

กองอุทยานแห่งชาติกรมป่าไม้ (ม.ป.ป.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงในการบริหารและจัดการอุทยานแห่งชาติของประเทศได้กำหนดความหมายของอุทยานแห่งชาติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้ว่า “อุทยานแห่งชาติ” คือพื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่าตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามอันเป็นที่ดึงดูดตรึงใจแก่ผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิม เพื่อรักษาสมบัติทางธรรมชาติไว้ให้อนุชนรุ่นหลัง ๆ ได้ชมได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาตินั้น ๆ ต่อไป

สรุปได้ว่าอุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ธรรมชาติทั้งทางบก และ / หรือ ทางทะเล โดยที่พื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติที่โดดเด่นน่าสนใจ โดยมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด เป็นพื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อการคงอยู่ของระบบนิเวศที่สำคัญ อีกทั้งยังเอื้อประโยชน์ต่อการเป็นแหล่งให้ข้อมูลการศึกษาวิจัย และเพื่อการนันทนาการและการท่องเที่ยวของประชาชนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ

สำนักอุทยานแห่งชาติ (2546) กล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติว่ามีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อคุ้มครองพื้นที่ธรรมชาติที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่ดีเด่น และหาได้ยากในพื้นที่นั้น ซึ่ง ได้แก่ พืช สัตว์ ป्राกฏการณ์ทางธรรมชาติ ทิวทัศน์ที่มีความสวยงาม สิ่งที่มีความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม มิให้เสื่อมสภาพลงไป โดยจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายโดยเฉพาะ และมีเจ้าหน้าที่บริหารงานอย่างเพียงพอ

2. เพื่อให้เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถศึกษา ค้นคว้า วิจัย ได้โดยไม่สิ้นสุด ดังนั้นอุทยานแห่งชาติจำเป็นจะต้องมีการบริการในด้านการศึกษา เช่น การบรรยาย ฉายภาพยนตร์ เอกสารเผยแพร่

ห้องสมุด เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อเข้าไปศึกษาค้นคว้าทางด้านวิชาการต่าง ๆ

3. เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน โดยที่อุทยานแห่งชาติทั่วไปมีทิวทัศน์และธรรมชาติที่สวยงาม ซึ่งอาจจะเป็นทิวเขา ทะเลสาบ ทุ่งหญ้า ถ้ำ หุบเหว หน้าผา น้ำตก ธรณีสัณฐานต่าง ๆ โดยที่การพักผ่อนหย่อนใจในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเที่ยวชมหรือศึกษาธรรมชาติ การตั้งแคมป์พักแรม ถ่ายภาพ ดูนกส่องสัตว์ เป็นต้น ดังนั้นอุทยานแห่งชาติจะต้องมีการจัดการให้มีกิจกรรมทางนันทนาการ จัดให้มีความสะดวกในการประกอบกิจกรรม การคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น บ้านพัก สถานที่พักผ่อนกางเต็นท์ ร้านค้าร้านสวัสดิการ ห้องน้ำ อย่างเพียงพอต่อความต้องการ

จากวัตถุประสงค์หลักของการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่ เพื่อให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาค้นคว้า วิจัย และเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจหรือประกอบกิจกรรมนันทนาการของประชาชน

ประโยชน์และคุณค่าของอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย

ในกรณีของประเทศไทย อุทยานแห่งชาตินับว่ามีคุณค่าและเอื้ออำนวยประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมในลักษณะต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมาตรการการบริหารและการจัดการ ตลอดจนกลไกที่เป็นข้อจำกัดของแต่ละสังคมที่จะนำอุทยานแห่งชาตินั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ว่าจะสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติมีขอบเขตค่อนข้างกว้างขวางและครอบคลุมถึงคุณค่าประโยชน์ด้านต่าง ๆ หลายประการซึ่งพอสรุปเป็นแนวทางได้ดังต่อไปนี้ (คณะวนศาสตร์, 2530)

1. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ชุ่มน้ำชั้นที่ 1 เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสายสำคัญที่มีบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในด้านอุปโภคและบริโภค เกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น อุทยานแห่งชาติ

เขาใหญ่ เป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสำคัญ 4 สาย คือ แม่น้ำนครนายก ปราชินบุรี ลำตะคอง และลำพระเพลิง

2. เป็นแหล่งรักษาความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ

เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตกึ่งร้อนซึ่งเป็นเขตชีวภูมิศาสตร์ที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงอุดมไปด้วยสิ่งมีชีวิตอันหลากหลายทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ และจากสภาพการทำลายป่าไม้ของปีที่ผ่านมา ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญจึงยังคงหลงเหลืออยู่เฉพาะในป่าอนุรักษ์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ

3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการ

นักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาตินั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน และศึกษาหาความรู้ จากการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวนี้ คณะวนศาสตร์ (2533) ซึ่งเป็นผู้จัดทำแผนแม่บทสำหรับอุทยานแห่งชาติหลายแห่งพบว่าป่าอนุรักษ์เป็นแหล่งกระจายรายได้และสร้างงานให้แก่ราษฎรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รายได้จากบริการที่พัก อาหาร ยานพาหนะรับส่ง จำหน่ายของที่ระลึก ฯลฯ มีมูลค่าเป็นเงินค่อนข้างสูง

4. เป็นแหล่งยังชีพของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาค

จากข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้จากการสำรวจและวิเคราะห์ภายใต้โครงการจัดทำแผนแม่บทพื้นที่อนุรักษ์ โดยคณะวนศาสตร์ (2533) เช่น ที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ชาวเขาเผ่าม้งและกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ อาศัยพืชป่าและผลผลิตจากป่าเพื่อการบริโภคและขายเป็นรายได้ เป็นต้น

5. เป็นแหล่งให้ความรู้ด้านนิเวศวิทยาและปลูกสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

ปัจจุบันนี้พื้นที่ป่าธรรมชาติหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนไม่มากนัก นอกจากนั้นโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ ที่อุทยานแห่งชาติ จัดไว้ เช่น นิทรรศการในศูนย์บริการ

นักท่องเที่ยว ทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ ฯลฯ ยังให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวถึงลักษณะเด่นทางธรรมชาติของพื้นที่ ตลอดจนกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และการท่องเที่ยวที่ความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

6. ช่วยให้ผู้ชมชนท้องถิ่นมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

อุทยานแห่งชาติมีส่วนช่วยทำให้เกิดรายได้ เช่น อุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ในแอฟริกา ได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไปปีละมาก ๆ จนเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน ราษฎรที่อยู่ใกล้เคียงกับอุทยานแห่งชาติก็สามารถขายของและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และหากว่าเขาเหล่านั้นมีรายได้ที่เพียงพอแก่การครองชีพแล้ว ก็จะไม่ออกไปกางป่า ทำไร่ ซึ่งเป็นผลให้ป่าไม่รอดจากการบุกรุกทำลายลงไปได้บ้าง ฉะนั้นการจัดการอุทยานแห่งชาติก็ต้องมุ่งถึงประโยชน์ของราษฎรในท้องถิ่นเป็นสำคัญ พยายามให้ราษฎรได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ แม้จะทำให้ขาดระเบียบหรือความสวยงามไปบ้างก็ควรผ่อนผันให้ได้เพราะเมื่อเทียบผลดีกับผลเสียกันแล้ว ผลดีย่อมจะมีมากกว่า

7. เป็นแหล่งป้องกันพืชและสัตว์ที่หายากมิให้สูญพันธุ์ไป

อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งพืช สัตว์ เช่น อุทยานแห่งชาติตะรุเตาของประเทศไทย มีปะการังใต้น้ำที่สวยงามกระจายไปในพื้นที่อันกว้างขวาง หากไม่ได้รับการคุ้มครองในรูปของอุทยานแห่งชาติแล้ว ก็อาจจะถูกทำลายหมดสิ้นไปในไม่ช้า

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติ คือ พื้นที่ธรรมชาติทั้งทางบก และ / หรือ ทางทะเล โดยที่พื้นที่ดังกล่าว เป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติที่โดดเด่นน่าสนใจ โดยมีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด เป็นพื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อการคงอยู่ของระบบนิเวศที่สำคัญ อีกทั้งยังเอื้อประโยชน์ต่อการเป็นแหล่งให้ข้อมูลการศึกษาวิจัย และเพื่อการนันทนาการและการท่องเที่ยวของประชาชนสืบไป จากคุณค่าของอุทยานแห่งชาติรวมกับวัตถุประสงค์หลักของการประกาศจัดตั้ง ได้ส่งผลให้อุทยานแห่งชาติกลายเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจ ของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ใด ก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงตามมาอย่างชัดเจน นั่นคือ เรื่องของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งตัวพื้นที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุกด้าน

ทั้งนี้เพื่อรองรับการใช้ประโยชน์ทางด้านนันทนาการของนักท่องเที่ยว และไม่ว่าพื้นที่ใดก็ตามที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ ก็ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชากรท้องถิ่น โดยที่การเปลี่ยนแปลงนั้นจะปรากฏทั้งในทางบวกและทางลบควบคู่กันไปเสมอ โดยเฉพาะทางด้านบวก ซึ่งประเด็นที่สำคัญ เช่น การมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีงานมีอาชีพ เป็นต้น และทางด้านลบ เช่น ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นก็จะมิทั้งทางบวกและทางลบเสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดการผลกระทบเหล่านั้น เช่น การส่งเสริมผลกระทบทางด้านบวกให้ดียิ่งขึ้น และมีมาตรการลดผลกระทบทางด้านลบให้น้อยลง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

มูลค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ความหมายของคำว่า มูลค่า สมพร (2538) กล่าวว่า เป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งของ มูลค่ามีพื้นฐานมาจากความปรารถนา หรือต้องการให้ได้มาซึ่งความพอใจ ถ้าหากเกิดความพอใจขึ้นมาก ย่อมก่อให้เกิดมูลค่าในสิ่งที่ต้องการนั้นมากตามไปด้วย เช่น การได้ไปชมทิวทัศน์บนภูกระดึง การได้ไปชมหาดทรายและเล่นน้ำทะเลที่หมู่เกาะพีพี การได้ชมแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถานของชาติ เป็นต้น มูลค่าของสิ่งของจะไม่คงที่มีความแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งของนั้นตามผู้ประเมิน ตามวัตถุประสงค์ และตามสภาพแวดล้อมที่สิ่งของนั้นถูกประเมิน โดยที่ อดิสร (2541) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ มูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นระดับความสำคัญที่มนุษย์ หรือสังคมให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเปรียบเทียบกับความสำคัญที่ให้กับสินค้าอื่น ๆ (กรมป่าไม้ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541) รวมถึงความพึงพอใจที่เกิดขึ้นแม้จะมีได้ใช้ทรัพยากรนั้น ๆ แต่มนุษย์ หรือสังคมโดยรวมมีความพอใจที่จะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นคงอยู่ ก็สามารสร้างสวัสดิการให้แก่มนุษย์ หรือ สังคมโดยรวมได้ (โสภิต, 2537)

สำหรับ ประเภทของมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมนั้น (อดิสร, 2541) (WCPA, 1998) และ (สมพร, 2544) มีความคล้ายคลึงกัน ในเรื่องการจำแนกประเภทมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปประเภทของมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. มูลค่าที่เกิดจากการใช้ (use value: UV) เป็นมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสวัสดิการให้แก่มนุษย์ หรือสังคมโดยรวม สามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1 มูลค่าที่เกิดจากการใช้โดยตรง (direct use value: DUV) คือ มูลค่าที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้บริโภคจากการได้รับประโยชน์โดยตรง จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น การได้เข้าไปเที่ยวชมน้ำตก และชมความสวยงามตามธรรมชาติ ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ การได้เข้าไปล่องแก่ง การได้เข้าไปเห็นสัตว์ป่า

1.2 มูลค่าที่เกิดจากการใช้ทางอ้อม (indirect use value: IUV) คือ มูลค่าที่เกิดจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่เป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่ง และให้ประโยชน์ต่อประชาชนผู้บริโภคโดยผ่านกระบวนการผลิต เช่น น้ำ การเป็นแหล่งที่รองรับน้ำฝนของป่าก่อให้เกิดลำธาร การป้องกันการไหลบ่าของน้ำ และ การป้องกันการชะล้างพังทลายของดินที่ก่อให้เกิดความตื่นเงินของลำธาร

1.3 มูลค่าเพื่อจะใช้ (option value: OV) คือ มูลค่าที่เกิดจากการที่สังคม หรือประชาชน แม้ว่าจะยังไม่ได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น แต่มีความต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้ เพื่อว่าในอนาคตเมื่อมีความต้องการใช้ก็สามารถนำออกมาใช้ได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม เช่น การอนุรักษ์แหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่า ความหลากหลายทางธรรมชาติ ตลอดจนความสวยงามตามธรรมชาติ และแหล่งนันทนาการเป็นต้น อย่างไรก็ตาม สุภจิต (2542) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับมูลค่าเพื่อจะใช้ไว้ว่า มูลค่าประเภทนี้มนุษย์ หรือสังคมโดยรวม มีความไม่แน่ใจว่าจะมีโอกาสได้ใช้หรือไม่ จึงมองในเรื่องของส่วนต่างด้านราคาเพื่อจะใช้ (option price) กับมูลค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง (expected value) ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ยังไม่มีความแน่ใจว่ามีค่าบวกลบ เป็นเท่าใด

2. มูลค่าที่เกิดจากการไม่ได้ใช้ (non-use value: NUV) คือ มูลค่าที่เกิดจากความรู้สึกที่ดีของสังคม หรือประชาชน เมื่อรู้ว่าสภาพแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดี โดยที่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรง และทางอ้อม (โสภณ, 2537) จำแนกได้ดังนี้

2.1 มูลค่าของการคงอยู่ (existence value: EV) คือ มูลค่าของความรู้สึกที่คิดว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ยังคงอยู่และอยู่ในสภาพเดิม แม้ว่าจะไม่ได้มีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชม หรือใช้ประโยชน์ แต่ถ้าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สูญหาย หรือถูกทำลาย โดยที่ไม่มีโอกาสที่จะฟื้นฟูสภาพให้ดีขึ้นได้ มูลค่านี้จะขาดหายไป ก่อให้เกิดความรู้สึกผิดหวัง และเสียดายหากรู้ว่าพื้นที่นั้นต้องสูญเสียสภาพ เช่น แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า สภาพป่าดงดิบ แหล่งปะการัง และ น้ำตก แหล่งโบราณสถานในถ้ำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ศุภจิต (2542) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ มูลค่าของการคงอยู่ไว้ว่า นักนิเวศวิทยา มองคุณค่าของการคงอยู่เป็นสิ่งที่ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีมูลค่าในตัวเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ในขณะที่ นักเศรษฐศาสตร์ มีแนวคิดในเรื่องนี้ว่า มูลค่าของการคงอยู่ มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ เกี่ยวข้องกับมูลค่าเพื่อลูกหลานในภายหน้า ในมุมมองของการสืบทอดเป็นมรดกแก่นุชนรุ่นต่อไป ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งที่ไม่ได้มีการใช้ประโยชน์หรือไม่ ทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร

2.2 มูลค่าเพื่อลูกหลานในภายหน้า (bequest value: BV) คือ มูลค่าที่เกิดจากการที่คนในรุ่นปัจจุบันต้องการอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ เพราะหากปล่อยให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ถูกทำลายจนสูญสิ้นสภาพไปแล้ว จะไม่สามารถทำให้สภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรนั้น ๆ กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ (irreversibility) เช่น การอนุรักษ์นกเงือก เต่าทะเล ปูสมเด็จ ภาพฝาผนังในถ้ำของมนุษย์ดึกดำบรรพ์ เป็นต้น

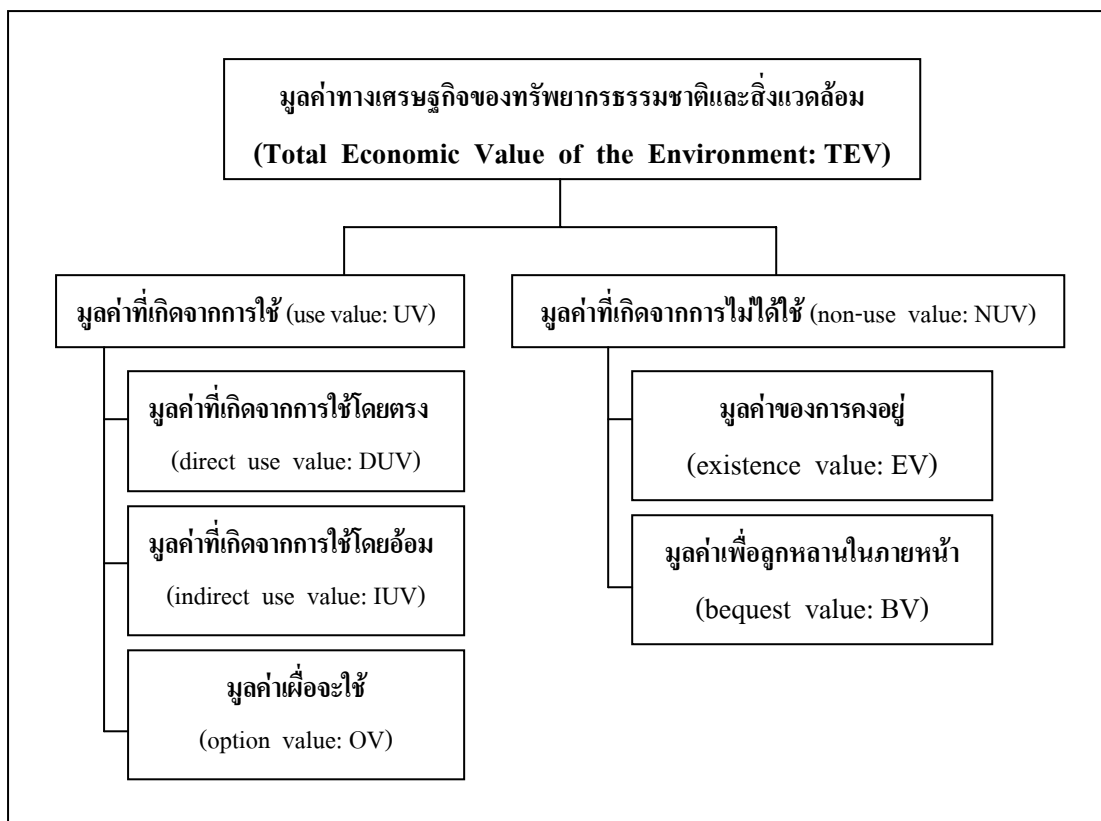
ดังนั้นมูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงประกอบด้วย

มูลค่าทั้งหมดทางเศรษฐกิจ (TEV) = มูลค่าจากการใช้ (UV) + มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ (NUV)

มูลค่าจากการใช้ (UV) = มูลค่าที่เกิดจากการใช้โดยตรง (DUV) + มูลค่าที่เกิดจากการใช้ทางอ้อม (IUUV) + มูลค่าเพื่อจะใช้ (OV)

มูลค่าจากการไม่ได้ใช้ (NUV) = มูลค่าของการคงอยู่ (EV) + มูลค่าเพื่อลูกหลานในภายหน้า (BV)

มูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 มูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่มา: ดัดแปลงจาก สมพร (2544)

สรุปได้ว่า มูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ สิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือ ระดับความสำคัญที่มนุษย์ให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าอื่น ๆ โดยที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถสร้างประโยชน์จากการใช้ไม่ว่าจะเป็นจากการใช้โดยตรง การใช้โดยอ้อม หรือ เพื่อใช้ในอนาคตข้างหน้า ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต รวมถึงมูลค่าที่เกิดจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่ดีไม่เสื่อมโทรม และการให้ลูกหลานได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในอนาคตด้วย

และจากลักษณะของมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้ หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ย่อมเป็นผลให้ประโยชน์หรือมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสังคมโดยรวมต้องตกต่ำหรือสูญสิ้นไป จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงวิธีการในการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะมีมูลค่ามากมายหลายด้าน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในความเป็นจริง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีราคาในตลาดซื้อขาย ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่อนุรักษ์ที่ปรากฏทั้งในรูปของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และวนอุทยาน เป็นต้น เนื่องมาจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะ เป็นสินค้าสาธารณะ (public goods) (เรืองเดช, 2527) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ตามที่ Randall (1994) ได้จำแนกไว้ดังนี้ คือ

1. การไม่กีดกันในการบริโภค (non-exclusive goods) คือ การที่ไม่สามารถห้ามการเข้าไปใช้ประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะ บุคคลมีกรรมสิทธิ์ (property right) ร่วมกัน

2. การไม่แข่งขันในการบริโภค (non-rivalry in consumption) คือ การที่จัดหาสินค้าสาธารณะแล้ว เมื่อมีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วไม่ก่อให้เกิดต้นทุนเพิ่ม เช่น การชมพระอาทิตย์ตกดิน เป็นต้น

จากลักษณะสำคัญ 2 ประการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ และระบบตลาดไม่สามารถเข้าไปดำเนินการกำหนดราคา หรือดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ ทำให้เมื่อต้องการทราบมูลค่าออกมาเป็นเงินจึงต้องมีการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้น ซึ่งการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การพิจารณาว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประโยชน์อะไรบ้างกับประชาชนในฐานะผู้บริโภค เป็นการพยายามตีค่าของคุณประโยชน์ในมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านใดด้านหนึ่ง ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ออกมาในรูปตัวเงิน มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างกันของชนิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่ ทั้งลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ หรือแล้วแต่การให้คุณค่าของประชาชนที่เกี่ยวข้อง (ชันวา, 2540)

สำหรับการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิ (2540) ได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่

1. การประเมินค่าโดยตรง เป็นการหาค่าความเต็มใจจ่าย หรือ ความเต็มใจยอมรับการชดเชย

2. การประเมินค่าโดยอ้อม เป็นการประเมินค่าโดยผ่านระบบตลาดทั้งทางตรงและทางอ้อม การประเมินจาก ความพอใจของคนในสังคม ที่จะส่งผลทางอ้อมผ่านการซื้อขายในระบบตลาด ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น

นอกจากนี้ สมพร (2546) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยวิธีทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งแบ่งเป็น 3 วิธี ได้แก่

1. การใช้มูลค่าจากราคาตลาด (market value approach) การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยวิธีมูลค่าตลาดเป็นวิธีการที่อาศัยความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ระหว่างสินค้าเอกชน (private or marketed goods) และสิ่งแวดล้อม (environmental or nonmarketed goods) ผ่านมูลค่าตลาด (ราคาหรือต้นทุน) ที่สามารถสังเกตได้ เช่น การเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าชายเลนที่มีผลทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนมีปริมาณลดลง การไหลบ่าของน้ำป่าจนก่อให้เกิดความเสียหายกับผลผลิตทางการเกษตร การเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ หรือการตื่นเงินของลำน้ำเนื่องจากการทับถมของดินตะกอน เป็นต้น

2. การใช้มูลค่าตัวแทน (surrogate value approach) การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้มูลค่าตัวแทนนั้นเป็นวิธีการที่นำมาใช้กับการหามูลค่าของแหล่งนันทนาการ ดังที่เรียกกันว่า Travel cost method (TCM) ทั้งนี้เพราะแหล่งนันทนาการในพื้นที่อนุรักษ์เป็นสินค้าไม่ผ่านตลาดหรือตลาดของสินค้านี้ไม่สามารถที่จะทำงานเพื่อสร้างกลไกราคาให้เกิดขึ้นได้ จึงต้องใช้มูลค่าตัวแทนในพื้นที่ พบว่า การที่คนมาท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์จะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าเสียโอกาสของเวลา เป็นต้น ค่าใช้จ่ายดังกล่าว เกิดจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวได้ใช้จ่ายออกไป ซึ่งจากค่าใช้จ่ายดังกล่าวสามารถนำมาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งที่มาเที่ยวเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

3. contingent valuation method (CVM) เป็นวิธีการสอบถามถึงทัศนคติของความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดสภาพการณ์ที่สมมติ หรือสภาพการณ์ที่มีได้มีการซื้อขายจริงแล้วให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ตอบเพื่อแสดงถึงความเต็มใจที่จะจ่ายภายใต้สภาพการณ์สมมตินั้น แล้ว

รวมเป็นมูลค่าของแหล่งนันทนาการ การประเมินมูลค่าของแหล่งท่องเที่ยวโดยวิธี CVM นี้ ต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ และมักใช้การสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม โดยในการตั้งคำถามอาจจะใช้คำถามแบบเปิด (open-ended question) และคำถามแบบปิด (closed-ended question) กล่าวคือจะมีการกำหนดราคาเริ่มต้นให้แก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยจะเอาเทคนิคการต่อรองราคา (bidding games) เข้ามาช่วยในการสัมภาษณ์ นอกเหนือจากเทคนิคการตั้งคำถามดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีเทคนิคการถามคำถามแบบอื่น ๆ อีก เช่น bidding games, trade-off games, และ delphi technique ซึ่งสามารถอธิบายสั้น ๆ ดังนี้

1. Bidding Game เป็นวิธีการที่อาศัยเทคนิคการต่อรอง เช่นเดียวกับการต่อรองสินค้าโดยทั่วไปในตลาด กล่าวคือ ในการตั้งคำถามจะต้องมีการตั้งราคาสินค้าทรัพยากรหรือแหล่งอุทยานแห่งชาติที่ทำการศึกษา (เพราะเป็นสินค้าสาธารณะ ไม่ปรากฏราคาตลาด) โดยราคาที่กำหนดขึ้นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถที่จะต่อรองราคาได้ จนกระทั่งได้ราคาที่ถูกสัมภาษณ์ยินดีที่จะจ่าย

2. Trade-off Game เป็นวิธีหาความพอใจของแต่ละคน โดยให้มีโอกาสเลือกระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆ ในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจะประกอบด้วย 2 ส่วนคือ (1) จำนวนเงินที่แน่นอน และ (2) จำนวนสินค้าและบริการในรูปสิ่งแวดลอมที่แน่นอน

3. Delphi Technique วิธีนี้เป็นการสัมมนา รวบรวมผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงมูลค่าของแหล่งนันทนาการทางธรรมชาติต่างๆ ระดับความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับกระบวนการควบคุมการสัมมนาและผู้เข้าร่วมสัมมนา ที่จะสะท้อนให้เห็นมูลค่าทางสังคมของสิ่งนั้น

สรุปในเรื่องการประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีสมมติเหตุการณ์ ให้ประเมินค่า (CVM) คือ วิธีการที่ใช้ในการประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีที่สามารถใช้ในการประเมินมูลค่าได้ทุกประเภทขึ้นอยู่กับที่ตั้งคำถามถามประชาชนตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา เป็นการสำรวจและถามถึงความเต็มใจจ่ายในการรักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพที่ดี โดยมีเทคนิควิธีและข้อควรระวังในการนำวิธีนี้ไปใช้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากวิธีที่ได้กล่าวข้างต้นไปแล้ว เรื่องเดช (2545) ยังได้กล่าวถึง การประเมินมูลค่า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม คือ

การตัดสินโดยอำนาจศาล (litigation and compensation) เป็นการเปรียบเทียบมูลค่า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จากการตัดสินของศาลที่แสดงออกมาในรูปของ เงินชดเชย ค่าความเสียหายต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

กล่าวโดยสรุป ในเรื่องของการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นั้น คือ การตีค่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ออกมาในรูปของตัวเงิน เนื่องจากการที่ตลาดทำ หน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ ทำให้กลไกตลาดไม่สามารถจะจัดสรรทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถหาราคาของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งวิธีการ ประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้นได้จำแนกไว้ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม ก็จะนำไปสู่ มูลค่าที่มีความถูกต้อง และเป็นตัวแทนของมูลค่า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการจัดการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นที่ศึกษา: อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด

ประวัติความเป็นมา

เกาะช้างมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากมีเรือ ลำเลาจากเมืองจีนเพื่อค้าขายกับเมืองญวน เมืองเขมร เมืองเกาะกงและเข้ามาถึงเมืองตราด โดย หากเรือลำเลาเข้ามาในช่วงฤดูมรสุมจะหยุดหลบคลื่นลมตามหมู่เกาะช้าง บริเวณบ้านด่าน บ้าน คลองสน อ่าวสลักเพชร และอ่าวบางเบ้า จึงเชื่อกันว่าชาวจีนที่มากับเรือลำเลาเป็นชนกลุ่มแรก ที่มาอาศัยอยู่และตั้งถิ่นฐานทำมาหากินที่เกาะช้าง นอกจากนี้ประวัติศาสตร์สำคัญของเมืองตราดใน สมัยกรุงศรีอยุธยา คือ เป็นแหล่งรวบรวมกำลังเพื่อกอบกู้เอกราชหลังจากที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยา ให้กับพม่าในช่วงพุทธศักราช 2310

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสเมือง ตราดถึง 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2427 ได้เสด็จทางชลมารคโดยเรือพระที่นั่งเวสชาติ

ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2436 เกิดกรณีพิพาทระหว่างสยามกับฝรั่งเศส เนื่องจากฝรั่งเศสล่าเมืองขึ้น โดยยึดเขมรและญวน และมีกรณีขัดแย้งกับสยามคือฝรั่งเศสกล่าวหาว่าสยามล่วงล้ำดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงซึ่งเป็นดินแดนของเขมรมาก่อน ทำให้เกิดการสู้รบกันต่อมาฝรั่งเศสจึงปิดล้อมกรุงเทพฯ โดยนำเรือรบเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยา สยามจึงต้องยอมสงบศึกโดยทำสัญญายกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงทั้งหมดให้แก่ฝรั่งเศสพร้อมทั้งจ่ายค่าเสียหายที่เรือรบฝรั่งเศสถูกยิง

เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงสนพระทัยเรื่องการปกครอง ส่วนกลางจึงจัดตั้งการปกครองส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และการปกครอง ส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลและสุขาภิบาล เพื่อส่งตัวแทนพระองค์ให้ทำหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข ของประชากร สำหรับกรณีเกาช้างเนื่องจากมีเรือสำเภามาติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าและมี คนจีนมาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ทางราชการจึงได้จัดตั้งด่านศุลกากรสถาน (custom house) เพื่อเก็บภาษีสำเภามาขึ้นที่บ้านด่านตำบลเกาช้าง เนื่องจากเป็นแหล่งรวมของการค้าขายที่เรือ สำเภามาจะนำสินค้าจากเมืองจีนมาขายส่วนหนึ่งและแล่นต่อไปยังกรุงเทพฯ ซึ่งขากลับจะแวะที่ บ้านด่านอีกทีหนึ่ง ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2440 จึงได้จัดตั้งเป็นอำเภอเกาช้าง ตั้งอยู่ที่บ้านด่าน ตำบลเกาช้าง ซึ่งพื้นที่ตำบลเกาช้างขณะนั้นรวมถึงอำเภอแหลมงอบ กิ่งอำเภอเกาะกูดใน ปัจจุบัน รวมเป็นจำนวน 52 เกาะ

หลังจากฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรี ปี พ.ศ. 2436 และยื่นข้อเสนอให้ไทยยกเมืองตราด และ เกาะทั้งหมดตั้งแต่แหลมสิงถึงเกาะกูดรวมทั้งเกาะกงด้วย ซึ่งสยามขณะนั้นต้องตกลงตามสัญญาลง วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2446 ต่อจากนั้นฝรั่งเศสจึงถอนกำลังจากเมืองจันทบุรีเข้ายึดเมืองตราด เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2447 ขณะที่ รัชกาลที่ 5 ทรงเห็นว่าเมืองตราดเป็นเมืองที่มีภูมิ ประเทศสำคัญทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งประชาชนก็เป็นคนสยามทั้งสิ้นจึงไม่ควรที่ตกอยู่ภายใต้การ ปกครองของต่างชาติ พระองค์จึงใช้พระปรีชาสามารถทางด้านทูตกับฝรั่งเศสเพื่อเจรจาขอเมือง ตราดและเกาะต่าง ๆ ตั้งแต่แหลมสิงจนถึงเกาะกูดกับเมืองทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงคืน โดยยินยอมยก ดินแดนประกอบด้วย เมืองพระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณและเมืองปัจจันตคีรีเขตบางส่วน ให้กับฝรั่งเศส โดยลงสัญญาวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2449 รวมเวลาที่เมืองตราดถูกปกครองโดย ฝรั่งเศสเป็นเวลา 2 ปี 6 เดือน 7 วัน

ในปี พ.ศ. 2450 ได้ย้ายที่ทำการอำเภอเกาช้างไปอยู่ที่ฝั่งแหลมงอบ เนื่องจากการสู้รบทำ ให้เรือสำเภามาจากจีนมาค้าขายน้อยลง ประกอบกับการเดินทางมาติดต่อราชการลำบากเนื่องจากมี

คลื่นลมตลอดทั้งปี อำเภอเกาะช้างตั้งมา 32 ปี จนถึง พ.ศ. 2482 ทางราชการจึงเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอแหลมงอบจนถึงปัจจุบัน เกาะช้างจึงลดฐานะเป็นตำบลเกาะช้างขึ้นกับอำเภอแหลมงอบ ตั้งแต่นั้นมาในปี พ.ศ. 2484 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 เกิดสงครามอินโดจีน ฝรั่งเศสส่งกองทัพบุกประเทศไทยโดยส่งเรือรบเข้ามาบนน้ำไทยบริเวณเกาะง่ามใกล้ทางทิศใต้ของเกาะช้าง จนเกิดการสู้รบกันจนเรือฝรั่งเศสล่าถอยและก็ไม่มีการเข้ามารุกค้ำบนน้ำไทยอีก ส่วนเรือของไทยก็ได้รับความเสียหายจนจมอยู่ในทะเล บริเวณดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า ยุทธนาวีเกาะช้าง ซึ่งทางจังหวัดได้จัดงานประจำปีเพื่อระลึกถึง วีรกรรมของทหาร ในวันที่ 23 มกราคมของทุกปี

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเกาะช้างจึงมีฐานะเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอแหลมงอบ มี 4 หมู่บ้าน และตำบลเกาะช้างได้มี 4 หมู่บ้าน ต่อมากระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่าเกาะช้างมีรายได้ในรูปภาษีมากแต่ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร จึงได้ประกาศให้เป็นกิ่งอำเภอเกาะช้าง เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2537

เนื่องจากสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เกาะช้างจึงได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2525 โดยมีเนื้อที่ประมาณ 406,230 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.46 ของเนื้อที่ทั้งหมด อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ ซึ่งตั้งกระจายอยู่ใกล้เคียงกันรวม 49 เกาะ และหินกองใต้น้ำอีกจำนวนหนึ่งในบริเวณพื้นที่ประมาณ 1,500 ตารางกิโลเมตร ทางด้านทิศใต้ของบริเวณฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ในเขตกิ่งอำเภอเกาะช้าง และกิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด โดยมีเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา

ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่และอาณาเขต

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ ในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทยจำนวน 52 เกาะ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 406,250 ไร่ หรือ 650 ตารางกิโลเมตร (รวมพื้นที่น้ำและทะเล) เกาะช้างเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดทางฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย และใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศ มีเนื้อที่ประมาณ 268,125 ไร่ หรือประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอแหลมงอบ มีระยะทางห่างจากชายฝั่งทะเลบริเวณบ้านแหลมงอบประมาณ 8 กิโลเมตร

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 11 องศา 45 ลิปดาเหนือ ถึง 12 องศา 10 ลิปดาเหนือ และอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 102 องศา 15 ลิปดาตะวันออก ถึง 102 องศา 31 ลิปดาตะวันออก ในท้องที่กิ่งอำเภอเกาะช้างและหมู่เกาะรัง กิ่งอำเภอเกาะกูด จังหวัดตราด ดังแสดงในภาพที่ 3 มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ด้านเกาะช้างจดทะเล ตัดชายฝั่งตำบลบางปิด อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด
ทิศใต้	ด้านเกาะรัง ตำบลเกาะหมาก กิ่งอำเภอเกาะกูด จดทะเลอ่าวไทยไปทางทิศใต้ของอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ด้านเกาะไม้ซี้ใหญ่ เกาะหมอนนอก จดอ่าวตราดและแหลมหน้า
ทิศตะวันตก	ด้านเกาะช้างจดทะเลอ่าวไทยด้านทิศตะวันตก

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด และพื้นที่ศึกษา
ที่มา: โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาและการจัดการเชิงพื้นที่เกาะช้างและพื้นที่ใกล้เคียง

ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะช้างส่วนใหญ่มีภูเขาอยู่ตอนกลางเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด เกาะช้างมีความยาวจากทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร กว้างประมาณ 14 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นภูเขาเกือบตลอดทั้งเกาะมีความสูงของระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 10 – 700 เมตร โดยมียอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดเขาใหญ่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 743 เมตร รองลงมาคือ เขาตอมปราสาทหนึ่งมีความสูง 661 เมตร เขาปลายคลองถ้ำมีความสูง 609 เมตร นอกจากนี้ยังประกอบด้วย เขาล้าน เขาจอม เขาหอม เขาค้อ เขาคลองมะยม เขาปลายคลองหิน เขาน้อย เขาสลักคอก เป็นต้น โดยมีที่ราบซึ่งนับว่ามีบริเวณกว้างตามชายฝั่งทะเลบางแห่ง คือ ที่หมู่บ้านสลักเพชร และหมู่บ้านสลักคอก ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะ และหมู่บ้านคลองสน อยู่ทางตอนเหนือของเกาะ กับที่อ่าวคลองพร้าวอยู่ทางทิศตะวันตกของเกาะ นอกจากนี้ก็เป็นที่ราบริมฝั่งบางบริเวณ หาดทางด้านทิศตะวันออกของเกาะจะมีลักษณะเป็นโคลนและหิน เป็นหน้าผาแคบ ส่วนบริเวณหาดทางด้านทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นหาดทรายและเป็นหินหน้าแคบ ชายฝั่งบางช่วงเป็นฝั่งที่มีความชันไม่

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย [วท.] (2537) พบว่าเกาะช้างมีฤดูกาล 3 ฤดูประกอบด้วย

1. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมของทุกปีเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
2. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ในระยนี้มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมพื้นที่ ทำให้อุณหภูมิลดลง อากาศหนาวเย็น
3. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ในระยะนี้ดวงอาทิตย์กำลังเคลื่อนผ่านเส้นศูนย์สูตรทางซีกโลกเหนือ ดังนั้น พื้นดินจึงมีการสะสมความร้อนเอาไว้และร้อนขึ้น ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือกำลังอ่อนข้างจะแปรปรวนมีฝนตกน้อย ทำให้มีอากาศอบอ้าวโดยเฉพาะในเดือนเมษายน

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังเกาะช้าง ส่วนใหญ่จะเดินทางโดยค้ำนั่งถึงลมมรสุม ทำให้ฤดูกาลท่องเที่ยวของเกาะช้างขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากสถิติ นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะช้างในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2548 รายเดือน (รายละเอียดดังตารางที่ 1) จะเห็นได้ว่า เดือนที่มีจำนวนของนักท่องเที่ยวมาเยือนเกาะช้างสูงสุด คือ เดือนเมษายน เดือนที่มีจำนวนของนักท่องเที่ยวมาเยือนเกาะช้างระดับปานกลาง คือ ในช่วงเดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ และเดือนที่มีจำนวนของนักท่องเที่ยวมาเยือนเกาะช้างน้อยที่สุด คือ ในช่วงเดือน สิงหาคม - กันยายน ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวนั้นตรงกับช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ของไทยหลายช่วง ตั้งแต่ เทศกาลลอยกระทงเดือนพฤศจิกายน วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษจีน และวันสงกรานต์ และในช่วงเวลาดังกล่าว นี้ก็เป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางออกจากประเทศของตนเพื่อท่องเที่ยว เนื่องจากความหนาว ส่วนช่วงเดือนมิถุนายน ถึง ตุลาคม เป็นช่วงฤดูมรสุม ฝนตกชุก นักท่องเที่ยวจึงมีจำนวนลดลง (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ปี พ.ศ. 2545 - 2548

(หน่วย : คน)

เดือน / พ.ศ.	2545	2546	2547	2548
มกราคม	23,870	9,667	11,177	14,354
กุมภาพันธ์	28,360	10,836	5,624	12,508
มีนาคม	28,945	11,813	17,842	14,856
เมษายน	39,380	21,707	25,320	18,007
พฤษภาคม	28,885	16,163	25,410	18,628
มิถุนายน	17,575	10,579	5,940	20,237
กรกฎาคม	15,990	10,160	19,462	17,860
สิงหาคม	16,110	4,604	10,488	15,656
กันยายน	16,802	6,150	10,778	-
ตุลาคม	15,534	20,752	40,739	-
พฤศจิกายน	9,523	12,825	18,464	-
ธันวาคม	22,158	17,268	22,732	-
รวม	265,677	155,070	213,976	134,654

หมายเหตุ - หมายถึง ยังไม่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2548)

อุณหภูมิ

สภาพโดยทั่วไปบริเวณเกาะช้างมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 27.3 องศาเซลเซียส มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 31.2 องศาเซลเซียส ซึ่งเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิสูงที่สุดคือ 32.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดที่เคยมี คือ 38.2 องศาเซลเซียส มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 23 องศาเซลเซียส เดือนมกราคมมีอุณหภูมิต่ำที่สุด 20.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยมี คือ 13.0 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณน้ำฝนนั้นตกเกือบตลอดทั้งปีโดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ระหว่างเดือนพฤษภาคม – เดือนตุลาคมจะมีฝนตกชุกมาก ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนประมาณ 5,500 – 6,500 มิลลิเมตรต่อปี (กิ่งอำเภอเกาะช้าง, 2538) และในรอบหนึ่งปีมีฝนตกประมาณ 190.4 วัน ปริมาณฝนตกมากที่สุดช่วงเดือนสิงหาคม ประมาณ 1,098.0 มิลลิเมตร และน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม ประมาณ 23.0 มิลลิเมตร นับเป็นบริเวณที่มีฝนตกชุกใกล้เคียงกับจังหวัดระนอง ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยในรอบ 30 ปี ประมาณ 4,183.7 มิลลิเมตร

กระแสลมที่มีอิทธิพลต่อน้ำทะเล

การดำเนินชีวิตของคนบนเกาะช้างต้องขึ้นอยู่กับกระแสลมและกระแสน้ำ กระแสลมที่สำคัญได้แก่

1. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (ลมมรสุม) ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม จะมีลมพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง คลื่นลมจากทางทิศตะวันตกและทิศใต้ ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.7 น็อต ถึง 3.5 น็อต (ด้านนอก)ของเกาะมีคลื่นแรง โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคม มีความเร็วลมสูงสุดที่วัดได้ 63 น็อต หรือ 1,133.4 กิโลเมตรต่อชั่วโมง มีความสูงของคลื่นถึง 6 เมตร ซึ่งเรือเล็กไม่สามารถออกจากฝั่งได้ถึง 6 เดือน บางครั้งคลื่นสูงมาก ๆ จนกระทั่งเรือใหญ่ก็ไม่สามารถออกจากฝั่งได้

2. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้(ลมว่าว) ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ลมจะพัดจากฝั่งตะวันออกสู่ทะเลคลื่นลมมีลักษณะถี่บางครั้งสูงถึง 4 เมตร ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.5 น็อต ถึง 3.5 น็อต ยิ่งห่างฝั่งมากคลื่นยิ่งใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ และมีเป็นช่วงละ 3-7 วัน จะค่อย ๆ เบาลงจนคลื่นสงบ อีก 1-2 อาทิตย์จะมีคลื่นลมมาอีกสลับกันไป ด้านนอกของเกาะเรือเล็กจะออกจากฝั่งไม่ได้ ส่วนด้านในของเกาะเรือไม่สามารถเทียบท่าได้เพราะคลื่นพัดเข้าหาฝั่ง

3. ลมทางใต้(ลมพญา) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ลมจะพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง คลื่นลมมีลักษณะห่างคล้ายลูกคลื่นไม่รุนแรง ความเร็วลมอยู่ระหว่าง 2.9 น็อต ถึง 3.14 น็อต นักท่องเที่ยวและนักตกปลานิยมมาท่องเที่ยวและตกปลาในช่วง 3 เดือนนี้มากที่สุด

4. ลมเปลี่ยนฤดู(ลมมรสุม) ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคมและเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่จะเข้าและออกจากฤดูฝนอากาศจะแปรปรวนทำให้เกิดลมหมุนและลมมรสุมลอยขึ้นไปในอากาศ ซึ่งลมเปลี่ยนฤดูมีอำนาจร้ายแรงถ้าพัดผ่านในทะเลตรงกับเรือดำใต้อาจทำให้เรือดำใต้นั้นแตกและอับปางทุกลำ

โดยสรุปสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปในแต่ละบริเวณของเกาะช้าง จัดได้ว่ามีความเหมาะสมกับการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ กล่าวคือมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไป แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการเดินทางโดยทางเรือ ในช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนตุลาคม ชายฝั่งด้านทิศตะวันตกของหมู่เกาะช้างเป็นด้านที่รับลมจะมีคลื่นแรง ทำให้ไม่สามารถเดินทางด้วยเรือได้โดยสะดวก ส่วนช่วงเวลาประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือน กุมภาพันธ์ จะเป็นช่วงที่มีคลื่นลมน้อยที่สุด สามารถเดินทางโดยทางเรือได้โดยสะดวก สำหรับเดือนมีนาคมและเดือนเมษายน สภาพพื้นที่ของเกาะช้างจะมีลักษณะภูมิอากาศที่ค่อนข้างแปรปรวน ยังมีคลื่นลมที่เป็นอุปสรรคในการเดินทางโดยทางเรืออยู่บ้างในบางช่วง

การปกครองและเขตการปกครอง

ในปี พ.ศ. 2440 เกาะช้างได้รับการยกฐานะให้เป็น อำเภอเกาะช้าง และตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่บ้านด่านเก่าในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลเกาะช้างในปัจจุบัน จนถึงปี พ.ศ. 2450 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอมายังที่ตั้งบ้านแหลมงอบ ตำบลแหลมงอบ และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นอำเภอแหลมงอบ เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2482 พื้นที่เกาะช้างจึงเป็นที่ตั้งของตำบลเกาะช้างซึ่งเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอแหลมงอบ และต่อมาได้แยกตำบลเกาะช้างเดิมออกเป็นอีกหนึ่งตำบล คือ ตำบลเกาะช้างใต้

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2537 ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอเกาะช้าง โดยมี ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอเกาะช้าง ปัจจุบันมีที่ทำการชั่วคราวโดยขอใช้อาคารของที่ทำการอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง หน่วยน้ำตกธารมะยมอยู่

ปัจจุบันการปกครองของกิ่งอำเภอเกาะช้างได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 ตำบล 9 หมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านสลักเพชรเหนือเพิ่งแยกตัวใหม่จากหมู่บ้านสลักเพชรในช่วงต้นปี พ.ศ. 2541 ซึ่งมีรายชื่อตำบล หมู่บ้าน ประกอบด้วย

ตำบลเกาะช้าง มี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองนนทรี บ้านด่านใหม่ บ้านคลองสน และ บ้านคลองพร้าว

ตำบลเกาะช้างใต้มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางเป้า บ้านสลักเพชร บ้านเจ๊กแบ้ บ้านสลัดคอก และบ้านสลักเพชรเหนือ

นอกจากนี้การปกครองท้องถิ่นได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น โดยที่เกาะช้างได้แบ่งการปกครองเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ ซึ่งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวได้เริ่มการบริหารงบประมาณเอง โดยมีหน้าที่จัดเก็บเงินภาษีบำรุงท้องที่ ได้แก่ ภาษีป้าย และจัดสรรเงินไปใช้จ่ายตามโครงการที่กรรมการบริหารส่วนตำบลเห็นสมควร

โครงข่ายคมนาคม

โดยเส้นทางรถยนต์ การเดินทางจากกรุงเทพมหานคร สามารถเดินทางโดยใช้การคมนาคมทางบกได้ 2 ทาง คือ

1. สายบางนา – ตราด (ตามเส้นทางหมายเลข 34 , 3138 , 3) ผ่านจังหวัดชลบุรี - ระยอง - จันทบุรี - ตราด โดยระยะทางประมาณ 385 กิโลเมตร

2. สายบางนา ชลบุรี - แกลง - จันทบุรี - ตราด (ตามเส้นทางหมายเลข 34 , 344 , 3) ระยะทางประมาณ 315 กิโลเมตร

เมื่อถึงจังหวัดตราด แล้วจะต้องเดินทางไปท่าเรือแหลมงอบตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3148 (ถนนสายตราด - แหลมงอบ) ระยะทาง 16.9 กิโลเมตร หากเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง มีรถโดยสารทั้งแบบธรรมดา และรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งเอกมัยไปถึงจังหวัดตราดแล้วต่อรถสองแถวประจำทางไปท่าเรือแหลมงอบ หรือหากจะเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 3 ถนนสุขุมวิท ถึงท่าจอด อำเภอลำสมิง ถ้าหากไม่เข้าตัวเมืองตราดก็ต้องแยกไปตามถนนหมายเลข 3156 (สายท่าจอด - แหลมงอบ) ผ่านบ้านบางกระดานไปจนถึงท่าเรือแหลมงอบ

จากท่าเรือแหลมฉบังต้องเดินทางโดยทางเรือ ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือของทางราชการในปัจจุบันการใช้ท่าเรือใช้ทั้งในด้านการประมงและเพื่อการท่องเที่ยว มีเรือโดยสารประจำทางซึ่งคัดแปลงมาจากเรือประมง และเรือเช่า เหมาลำ หรือเรือของผู้ประกอบการรายอื่นที่อยู่ในบริเวณไม่ห่างกันมากนักอีกจำนวน 3 ท่าเรือ ซึ่งเป็นท่าเรือที่ได้มาตรฐานสามารถนำรถยนต์ขึ้นบนเรือเพื่อข้ามฟากได้ที่ละหลายคัน

ประชากร

จำนวนประชากรรวมในเขตเกาะช้าง มีประมาณ 3,591 คน จำนวนครัวเรือน 1,004 ครัวเรือน โดยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลเกาะช้างมีจำนวน 1,902 คน จำนวนครัวเรือน 569 ครัวเรือน ตำบลเกาะช้างได้มีประชากรจำนวน 1,689 คน จำนวนครัวเรือน 438 ครัวเรือน โดยมีชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนบ้านสลักเพชรของตำบลเกาะช้างใต้ และชุมชนบ้านคลองสนของตำบลเกาะช้าง ซึ่งเป็นชุมชนที่เก่าแก่ของเกาะช้างและมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าชุมชนอื่น แต่สภาพการอยู่อาศัยโดยทั่วไปค่อนข้างเบาบาง เนื่องจากจำนวนประชากรมีน้อยและนิยมตั้งถิ่นฐานกระจุกอยู่บริเวณที่ราบชายฝั่งของเกาะ เพื่อความสะดวกในการเดินทางและการประกอบอาชีพการทำประมง

การประกอบอาชีพ

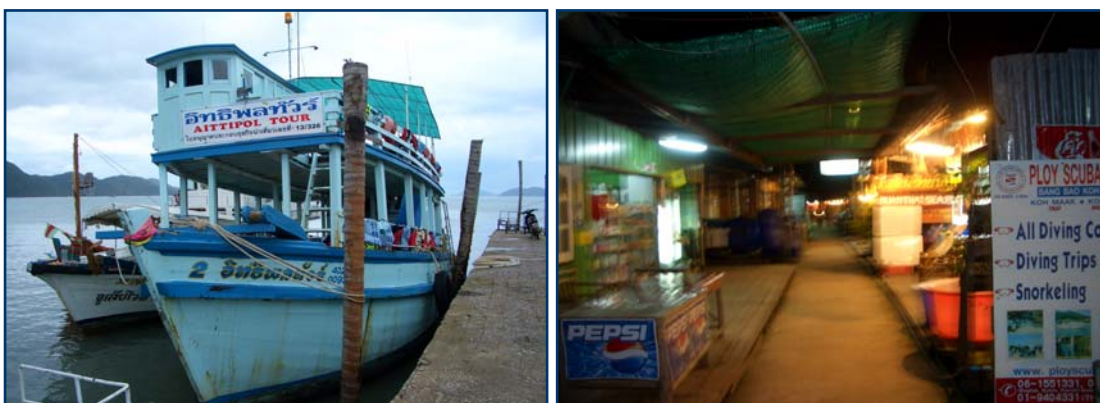
ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการประมงและทำสวนซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของพวกเขา เนื่องจากพื้นที่ของเกาะช้างมีสภาพเป็นหมู่เกาะล้อมรอบด้วยทะเล ประชากรส่วนมากจะทำการประมงขนาดเล็ก เป็นการทำประมงชายฝั่ง ประเภทอวนลาก อวนปู และอวนกุ้ง ผลผลิตจากการทำประมงที่ขึ้นชื่อและสร้างรายได้ให้กับคนในเกาะช้างจึงได้แก่ กะปิ ส่วนการทำสวนพบว่ามักทำสวนมะพร้าวและสวนผลไม้ ซึ่งสวนมะพร้าวนิยมปลูกกันมาก่อน แต่ปัจจุบันมีผลผลิตค่อนข้างต่ำ ชาวสวนจึงนิยมหันมาทำสวนผลไม้แทน ซึ่งนิยมปลูกทุเรียน เงาะ มังคุด ส้มโอ เพราะสร้างรายได้ที่ดีกว่า นอกจากนี้ยังมีการทำสวนยางในพื้นที่ตอนในของเกาะ วท. (2537) แต่จากการที่เกาะช้างได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันประชากรบางส่วนได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ได้แก่ บริการที่พัก ร้านอาหารและเรือบริการแก่นักท่องเที่ยว (พินลพรรณ, 2541) การสำรวจพบข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพของประชาชนเกาะช้าง พิจารณาตามตำบลพบว่า ประชาชนในตำบลเกาะช้างมีการประกอบอาชีพในธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่าตำบลเกาะช้างใต้ใน

ทุก ๆ อาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในหมู่บ้านคลองพร้าวและคลองสนที่ประชาชนประกอบอาชีพธุรกิจการท่องเที่ยวมาก

ภาพที่ 4 ลักษณะการประกอบอาชีพดั้งเดิมของประชากร

ส่วนประชาชนในหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลเกาะช้างได้มักจะประกอบอาชีพการประมงและการทำสวนเป็นส่วนใหญ่ และจะพบผู้ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นส่วนน้อยในหมู่บ้านสลักเพชร โดยคนที่ทำธุรกิจนี้มักจะเป็นนายทุนในท้องถิ่นมีกิจการบริการท่องเที่ยวแบบครบวงจร มีบ้านตั้งยื่นออกไปในทะเล อีกทั้งยังมีเงินทุนมากเนื่องจากการทำธุรกิจชนิดอื่นมาก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ พบว่า คนเกาะช้างที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของกิจการถึง 89 คร่าวเรือน รองลงมาเป็นลูกจ้าง 6 คร่าวเรือนและเป็นผู้ให้เช่า 2 คร่าวเรือน และอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ รับราชการ ขายน้ำมัน ช่างก่อสร้าง เลี้ยงปลา ตัดผม ช่างซ่อมเรือ เปิดบริการโต๊ะสนุกเกอร์ เชื้อผ้าและทำแปปลา เป็นต้น

ภาพที่ 5 ลักษณะการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของประชากร

ลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรม

เกาะช้างและหมู่เกาะใกล้เคียงเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติเต็มไปด้วยความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การตั้งถิ่นฐานของประชากรบนเกาะช้างมีมาก่อนปี พ.ศ. 2440 มีการรวมกลุ่มเป็นชุมชนในบริเวณที่มีความเหมาะสมบนพื้นฐานของภูมิศาสตร์ ชุมชนมีการเลือกที่ตั้ง 2 แบบ ก็คือ

1. ดิถริมฝั่งทะเลที่มีสภาพภูมิประเทศเป็นอ่าว ซึ่งเป็นบริเวณที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าออกเพื่อการทำประมงและเป็นทะเลที่คลื่นลมสงบเมื่อเข้าสู่ฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้บริเวณดังกล่าวจะเป็นที่ตั้งของชุมชนสลักเพชร สลักเบี้ย คลองสน และบางเบ้า

2. บริเวณที่ราบชายฝั่ง สามารถตั้งถิ่นฐานและทำการเกษตร ชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบชายฝั่งคือ ชุมชนแจ็กแบ้ บ้านด่านเก่า บ้านด่านใหม่ คลองสน หาดทรายขาว และคลองมะพร้าว ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ของวิถีการดำเนินชีวิต ความมีมิตรไมตรี โอบอ้อมอารี

ชุมชนเกาะช้างมีพื้นฐานทั้งทางกายภาพและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นสิ่งชี้นำรูปแบบวิถีชีวิตชาวชุมชนหลายประการดังนี้

1. ความอุดมด้วยทรัพยากรทางทะเล น่านน้ำบริเวณรอบ ๆ เกาะช้างและเกาะใกล้เคียงมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำเช่น ปลา กุ้ง ปลาหมึก ปู และเคย

2. ลมฟ้าอากาศ เกาะช้างได้รับอิทธิพลของลมประจำคือ ลมมรสุม ซึ่งในระยะเวลาระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ เกาะช้างมีสภาพป่าไม้เป็นป่าดิบชื้น มีความหลากหลายทางชีวภาพ และอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำจืดบนเกาะช้างมากมาย มีน้ำตกที่มีน้ำตลอดปี เช่น น้ำตกธารมะยมและน้ำตกคลองพลู เป็นต้น

3. ทรัพยากรดิน ภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลพื้นฐานของดินเกาะช้างมาจากการสึกกร่อนและย่อยสลายของหินภูเขาไฟทำให้ดินมีแร่ธาตุที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกพืชสวนบนเกาะ

ช้างเช่น ทูเรียน เาะ สัมโอ ลองกอง ยางพารา และมะพร้าว แต่บริเวณชายฝั่งตะวันตกจะเป็น ดินร่วนบนทราย ที่เกิดจากการทับถมโดยคลื่นและกระแสน้ำชายฝั่ง จึงเหมาะกับการปลูกมะพร้าว

ความสัมพันธ์ระหว่างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรของแหล่งน้ำ และดินที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวชุมชนเกาะช้างสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ต้องดิ้นรน มาก มีความเพียงพอเป็นพื้นฐาน ทำให้คนเกาะช้างมีบุคลิกภาพเป็นคนสมถะ มีความเป็นมิตรและ โอบอ้อมอารี

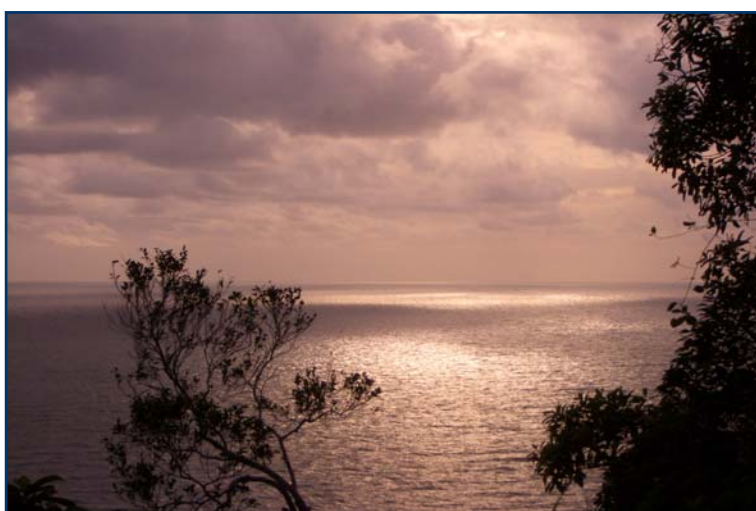
เกาะช้างก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อชาวฝั่งทะเลด้านตะวันตกและหมู่เกาะทางใต้เป็นที่ ดึงดูดนักท่องเที่ยว ความเปลี่ยนแปลงเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เกาะช้างและหมู่เกาะ ใกล้เคียงได้รับการประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 นักท่องเที่ยว ททยอยไปท่องเที่ยวเกาะช้าง โดยระยะแรก ๆ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มต้นที่บริเวณชายฝั่งด้านตะวันออก บริเวณหาดธารมะยม มีน้ำตกธารมะยมเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยว ต่อมาเมื่อมีการสร้างถนน เชื่อมโยงจากชุมชนสลักเพชร เลียบชายฝั่งตะวันตกขึ้นไปทางทิศเหนือข้ามไปทางชายฝั่งตะวันตก ไปสิ้นสุดที่ชุมชนบางเบาในช่วงปี พ.ศ. 2527 - 2545 การท่องเที่ยวเริ่มคึกคักขึ้น เสน่ห์การ ท่องเที่ยวมุ่งไปที่ชายหาดทรายด้านตะวันตกของเกาะ โรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นเรียงรายตามที่ราบ ชายฝั่งแคบ ๆ จากหาดทรายขาวลงไปถึงคลองมะพร้าว ไก่แบ้ ไปสิ้นสุดที่ชุมชนบางเบา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา มีการสร้างท่าเรือเฟอร์รี่ข้ามฟากระหว่างเกาะช้างกับแผ่นดินตราด จน ปัจจุบันมีท่าเรือเฟอร์รี่ 3 ท่า จากความสะดวกของการข้ามฟากโดยเรือเฟอร์รี่นี้เองที่ทำให้ ประชาชนนักท่องเที่ยวสามารถนำรถยนต์ส่วนบุคคลข้ามฟากไปท่องเที่ยวบนเกาะช้างได้สะดวกและ รวดเร็ว นักท่องเที่ยวจำนวนมากสามารถล่องไหลสู่เกาะช้าง

สถานภาพของทรัพยากร

1. ทรัพยากรป่าไม้ สภาพป่าไม้บริเวณเกาะช้างส่วนมากเป็นป่าดงดิบ (evergreen forest) ขึ้นปกคลุมพื้นที่ที่เป็นแนวเทือกเขา บริเวณร่องห้วยที่มีความชันสูง ซึ่งมาสภาพเป็นป่าอุดม สมบูรณ์ ส่วนบริเวณยอดเขาบางพื้นที่จะเป็นป่าดิบแล้ง พันธุ์ไม้ที่หายาก ที่พบสองชนิด ได้แก่ กฤษณา หรือ ไม้หอม และพญาไม้ จากสภาพป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความสูงจึงเป็นแหล่ง ต้นน้ำลำธารที่สำคัญของเกาะช้าง ที่หล่อเลี้ยงชุมชนบนเกาะช้าง

2. ทรัพยากรสัตว์ป่า สัตว์ป่าที่พบบนเกาะช้าง ซึ่งจากการสำรวจของ ททท. (2537) พบ นก 88 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 66 ชนิด สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 6 ชนิด สัตว์เลื้อยคลาน 43 ชนิด สัตว์ป่าที่หายากบนเกาะช้าง ที่มีการรายงานไว้ในปี พ.ศ. 2459 ได้แก่ ค่างหงอก ซึ่งปัจจุบันไม่พบอีกเลย แต่ชาวบ้านยืนยันว่า จะได้พบในบริเวณป่าที่บนยอดเขา

3. แหล่งท่องเที่ยว ลักษณะทั่วไปของทรัพยากรการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างที่สำคัญ ได้แก่ หาดทรายขาว อ่าวคลองพร้าว หาดไถ่แม่ น้ำตกคลองพลู น้ำตกธารมะยม เส้นทางศึกษาธรรมชาติและน้ำตกคีรีเพชร เป็นต้น

ภาพที่ 6 ทัศนียภาพของหาดทรายขาว

ภาพที่ 7 ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจ

สุจารี (2541) ได้ทำการศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนอันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเปรียบเทียบประชาชนที่อยู่ในเขตแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อทดสอบผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่อยู่ในเขตและนอกเขตแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เคยย้ายถิ่นและไม่เคยย้ายถิ่น กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มีที่อยู่ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 245 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในเขตแหล่งท่องเที่ยว 127 คน และกลุ่มตัวอย่างที่อยู่นอกเขตแหล่งท่องเที่ยว 118 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เลขคณิต ค่า t-test และ F-test ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ผลการวิเคราะห์พบว่า สภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในเขตแหล่งท่องเที่ยว และนอกเขตแหล่งท่องเที่ยว มีความแตกต่างกันด้านการประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม การมีอาชีพหลักและอาชีพรองที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน ที่ดิน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสัมพันธ์ในชุมชน และเมื่อทดสอบสมมุติฐานโดยการควบคุมตัวแปรการย้ายถิ่นแล้ว พบว่า ตัวแปรด้านการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวการเคยเปลี่ยนอาชีพ เงินออม หนี้สิน และการมีที่ดินมีความแตกต่างกัน

ปรีชา และ สุริยา (2521) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาในพื้นที่ 4 แห่ง คือ สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และแหล่งนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ทำการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามและการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ในสังคมนั้นการจ้างงานได้เกิดขึ้น แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ โดยแรงงานที่มีทักษะสูงหรือระดับบริหารงานส่วนมากจะเป็นคนต่างท้องถิ่น และมักเป็นคนจากกรุงเทพมหานครเสียเป็นส่วนใหญ่ คนในท้องถิ่นมีโอกาสเลื่อนขั้นและสถานภาพให้สูงขึ้นไม่มากนัก การขยายตัวทางเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วในรูปแบบของร้านค้าและบริการ

การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนจากเกษตรไปเป็นพาณิชยกรรมอันเป็นการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม

ททท. (2526) ได้วิจัยผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มาก และกำลังอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว ทั้งในด้านผลดีและผลเสีย ผลการศึกษาพบว่า ในด้านดีคือทำให้เกิดการสร้างงานอาชีพแก่ประชาชนท้องถิ่นและนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นเป็นประการสำคัญที่สุด ส่วนผลเสียที่สำคัญคือ ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น และในขณะเดียวกัน สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย (2520) ได้ทำการศึกษาบทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย พบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวช่วยลดอัตราการว่างงานได้มากกว่าอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั้งนี้จะก่อให้เกิดการสร้างงานในทางอ้อมโดยกระจายไปตามแขนงธุรกิจต่าง ๆ เช่น ธุรกิจที่ดิน ภัตตาคาร ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจการผลิต ธุรกิจร้านขายของที่ระลึกและธุรกิจบริการอื่น ๆ ส่วนการเพิ่มรายได้ประชาชาตินั้น จากรายได้ของการท่องเที่ยวจำนวน 2 - 4 พันล้านบาท จะเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมีมูลค่าทวีได้ไม่ต่ำกว่า 3 หมื่นล้านบาท นอกจากนี้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังได้แสดงบทบาทเป็นตัวทวีและตัวเร่งในทางเศรษฐกิจ ซึ่งพบในธุรกิจที่เกี่ยวข้องต่อกัน เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหารบันเทิง เป็นต้น โดยจากการจ่ายในการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการในธุรกิจหนึ่งก็จะเป็แรงกระตุ้นให้เกิดการลงทุนขึ้น ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือเพิ่มขึ้นในธุรกิจเดิม

ททท. (2528) ได้ทำการสำรวจเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง-ลำพูน พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่ออาชีพ การจ้างงานและรายได้ กล่าวคือทำให้เกิดลักษณะการเปลี่ยนแปลงอาชีพบางประการเพื่อสนองตอบด้านการบริการ เช่น ที่พัก อาหาร การสันทนาการ และสินค้าที่ระลึก เกิดการจ้างงานและอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้เสริมอาชีพหลัก

นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของนักวิชาการอีกหลายท่านได้กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวไว้ ดังเช่น ประชุม (2523) ได้วิจัยเกี่ยวกับการสร้างงานในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง โดยวิธีที่ใช้ในการศึกษา คือ การสัมภาษณ์พนักงานธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง พบว่า ธุรกิจแต่ละประเภทต้องการแรงงานที่มีความรู้ ความชำนาญในระดับที่แตกต่างกัน และระดับรายได้ที่แตกต่างกันตามประเภทธุรกิจ คือ ธุรกิจการบินต้องการแรงงานไม่มากนัก แต่พนักงานจะต้องมีความรู้ความสามารถ การศึกษาสูง และมีรายได้สูงสุด เมื่อเทียบกับ

ธุรกิจอื่น ธุรกิจนำเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีรายได้รองลงมา ส่วนธุรกิจที่พบว่ามีการจ้างงานมากที่สุด คือ ธุรกิจโรงแรม โดยเฉพาะโรงแรมระดับต่ำ ส่วนธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก พบว่า ได้มีส่วนในการส่งผลในทางอ้อมต่อการสร้างงาน โดยเป็นตัวชักจูงให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตของที่ระลึก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานผลิตภาคชนบท อันก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท เกิดอาชีพ การสร้างงานแก่เกษตรกรนอกฤดูกาลทำนา

นัฐพร (2527) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว หมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ โดยเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรมสู่อาชีพหัตถกรรม เพื่อผลิตเป็นสินค้าที่ระลึก เกิดการสร้างงานและทำให้สมาชิกในวัยแรงงานมีงานทำมากขึ้น ส่งผลให้ระดับรายได้ต่อปีสูงขึ้น ซึ่งเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้านบ่อสร้างขึ้นอยู่กับประกอบอาชีพหัตถกรรม ได้แก่ การทำร่ม ไม้แกะสลัก มีการเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีการผลิตในเชิงธุรกิจมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของ อรัญญา (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการพัฒนาการท่องเที่ยวแก่คุคู้ บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีผลให้ชาวบ้านมีอาชีพหลัก คือ การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแทนการทำนา ทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม ทำให้รายได้ของชาวบ้านเพิ่มขึ้น สามารถลดภาระหนี้สิน และมีรายได้หมุนเวียนธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งโดยภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจมีผลต่อชาวบ้านในทางที่ดีขึ้นและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนผลกระทบทางสังคม พบว่า ทำให้ลดภาวะการว่างงาน และการอพยพแรงงาน ชาวบ้านให้ความสำคัญด้านการศึกษา และการรักษาสภาพแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่น ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีขึ้น

สุจิต (2523) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองสามารถกระจายรายได้สู่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน สามารถสร้างงานในท้องถิ่น ส่วนการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การผลิต มีการใช้วัตถุดิบจากภายนอกท้องถิ่น มีการกู้เงินทุนจากสถาบันการเงินเพื่อเพิ่มผลผลิต การผลิตทั้งหมดใช้แรงงานภายในหมู่บ้าน ทำให้ลดปัญหาการว่างงานตามฤดูกาล เกิดการแข่งขันการ

จำหน่ายสินค้า ระบบธุรกิจเริ่มมีบทบาท การกระจายรายได้เกิดผลต่อเนื่องจากกลุ่มการค้าขายสู่กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า และกลุ่มทอผ้า ระบบธุรกิจเริ่มเข้าไปพร้อมกับนักท่องเที่ยว มีการจ้างแรงงาน แทนการขอแรงงาน การจำหน่ายสินค้ามีทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ และมีงานทำมากขึ้น การบริโภคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป มีการรับเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้น

เบ็ญจา (2527) ได้ทำการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อสภาพการท่องเที่ยวของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของเชียงใหม่มาช้านานแล้ว พบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ทำให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและติดต่อกับนักท่องเที่ยวมีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น และทำให้มีรายได้สูงขึ้น ทั้งมีมาตรฐานการครองชีพสูงกว่าชุมชนที่ไม่ได้ติดต่อกับนักท่องเที่ยวแต่จะมีภาระหนี้สินที่ก้าวไปเพื่อการลงทุน นอกจากนี้ วิวัฒน์ชัย (2533) ได้ศึกษาในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกี่ยวกับการสร้างงานและผลกระทบทางเศรษฐกิจ เกิดผลดังนี้ สภาพเศรษฐกิจมีลักษณะเป็นการค้ามากขึ้น ราคาสินค้าในเกาะสมุยจะผูกพันกับราคาสินค้าในจังหวัด สินค้าภายในที่ไม่มีราคาได้กลายเป็นสินค้าที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและกลายเป็นสินค้าที่มีราคามากขึ้น การใช้แรงงานจากเดิมที่มีการว่างงานแฝงอยู่มาก การพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ ลดการว่างงาน มีอาชีพใหม่เกิดขึ้น นอกจากนั้นยังได้จำแนกผลกระทบที่อาจมีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็น 3 ประการ คือ ผลกระทบต่อสภาพกายภาพของสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเกิดทรัพยากรการท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน อาจมีการบุกรุกทำลาย และการกระทำให้เกิดความเสื่อมโทรมเสียหาย เป็นต้น แต่ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวจะทำให้เจ้าของท้องถิ่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร โดยเกิดมาตรการในการบำรุงรักษา ในด้านผลกระทบต่อเศรษฐกิจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากภาคเกษตรกรรม มาสู่ภาคอุตสาหกรรมเพราะมีรายได้ที่ดีกว่า ทำให้เกิดปัญหาค่าครองชีพสูง แต่ในอีกทางหนึ่ง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สามารถทำรายได้ค่อนข้างสูง เป็นการกระจายรายได้และการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวจะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของถิ่น เกิดความเข้าใจอันดีมิตรภาพ และการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการกระตุ้นเตือนให้เกิดการอนุรักษ์ และฟื้นฟูผลงานทางศิลปวัฒนธรรมขึ้นด้วยความภาคภูมิใจ และความต้องการให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอีกทอดหนึ่ง

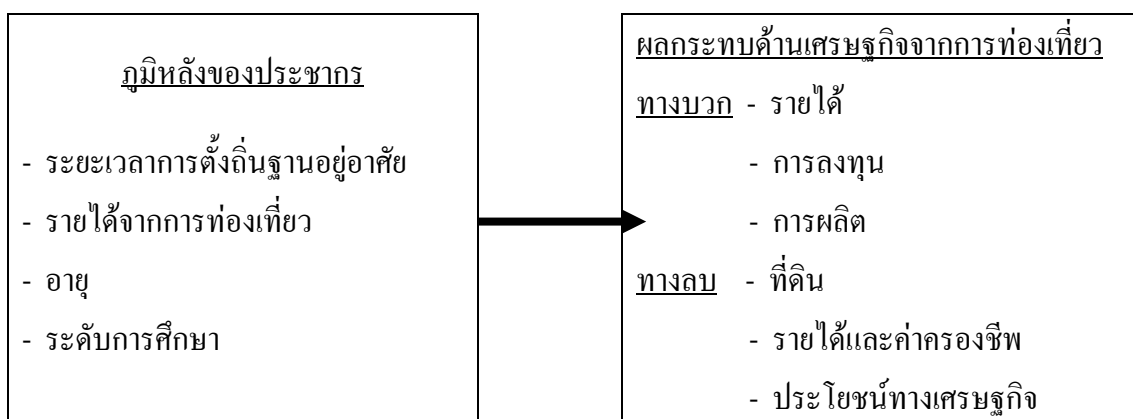
จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจคือการท่องเที่ยวช่วยลดอัตราว่างงาน ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่การจ้างงานสำหรับคนในท้องถิ่นมักจะเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ทำให้ประชาชนมีรายได้เสริมที่อาจจะมากพอๆ กับรายได้หลัก มีการเปลี่ยนอาชีพและเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจที่ขยายตัวมากที่สุดคือสังหาริมทรัพย์ และการก่อสร้าง การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนจากการเกษตรมาเป็นพาณิชย์กรรม ที่ดินเพื่อการเกษตรถูกขายให้นายทุนรายใหญ่เป็นจำนวนมาก ค่าครองชีพสูงขึ้นและชาวบ้านมีภาระหนี้สินจากการกู้ยืมไปลงทุน

กรอบและแนวคิดในการทดสอบสมมติฐาน

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา สามารถกำหนดกรอบและแนวคิดในการทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้ (ภาพที่ 8) ซึ่งตัวแปรทุกตัวนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกขึ้นมา เนื่องจากคาดว่า จะส่งผลหรือมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากงานวิจัยทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเป็นงานวิจัยที่มีความจำกัคมาก โดยมีตัวแปรอิสระ (X) คือภูมิหลังของประชากร และตัวแปรตาม (Y) คือผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว อธิบายได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (X)

ตัวแปรตาม (Y)

ภาพที่ 8 กรอบและแนวคิดในการทดสอบสมมติฐาน

คำอธิบายตัวแปรอิสระ (X)

ภูมิหลังของประชากร

- ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย จำแนกออกเป็น 2 ช่วงชั้น โดยแบ่งจากค่าเฉลี่ยของระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย คือ

1) น้อยกว่า 19 ปี

2) 19 ปี ขึ้นไป

- รายได้จากการท่องเที่ยว โดยแบ่งจากค่าเฉลี่ยของรายได้จากการท่องเที่ยวที่ประชากรได้รับ สามารถจำแนกออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ

1) น้อยกว่า 127,945 บาทต่อปี

2 127,945 บาทต่อปี ขึ้นไป

- อายุ จำแนกออกเป็น 4 ช่วงชั้น คือ

อายุต่ำกว่า 30 ปี

อายุ 46 - 60 ปี

อายุ 31 - 45 ปี

อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป

- ระดับการศึกษาของประชากร จำแนกออกเป็น 8 ช่วงชั้น คือ

ไม่ได้เรียน

มัธยมศึกษาตอนปลาย

ประถมศึกษาตอนต้น

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ประถมศึกษาตอนปลาย ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

มัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

คำอธิบายตัวแปรตาม (Y)

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

หมายถึง ผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อประชากรท้องถิ่นทั้งที่เป็นผลกระทบทางด้านบวก และเป็นผลกระทบทางด้านลบ และเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางบวก หมายถึง รายได้ของครัวเรือนของท่านเพิ่มมากขึ้น เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่าง ๆ มีการเก็บออมทรัพย์ มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ลดภาวะการว่างงานนอกฤดูกาล มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างทางการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง มาตรฐานการครองชีพของครัวเรือนอยู่ในระดับที่ดีขึ้น ขยายผลผลิตได้มากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิต มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางลบ หมายถึง เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน ประชากรท้องถิ่นขายที่ดินแล้วไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ การอพยพแรงงานมาจากท้องถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือหมู่บ้านอื่น ๆ รายได้เป็นฤดูกาล ไม่มีความแน่นอน รายได้ไม่แน่นอน เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว เช่น การเกิดโรคระบาด ความขัดแย้งต่าง ๆ การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ภาวะหนี้สินของครอบครัว ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น การท่องเที่ยวทำให้เงินตราบางส่วนเกิดการรั่วไหลไปสู่ภายนอก ปัญหาเกี่ยวกับส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรมิควรรได้ การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสูญเสียการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน การท่องเที่ยวต้องการแรงงานที่มีทักษะทำให้ผู้ที่ไม่มีทักษะในการทำงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีงานทำ เศรษฐกิจของชุมชนต้องพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยว

สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดสมมติฐานและตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้
ดังนี้

1. ประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
2. ประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
3. ประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวแตกต่างกัน
4. ประชากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย
2. แผนผังของพื้นที่ศึกษา
3. แบบสอบถามราษฎรในชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว
4. อุปกรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล
5. อุปกรณ์เครื่องเขียน
6. กล้องถ่ายภาพและอุปกรณ์บันทึกภาพ
7. เครื่องบันทึกเสียง

วิธีการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในเรื่องของผลกระทบด้านเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ตามประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่ได้จากการตรวจเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่นในอุทยานแห่งชาติห้วยเกาช้าง จังหวัดตราด จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนาม เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิจัย ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตประกอบ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นประกอบการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. การคัดเลือกพื้นที่ตัวแทน

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดพื้นที่ศึกษาโดยเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งพิจารณาจากจำนวนครัวเรือนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (กชช. 2ล.,2546) ของหมู่บ้านที่มีจำนวนสูงสุดเพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละตำบล รวมถึงลักษณะพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้าน โดยบ้านคลองพร้าวเป็นตัวแทนของพื้นที่ศึกษาของตำบลเกาช้าง ที่มีความหลากหลายของการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และเป็นชุมชนที่มีลักษณะพื้นฐานด้านการเกษตรกรรม ส่วนบ้านบางเบาเป็นตัวแทนของพื้นที่ศึกษาของตำบลเกาช้างได้ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวไปทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (รายละเอียดดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

ตำบล	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ประชากร	ครัวเรือนที่มีราย- ได้จากการท่องเที่ยว.
เกาะช้าง	1	บ้านคลองนนทรี	72	296	20
	2	บ้านด่านใหม่	123	458	25
	3	บ้านคลองสน	181	529	64
	4	บ้านคลองพร้าว*	193	619	193
รวม			569	1902	302
เกาะช้างใต้	1	บ้านบางเบ้า*	90	290	70
	2	บ้านสลักเพชร	106	438	41
	3	บ้านแจ็กแบ้	81	307	20
	4	บ้านสลักคอก	68	289	5
	5	บ้านสลักเพชรเหนือ	90	365	10
รวม			435	1689	146

ที่มา: โปรแกรมบันทึกและประมวลผลข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน[จปฐ.] รุ่น 2.10 (2546)

3. ประชากรเป้าหมาย และหน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นหน่วยวิเคราะห์ในระดับครัวเรือน คือ หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนแต่ละครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากการมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

ประชากร (population) คือ ครัวเรือนที่เป็นชุมชนท้องถิ่นที่ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคลองพร้าว ตำบลเกาะช้าง และหมู่บ้านบางเบ้า ตำบลเกาะช้างใต้

ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ครัวเรือนในชุมชนบ้านคลองพร้าว โดยกำหนดขนาดประชากรตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 130 ตัวอย่าง และครัวเรือนในชุมชนบ้านบางเบ้า โดยกำหนดขนาดประชากรตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 60 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 180 ตัวอย่าง การคำนวณหา

ขนาดตัวอย่าง ใช้วิธีการของ ยามาเน (Yamane, 1973) โดยกำหนดความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 (ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05) ตามสูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยกำหนดให้

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

n = ขนาดตัวอย่าง

N= จำนวนของประชากรเป้าหมายทั้งหมด

ในการคำนวณนี้กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 การคำนวณหาขนาดตัวอย่างประชากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตำบลเกาะช้าง แทนค่าในสูตร

$$n = 193 / [1 + (193 * (.05)^2)] = 130.14 \text{ หรือ } 130 \text{ ครั้วเรือน}$$

และการคำนวณหาขนาดตัวอย่างประชากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตำบลเกาะช้าง ได้ แทนค่าในสูตร

$$n = 70 / [1 + (70 * (.05)^2)] = 59.57 \text{ หรือ } 60 \text{ ครั้วเรือน}$$

4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตประกอบ จากประชากรกลุ่มตัวอย่างโดยใช้คำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรของหัวหน้าครัวเรือน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจระดับครัวเรือน ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การเปลี่ยนอาชีพ รายได้ รายจ่าย การมีเงินออม การมีหนี้สิน การมีที่ดิน

4.3 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจทั้งที่เป็นด้านบวกและด้านลบที่ปรากฏภายหลังเกิดการท่องเที่ยว

4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้น

5. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นจากเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง

5.2 สร้างเครื่องมือโดยอาศัยเนื้อหาสาระที่ได้จากการตรวจเอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น

6. การทดสอบเครื่องมือ

ทำการทดสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปเสนอขอคำปรึกษาจากคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในเชิงเนื้อหา (content validity) จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการวิจัย รวมถึงปรับการใช้ภาษาให้มีความง่ายต่อการเข้าใจ และนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการทดสอบ (pre-test) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง และทดสอบหาความน่าเชื่อถือ (reliability) และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์

7. การเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โดยนำแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วทำการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนในท้องถิ่น

ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ตามหัวข้อแบบสอบถาม และทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องทุกฉบับ

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบของการท่องเที่ยวของประชาชนในหมู่บ้านคลองพร้าวและหมู่บ้านบางเบ้าเกี่ยวกับสภาพผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง และความพึงพอใจเกี่ยวกับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Science) ดังนี้

1. วิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าอัตราส่วน ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อแจกแจงความถี่ และวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย ตลอดจนการกระจายของลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูลและผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น

2. ใช้สถิติวิเคราะห์ ได้แก่ วิธีการทางสถิติแบบ t-test เพื่อทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม และแบบ F-test เพื่อทดสอบความแปรปรวนและค่าเฉลี่ยที่จำแนกตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

8.1 การกำหนดตัวชี้วัด

หลักเกณฑ์ที่จะแสดงถึงสภาวะการเกิดผลกระทบนั้น มีหลักเกณฑ์ชี้วัด 4 ประการ คือ 1) เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 2) เปรียบเทียบกับผลงานวิจัยในอดีต 3) เปรียบเทียบกับพื้นที่ข้างเคียงหรือพื้นที่ที่ไม่มีกิจกรรม และ 4) การประยุกต์ขบวนการจำลอง (นภวรรณ, 2543) และวิธีการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชากรท้องถิ่น คือ การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานซึ่งได้มาจากประชากรท้องถิ่น (รายละเอียดดังตารางที่ 3 และ 4)

ตารางที่ 3 ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นในด้านบวก

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
รายได้และอาชีพ	1. รายได้ของครัวเรือน	รายได้ของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพรองที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในท้องถิ่น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ	เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากเดิมประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ประมง เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านมีอาชีพมากขึ้น เช่น การทำงานในโรงแรม ที่พัก ร้านอาหารต่าง ๆ ทำให้เกิดความหลากหลายของอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	3. การกระจายรายได้	เกิดการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งรายได้ดังกล่าวไม่มีการกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	4. การออมทรัพย์	มีการเก็บออมทรัพย์บางส่วนไว้ในธนาคาร เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน และเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในอนาคต	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	5. ฐานะทางเศรษฐกิจ	มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เนื่องจากการมีอาชีพที่มีความหลากหลายสามารถเลือกประกอบอาชีพ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดี	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	6. ลดภาวะการว่างงาน	ลดภาวะการว่างงานนอกฤดูกาล จากเดิมที่ต้องไปทำงานที่อื่น หรือมีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว คือ ทำเกษตรกรรมและประมง ซึ่งเมื่อเกิดการท่องเที่ยวขึ้นนั้น ได้มีส่วนช่วยทำให้ลดภาวะการว่างงานให้กับชาวบ้านบางส่วนได้	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
การลงทุน	1. การขยายการลงทุน	มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการบริการทางด้านการท่องเที่ยว เช่น การปรับเปลี่ยนบ้านเป็นที่พัก / โฮมสเตย์ ร้านอาหาร รถเช่า รวมถึงการจำหน่ายสินค้าและบริการทางด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ+ สัมภาษณ์	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ	การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ เช่น การปรับปรุงผลิตภัณฑ์สินค้า อาหาร ที่พัก เพื่อให้มีลักษณะที่ดีมีคุณภาพ และมีความสวยงามเพื่อบริการนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	3. โครงสร้างทางด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง	โครงสร้างทางด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง หรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากเดิมมีการผลิตเพื่อใช้ในภาคการเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา การผลิตเปลี่ยนจากผลิตเพื่อการเกษตรกรรมมาเป็นเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	4. มาตรฐานการครองชีพ	มาตรฐานการครองชีพของครัวเรือนอยู่ในระดับที่ดีขึ้น เนื่องจากการมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรทัศน์ ทีวีไอเครื่องซักผ้า เป็นต้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ+ สัมภาษณ์	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
การผลิต	1. ผลผลิตมีราคา	ผลผลิตมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความนิยมซื้อ นั่นคือเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นกำลังซื้อก็มีมากขึ้นตามไปด้วย	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีเพียงพอต่อความต้องการทั้งในด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน และเกษตรกรรมการทำสวนผลไม้ เป็นต้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ+ สัมภาษณ์	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
การผลิต (ต่อ)	3. การพัฒนาเทคนิควิธีการ	มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการผลิต เช่น การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร การออกแบบของที่ระลึก เพื่อความประทับใจของนักท่องเที่ยว	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม + สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ + สังกศ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	4. การกระตุ้นการผลิต	เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน เช่น การผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและเพื่อให้มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม + สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4 ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นในด้านลบ

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
ที่ดิน	1. การถือครองที่ดิน	การถือครองที่ดิน ซึ่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงของการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งที่ดินมีราคาแพง ชาวบ้านจึงขายที่ดินให้แก่ผู้ประกอบการภายนอก เป็นสาเหตุให้ชาวบ้านมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินลดน้อยลง	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม + สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. ปัญหาราคาที่ดิน	ปัญหาราคาที่ดินสูงขึ้น เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีผลทำให้ราคาที่ดินถีบตัวเพิ่มสูงขึ้น แต่นั่นเป็นเพียงผลดีต่อเจ้าของที่ดินในชุมชนเพียงแค่วะยะเวลาสั้น ๆ ที่สามารถขายได้ราคาดี แต่ในระยะยาวแล้ว จะเป็นผลเสียต่อประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ไม่มีกำลังทรัพย์ทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะซื้อที่ดินนั้นได้	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	3. การบุกรุกที่ดิน	การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากราคาที่ดินที่มีราคาสูง เป็นสาเหตุจูงใจให้ประชาชนท้องถิ่นขายที่ดินทำมาหากินจนเหลือไม่มากหรือไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนท้องถิ่นบางส่วนต้องทำการบุกรุกพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นปัญหากับทางราชการและเป็นการทำลายพื้นที่ธรรมชาติ	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
รายได้และค่าครองชีพ	1. การอพยพแรงงาน	การอพยพแรงงานมาจากท้องถิ่นอื่น โดยอาจจะย้ายตามครอบครัว เข้ามาประกอบอาชีพ ทำมาหากิน เป็นสาเหตุให้ประชาชนท้องถิ่นถูกแย่งงาน	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. การนำเข้าแรงงาน	การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือหมู่บ้านอื่น ๆ เนื่องจากประชาชนท้องถิ่นขาดทักษะความรู้ ความชำนาญในการทำงาน	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ+ สังเกต	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
อาชีพและ ค่าครอง ชีพ (ต่อ)	3. รายได้เป็นฤดูกาล	รายได้เป็นฤดูกาล ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล อาจจะต้องพบกับลมมรสุมหรือพายุต่าง ๆ ในช่วงฤดูฝนทำให้ไม่เหมาะแก่การเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นระยะเวลาประมาณ 3-4 เดือน ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดน้อยลง	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	4. รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ	รายได้ไม่แน่นอนเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว เช่น การเกิดโรคระบาด ความขัดแย้งจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	5. การว่างงานนอกฤดูกาล	การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว เนื่องจากสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวไม่เอื้ออำนวยในด้านการท่องเที่ยวให้มีได้ตลอดทั้งปี ทำให้ประชาชนท้องถิ่นที่ยึดอาชีพที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลักขาดรายได้หรือไม่มีงานทำ	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	6. ภาวะหนี้สิน	ภาวะหนี้สินของครอบครัว เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ส่งผลกระทบต่ออาชีพ การลงทุน และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อีกมาก เป็นสาเหตุให้ประชาชนท้องถิ่นมีภาวะหนี้สิน โดยทำการกู้จากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาลงทุนและซื้อสินค้าต่าง ๆ	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	7. ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูงขึ้น พิจารณาได้จากราคาสินค้าอุปโภค บริโภคที่ขายอยู่มักจะมีราคาที่สูงเกินกว่าปกติ รวมถึงสินค้าที่เกินความจำเป็น หรือสินค้าที่ตอบสนองทุนนิยมเช่น น้ำอัดลม ขนมขบเคี้ยว อาหารจานด่วน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ประกอบการร้านค้าถือว่าอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว สินค้าดังกล่าวล้วนจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของนักท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนท้องถิ่นด้วย	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม + สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ + สังเกต	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
อาชีพและ ค่าครองชีพ (ต่อ)	8. สินค้ามีราคา สูงขึ้น	สินค้ามีราคาสูงขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก ผู้ประกอบการ เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการใช้สินค้าและบริการ จึงขายสินค้าในราคาที่สูง กว่าท้องตลาดทั่วไป เป็นสาเหตุให้ชาวบ้านต้องประสบกับภavnันไปด้วย	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
ผลประโยชน์	1. การกระจายรายได้	การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากเงินตราบางส่วนเกิดการรั่วไหลไปสู่ ภายนอก ไม่ได้หมุนเวียนภายในท้องถิ่น ซึ่งอาจจะออกไปในรูปของการ สั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศ การเก็บออมเงินในธนาคารของชาวต่างชาติ การซื้อสินค้าจากผู้ประกอบการภายนอก ซึ่งการรั่วไหลนี้ทำให้เศรษฐกิจ ของท้องถิ่นชะลอตัวลง	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	2. ปัญหา ผลประโยชน์	ปัญหาเกี่ยวกับส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรมิควรได้ อันเนื่องจากการที่มี ผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามาให้บริการในลักษณะที่ผูกขาด เช่น เป็น ร้านสะดวกซื้อที่มีสินค้าครบครัน มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน และมีทำเล ที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางที่มีนักท่องเที่ยว ทำให้รายได้ผูกขาดอยู่ที่ ร้านค้านั้น แทนที่จะกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	3. การครอบงำทาง เศรษฐกิจ	การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น จากกรณีที่มีผู้ประกอบการจาก ภายนอกเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ประกอบกับการที่เป็นผู้ที่มีทั้งความรู้ กำลังซื้อ กำลังทรัพย์ รวมถึงเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการแข่ง ขันกับผู้ประกอบการท้องถิ่นที่ไม่มีความสามารถแข่งขันกับเขาได้ จึงทำให้ เกิดการเอาเปรียบจากผู้ประกอบการจากภายนอกขึ้น	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือ ตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	คำอธิบายประเด็นผลกระทบ	วิธีการศึกษา	ผู้ให้ข้อมูล
ผลประโยชน์ (ต่อ)	4. สูญเสียการพึ่งพาตนเอง	สูญเสียการพึ่งพาตนเองของชุมชน เนื่องจากประชาชนท้องถิ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพดั้งเดิมมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นอาชีพที่เป็นรายได้หลัก แต่เนื่องจากรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่มีความไม่แน่นอน รายได้จึงไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้เกิดหนี้สิน	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	5. การแข่งขันแรงงาน	การแข่งขันแรงงานท้องถิ่นที่มีศักยภาพทั้งทางด้านกำลังกาย ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านที่ไม่มีทักษะไม่มีงานทำก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ
	6. สูญเสียศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ	สูญเสียศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน เนื่องจากบุคคลภายนอกเข้ามาทำการลงทุน เป็นเจ้าของกิจการและเป็นผู้บุกเบิกธุรกิจ รวมถึงการพึ่งพาสินค้าจากภายนอกชุมชน	สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม+ สัมภาษณ์เชิงลึกประกอบ+ สังเกต	หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนที่ได้รับผลกระทบ

8.2 การให้คะแนนตัวชี้วัด

8.2.1 ระดับของผลกระทบที่เกิดขึ้น: ทำการจัดกระทำกับข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปคำนวณได้ โดยวิธีการแปลงข้อมูลเดิมจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative) ให้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative) โดยกำหนดไว้ดังนี้

ตรวจให้ค่าคะแนนของระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวตามที่ประชาชนตอบ โดยเป็นค่าคะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับของผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากระดับของผลกระทบที่เกิดมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้

ระดับผลกระทบที่เกิดมากที่สุด	5	คะแนน
ระดับผลกระทบที่เกิดมาก	4	คะแนน
ระดับผลกระทบที่เกิดปานกลาง	3	คะแนน
ระดับผลกระทบที่เกิดน้อย	2	คะแนน
ระดับผลกระทบที่เกิดน้อยที่สุด	1	คะแนน

ประเมินระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ จากสูตรการแบ่งช่วงชั้นดังนี้

$$\text{การแบ่งช่วงชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}}$$

จากการคำนวณ ระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชน
ท้องถิ่น ที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบดังนี้

3.68 - 5.00 หมายถึง ระดับของผลกระทบสูง

2.34 - 3.67 หมายถึง ระดับของผลกระทบปานกลาง

1.00 - 2.33 หมายถึง ระดับของผลกระทบต่ำ

8.2.2 ระดับความพึงพอใจของประชากรท้องถิ่นที่มีต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่
เกิดขึ้นหลังจากเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ใช้ค่าคะแนนจริงที่ประชากรประเมินตามระดับความพึง
พอใจต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ตรวจให้ค่าคะแนนของระดับความพึงพอใจโดยรวมตามที่ประชากรตอบ โดยเป็นค่า
คะแนนที่เป็นตัวเลขจริง เรียงลำดับความรู้สึกพึงพอใจโดยรวมเมื่อได้รับประโยชน์จากการ
ท่องเที่ยว จากความรู้สึกพึงพอใจมากที่สุด ไปหาความรู้สึกพึงพอใจน้อยที่สุด ดังนี้

รู้สึกพึงพอใจมากที่สุด	9	คะแนน
	8	คะแนน
	7	คะแนน
	6	คะแนน
รู้สึกพึงพอใจปานกลาง	5	คะแนน
	4	คะแนน
	3	คะแนน
	2	คะแนน
รู้สึกพึงพอใจน้อยที่สุด	1	คะแนน

ประเมินระดับความรู้สึกพึงพอใจโดยรวมของประชากรบริเวณพื้นที่ทำการศึกษ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามสูตรดังนี้

$$\text{การแบ่งช่วงชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}}$$

สามารถแบ่งระดับความพึงพอใจโดยรวมของประชากร ได้ดังนี้

7.50 - 9.00	หมายถึง	รู้สึกพึงพอใจมาก
5.90 - 7.40	หมายถึง	รู้สึกพึงพอใจค่อนข้างมาก
4.30 - 5.80	หมายถึง	รู้สึกพึงพอใจปานกลาง
2.70 - 4.20	หมายถึง	รู้สึกพึงพอใจค่อนข้างน้อย
1.00 - 2.60	หมายถึง	รู้สึกพึงพอใจน้อยที่สุด

9. สถานที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการกำหนดพื้นที่ศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่บ้านคลองพร้าว ซึ่งอยู่ในตำบลเกาะช้าง และหมู่บ้านบางเบ้า ซึ่งอยู่ในตำบลเกาะช้างใต้ กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

10. ระยะเวลาทำการวิจัย

มีระยะเวลาทำการวิจัย คือ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 รวมระยะเวลา 9 เดือน

ผลและวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงศึกษาปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว โดยการใช้แบบสอบถามทั้งปลายเปิดและปลายปิดในการเก็บข้อมูลประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 192 ชุด รวมทั้งการทำการสำรวจพื้นที่ โดยใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ประกอบ ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของประชาชนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากรท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของประชาชนท้องถิ่น

จากการเก็บตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งจำนวนตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากทั้งหมด 192 ครั้วเรือน แยกเป็นพื้นที่และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว โดยในหมู่ที่ 4 ของตำบลเกาะช้าง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างเข้มข้น และเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นที่สุดของตำบล มีจำนวน 132 ครั้วเรือน และหมู่ที่ 1 ตำบลเกาะช้างใต้ คือหมู่บ้านบางเบ้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการประกอบกิจกรรมที่ค่อนข้างเข้มข้น และมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีจำนวน 60 ครั้วเรือน

พบว่าประชากรท้องถิ่นตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงและเพศชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และ 41.67 ตามลำดับ อาจเนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่ประกอบอาชีพอยู่กับบ้านมากกว่าเพศชายซึ่งเป็นฝ่ายที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน มากกว่าครึ่งหนึ่งมีอายุระหว่าง 31 - 45 ปี ซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน รองลงมาคือ มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.94 และมีอายุเฉลี่ยคือ 34 ปี มีการศึกษาระดับประถมตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 48.44 และร้อยละ 16.15 ตามลำดับ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 99.48 และชาติพันธุ์ไทย คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีสถานภาพคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 29.17 และหัวหน้าครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 28.65 ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 4 - 6 คน คิดเป็นร้อยละ 53.65 มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยคือ 4 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถประกอบอาชีพมีรายได้ให้แก่ครัวเรือนระหว่าง 1 - 3 คน คิดเป็นร้อยละ 71.35 มีจำนวนสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้เฉลี่ยคือ 2.91 คน มีภูมิลำเนาเดียวกับหมู่บ้านที่อยู่ปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 38.54 และประชากรที่ย้ายมาจากที่อื่น โดยย้ายมาจากภาคอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 25.52 โดยจำนวนปีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบัน คือ 1 - 5 ปี และ 36 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.54 และ 23.44 ตามลำดับ จำนวนปีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในปัจจุบันเฉลี่ยเท่ากับ 19 ปี และประชากรส่วนใหญ่ยังต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิม คิดเป็นร้อยละ 61.46 อาจเป็นเพราะระบบเศรษฐกิจที่กำลังเป็นไปในทางที่ดี ทำให้ประชากรคิดว่าตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิมเกิดความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจดีแล้วนั่นเอง รองลงมาไม่แน่ใจในการย้ายถิ่นในอนาคต คิดเป็นร้อยละ 31.77 เหตุผลของความต้องการตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เดิม ส่วนใหญ่เป็นประชากรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 35.4 รองลงมาคือ คิดว่าอยู่ที่นี้สะดวกสบายดีแล้ว คิดเป็นร้อยละ 14.5 เหตุผลของความไม่แน่ใจในการย้ายถิ่น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอาชีพ สภาพเศรษฐกิจในอนาคต คิดเป็นร้อยละ 27.6

รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

ลักษณะพื้นฐานของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	80	41.67
หญิง	112	58.33
รวม	192	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	69	35.94
31-45 ปี	103	53.65
46-60 ปี	16	8.33
60 ปีขึ้นไป	4	2.08
รวม	192	100.00
ค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 34 ปี		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	3	1.56
ประถมศึกษาตอนต้น	5	2.60
ประถมศึกษาตอนปลาย	93	48.44
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	10.94
มัธยมศึกษาตอนปลาย	31	16.15
ประกาศนียบัตรวิชาชีพหรือเทียบเท่า	7	3.65
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือเทียบเท่า	8	4.17
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	24	12.50
รวม	192	100.00
สถานภาพในครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือน	55	28.65
คู่สมรส	56	29.17
พ่อ/แม่	5	2.60
บุตร	46	23.96
อื่น ๆ ..	30	15.63
รวม	192	100.00

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
สมาชิกในครัวเรือน		
1-3 คน	69	35.94
4-6 คน	103	53.65
7-10 คน	16	8.33
11 คน ขึ้นไป	4	2.08
รวม	192	100.00
ค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.25 คน		
สมาชิกที่มีรายได้ในครัวเรือน		
1-3 คน	137	71.35
4-6 คน	47	24.48
7-10 คน	6	3.13
11 คน ขึ้นไป	2	1.04
รวม	192	100.00
ค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 2.91 คน		
จำนวนปีที่ตั้งถิ่นฐานในที่อยู่ปัจจุบัน		
1-5 ปี	74	38.54
6-10 ปี	22	11.46
11-15 ปี	9	4.69
16-20 ปี	11	5.73
21-25 ปี	14	7.29
26-30 ปี	15	7.81
31-35 ปี	2	1.04
36 ปี ขึ้นไป	45	23.44
รวม	192	100.00
ค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 19 ปี		
ภูมิลำเนาเดิม		
เกิดที่หมู่บ้านเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน	66	34.38
เกิดที่หมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน	10	5.21
เกิดที่ตำบลอื่นในอำเภอเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน	1	0.52
เกิดที่อำเภออื่นในจังหวัดเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน	42	21.88
เกิดที่จังหวัดอื่นในภาคเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน	24	12.50

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะพื้นฐานของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เกิดที่ภาคอื่น ๆ	49	25.52
รวม	192	100.00
ความต้องการย้ายถิ่นในอนาคต		
ต้องการ	13	6.77
ไม่ต้องการ	118	61.46
ไม่แน่ใจ	61	31.77
รวม	192	100.00
เหตุผลต้องการย้ายถิ่นในอนาคต		
กลับบ้านเกิด	5	38.46
ทนค่าเช่าไม่ไหว มีธุรกิจเหมือนกันเยอะมาก	1	7.69
ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม	2	15.38
มีการเอาเปรียบธรรมชาติมากขึ้น	1	7.69
ต้องการอาชีพ รายได้ที่มั่นคง	4	30.77
รวม	13	100.00
**เฉพาะประชากรที่ต้องการย้ายถิ่น		
เหตุผลไม่ต้องการย้ายถิ่นในอนาคต		
มีครอบครัวอยู่ที่นี้	18	15.25
เป็นคนที่นี่	68	57.63
อยู่ที่เดิมสะดวกสบายดีแล้ว	28	23.74
เพื่อประกอบธุรกิจ	2	1.69
อื่น ๆ ..	2	1.69
รวม	118	100.00
**เฉพาะประชากรที่ไม่ต้องการย้ายถิ่น		
เหตุผลไม่แน่ใจในการย้ายถิ่นในอนาคต		
ขึ้นอยู่กับอนาคต	6	9.84
ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม	2	3.28
มีธุรกิจที่อื่นด้วย	1	1.64
แล้วแต่งาน	47	77.05
อื่น ๆ ..	5	8.20
รวม	61	100.00
**เฉพาะประชากรที่ไม่แน่ใจในการย้ายถิ่น		

ตอนที่ 2 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากรท้องถิ่น

ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2542) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำสวนโดยเฉพาะสวนมะพร้าว คิดเป็นร้อยละ 33.05 รองลงมาคือ ประมง คิดเป็นร้อยละ 26.27 ในด้านอาชีพรอง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพรองทั้งนี้เนื่องจากเป็นแม่บ้านหรือผู้ที่ไม่มียาได้ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 66.10 รองลงมาคือ ประมง โดยคิดเป็นร้อยละ 14.41 และหลังจากมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงหลังปี พ.ศ. 2542 ถึง ปัจจุบัน) ประชากรส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพหลักซึ่งเดิมคือการทำสวนและประมงมายึดอาชีพหลักคือค้าขายหรือมีกิจการเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 34.38 อาจจะเนื่องจากอาชีพนี้เป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่ดี เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในปริมาณค่อนข้างมาก รองลงมาคือ ทำงานโรงแรมหรือรีสอร์ท คิดเป็นร้อยละ 14.58 ส่วนอาชีพรอง พบว่าประชากรส่วนใหญ่จะไม่มีการประกอบอาชีพรองทั้งนี้เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเพียงอาชีพเดียวหรือเป็นอาชีพหรือกิจการที่สมาชิกในครอบครัวสามารถช่วยเหลือกันได้ เช่น ค้าขาย กิจการรีสอร์ท/บังกะโล เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 66.15 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 7.81 รายละเอียดดังตาราง 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามอาชีพของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการ
ท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ของประชากร	ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น				หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น			
	อาชีพหลัก		อาชีพรอง		อาชีพหลัก		อาชีพรอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ								
ทำสวน	39	33.05	14	11.86	8	4.17	13	6.77
รับจ้าง	19	16.10	3	2.54	27	14.06	15	7.81
ค้าขาย/มีกิจการของตัวเอง	17	14.41	4	3.39	66	34.38	12	6.25
ประมง	31	26.27	17	14.41	11	5.73	8	4.17
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	1	0.85	1	0.85	2	1.04	2	1.04
ลูกจ้างประจำ	1	0.85	0	0	5	2.60	0	0
ทำงานโรงงาน	0	0	0	0	0	0	0	0
ทัวร์ท่องเที่ยว	0	0	0	0	10	5.21	3	1.56
ทำงานบริษัท	0	0	0	0	0	0	0	0
ร้านอาหาร	1	0.85	0	0	12	6.25	3	1.56
ทำงานโรงแรม/รีสอร์ท	0	0	0	0	28	14.58	1	0.52
ให้เช่าพื้นที่เพื่อลงทุน	0	0	0	0	2	1.04	1	0.52
ทัวร์ดำน้ำดูปะการัง	0	0	0	0	3	1.56	2	1.04
มีรีสอร์ทเป็นของตนเอง	0	0	0	0	11	5.73	1	0.52
เสริมสวย/นวดแผนไทย	0	0	0	0	1	0.52	1	0.52
แปรรูปอาหาร	0	0	0	0	1	0.52	0	0
เทศบาล	0	0	0	0	0	0	1	0.52
ก่อสร้าง	1	0.85	0	0	0	0	0	0
รับราชการ / ผู้ใหญ่บ้าน	2	1.69	1	0.85	5	2.60	2	0.52
อื่นๆ แม่บ้าน นักเรียน	6	5.08	78	66.10	0	0	127	66.15
รวม	118	100.00	118	100.00	192	100.00	192	100.00

หมายเหตุ ปี พ.ศ. 2542 ช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวจะนับประชากรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานตั้งแต่ 6 ปี
ขึ้นไป

ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2542) ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาทต่อปี เนื่องจากเดิมประชากรมีรูปแบบการดำรงชีวิตแบบพอกินพอใช้นั้นคือ แม้จะมีรายได้จากการประกอบอาชีพในระดับน้อย แต่ประชากรก็ไม่มีภาวะเดือดร้อน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.55 รองลงมา คือ มีรายได้ 20,001 - 30,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 18.10 และประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักโดยเฉลี่ยเท่ากับ 44,995.83 บาทต่อปี ซึ่งระดับรายได้จากการประกอบอาชีพรอง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพรองเพราะประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 66.10 รองลงมาคือ ประชากรมีรายได้จากการประกอบอาชีพรองต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 14.41 ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพรองโดยเฉลี่ยเท่ากับ 12,627.60 บาทต่อปี และประชากรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นช่วงที่การท่องเที่ยวยังไม่เข้มข้น คิดเป็นร้อยละ 94.07

จากการสอบถามประชากร ช่วงหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงหลังปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน) พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลัก คือ 50,001 - 100,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 50.52 ซึ่งมีความแตกต่างจากช่วงก่อนมีการท่องเที่ยว อาจเพราะประชากรมีทางเลือกทางด้านอาชีพที่หลากหลายรวมถึงมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้มากขึ้นจากเดิมซึ่งต้องอาศัยอาชีพประมงและทำสวนเท่านั้น รองลงมา มีรายได้ 100,001 - 200,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 18.75 และประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักโดยเฉลี่ยเท่ากับ 123,788.50 บาทต่อปี ซึ่งระดับรายได้จากการประกอบอาชีพรองในช่วงหลังมีการท่องเที่ยว พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพรอง เนื่องจากประกอบอาชีพหลักที่มีลักษณะเป็นอาชีพที่สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนช่วยเหลือกันเช่น ค้าขาย ร้านอาหาร รีสอร์ทหรือบังกะโล เพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 66.15 รองลงมา คือ มีรายได้จากการประกอบอาชีพรองเท่ากับ 10,001 - 20,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 7.29 และประชากรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพรองโดยเฉลี่ยเท่ากับ 25,060.94 บาทต่อปี ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้รวมจากการท่องเที่ยว คือ 50,001 - 100,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 47.92 รองลงมาคือ มีรายได้ เท่ากับ 100,001 - 200,000 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 14.06 และประชากรส่วนใหญ่มีรายได้รวมจากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยเท่ากับ 127,944.5 บาทต่อปี

จากการเปลี่ยนแปลงรายได้ที่ต่างกันในช่วงก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ที่สามารถสรุปได้ดังนี้ รายได้จากการประกอบอาชีพหลักช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวคือ 10,001 -

20,000 บาทต่อปี ช่วงหลังมีการท่องเที่ยวคือ 50,001 - 100,000 บาทต่อปี รายได้จากการท่องเที่ยว ช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวคือ ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวช่วงหลังมีการท่องเที่ยวคือ 50,001- 100,000 บาทต่อปี จะพบว่ารายได้ดังกล่าวมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ครรชณี (2545), สุจารี (2541), นิคม (2535), และอื่น ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทำให้ประชากรท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มมากขึ้น รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามรายได้ของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

ลักษณะทางด้าน เศรษฐกิจของประชากร	ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น						หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น						
	รายได้จากอาชีพหลัก		รายได้จากอาชีพรอง		รายได้จากท่องเที่ยว		รายได้จากอาชีพหลัก		รายได้จากอาชีพรอง		รายได้จากท่องเที่ยว		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
รายได้ (บาท /ปี)													
ไม่มีรายได้	6	5.17	78	66.10	111	94.07	0	0	127	66.15	6	3.13	
ต่ำกว่า 10,000	18	15.52	17	14.41	2	1.69	1	1.04	7	3.65	1	0.52	
10,001–20,000	25	21.55	11	9.32	2	1.69	5	2.60	14	7.29	10	5.21	
20,001–30,000	21	18.10	5	4.24	0	0	5	2.60	5	2.60	7	3.65	
30,001–40,000	9	7.76	0	0	0	0	5	2.60	5	2.60	8	4.17	
40,001–50,000	20	17.24	2	1.69	1	0.85	26	13.54	12	6.25	26	13.54	
50,001–100,000	16	13.79	3	2.54	2	1.69	97	50.52	12	6.25	92	47.92	
100,001–200,000	1	0.86	2	1.69	0	0	36	18.75	5	2.60	27	14.06	
200,001 – 300,000	0	0	0	0	0	0	1	0.52	0	0	2	1.04	
300,001 – 400,000	0	0	0	0	0	0	1	0.52	2	1.04	1	0.52	
400,001 – 500,000	0	0	0	0	0	0	3	1.56	0	0	4	2.08	
มากกว่า 500,000	0	0	0	0	0	0	7	3.72	1	0.52	8	4.17	
รายได้ไม่แน่นอน	2	1.69	-	-	-	-	4	2.08	2	1.04	-	-	
รวม	118	100.00	118	100.00	118	100.00	192	100.00	192	100.00	192	100.00	

นอกจากนี้จากผลการศึกษา พบว่า ประชากรมีสถานภาพทางการเงินในครัวเรือน ดังนี้ ในช่วงก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2542) ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 67.80 เนื่องจากมีการดำรงชีวิตตามวิถีชาวเกาะไม่ยึดติดกับสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นชาวเมืองทั่วไป รองลงมาคือ มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 32.20 ซึ่งสภาพการเงินด้านเงินออม จากการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 72.88 เพราะมีการดำรงชีวิตแบบพอกินพอใช้รวมถึงไม่มีธนาคารหรือหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินอยู่ในพื้นที่ รองลงมา คือ ประชากรมีเงินออม คิดเป็นร้อยละ 27.12

ในช่วงหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ (ช่วงเวลาหลังปี พ.ศ. 2542 ถึงปัจจุบัน) พบว่า ประชากรมีการเปลี่ยนแปลงสภาพทางการเงิน ดังนี้ ประชากรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 21.88 เนื่องจากต้องการเงินทุนเพื่อมาใช้ในการลงทุนกิจการของตนประชากร มีหนี้สินเท่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 4.17 ประชากรมีหนี้สินลดลง คิดเป็นร้อยละ 16.15 และไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 57.81 ซึ่งสภาพทางด้านเงินออมมีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ ประชากรส่วนใหญ่มีเงินออมเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 53.65 สอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับการมีอาชีพและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ประชากรมีเงินออมเพิ่มมากขึ้น ไม่มีเงินออม มีเงินออมเท่าเดิม และมีเงินออมนลดลง คิดเป็นร้อยละ 29.17 13.54 และ 3.65 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามสภาพทางการเงินในครัวเรือนของประชากรทั้งก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ	ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น		หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น			
	มี	ไม่มี	เพิ่มขึ้น	เท่าเดิม	ลดลง	ไม่มี
ของประชากร	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
สถานภาพทางการเงินในครอบครัว						
สภาพหนี้สิน	38	80	42	8	31	111
	(32.20)	(67.80)	(21.88)	(4.17)	(16.15)	(57.81)
สภาพเงินออม	32	86	103	26	7	56
	(27.12)	(72.88)	(53.65)	(13.54)	(3.65)	(29.17)

สำหรับการถือครองที่ดินของประชากรแต่ละครัวเรือน พบว่า ประชากรไม่มีที่ดินถือครอง และมีที่ดินถือครอง คิดเป็นร้อยละ 52.08 และ 47.92 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากได้สอบถามผู้นำชุมชน พบว่า ในความเป็นจริงแล้วจำนวนของประชากรที่มีที่ดินถือครองนั้นปรากฏจำนวนที่มากกว่านี้ แต่เมื่อราคาที่ดินสูงขึ้นก็ได้ทำการขายที่ดินให้กับนายทุนเป็นส่วนใหญ่ แล้วอพยพครัวเรือนออกไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อื่น ดังนั้นประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการสำรวจก็คือ ประชากรส่วนที่เหลืออยู่นั่นเอง สำหรับประชากรที่มีที่ดินถือครองส่วนใหญ่มีที่ดินถือครอง น้อยกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.19 รองลงมาคือ ประชากรมีที่ดินถือครองระหว่าง 5 - 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.02 ซึ่งค่าเฉลี่ยของประชากรที่มีที่ดินถือครองเท่ากับ 16.64 ไร่ โดยประชากรที่มีที่ดินถือครองส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิทำกินเป็น นส.3 คิดเป็นร้อยละ 28.30 รองลงมาคือ เอกสารสิทธิทำกินประเภท ภ.บ.ท. คิดเป็นร้อยละ 22.80

จากการศึกษา พบว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ ประชากรที่มีที่ดินถือครอง ส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 69.89 อาจเป็นเพราะประชากรได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวมากกว่าการที่จะขายที่ดินของตนไปสู่นายทุนอื่น และประชากรมีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 30.11 โดยสาเหตุที่ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน คือ ประชากรนำที่ดินถือครองมาลงทุนประกอบกิจการส่วนตัว เช่น นำที่ดินมาทำรีสอร์ท เก็บที่ดินไว้ให้ลูกหลาน และแบ่งที่ดินให้ผู้อื่นเช่าเพื่อประกอบการลงทุน โดยคิดเป็นร้อยละ 50.77 13.85 และ 12.31 ตามลำดับ

สำหรับประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน พบว่า ประชากรที่มีที่ดินถือครองส่วนใหญ่มีการถือครองที่ดินลดลง คิดเป็นร้อยละ 96.44 ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดว่าต้องการเงินที่ได้จากการแบ่งขายที่ดินมาใช้เป็นเงินทุนในการประกอบกิจการส่วนตัว เช่น ร้านอาหาร รีสอร์ท หรือบังกะโล เป็นต้น โดยขนาดของพื้นที่ถือครองที่ลดลงหรือมีการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5 - 10 ไร่ น้อยกว่า 5 ไร่ และ 11 - 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.34 25.93 และ 18.52 ตามลำดับ และประเภทของเอกสารสิทธิทำกินภายหลังการเปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่เป็นเอกสารสิทธิทำกินประเภท ภ.บ.ท. โฉนด และ นส.3 คิดเป็นร้อยละ 33.33 25.93 และ 22.22 ตามลำดับ

นอกจากนี้เมื่อเกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้ขายที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 82.60 ทั้งนี้เนื่องจากประชากรต้องการนำที่ดินของตนมาประกอบกิจการส่วนตัวเพราะ

ได้สังเกตเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวและต้องการเก็บที่ดินไว้เป็นมรดกให้ลูกหลาน และประชากรที่มีการขายที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 17.40 โดยขนาดของพื้นที่ถือครองที่ทำกรขาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5 - 10 ไร่ น้อยกว่า 5 ไร่ และ ขนาด 11 - 20 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 37.50 31.25 และ 25.00 ตามลำดับ และจำนวนเงินที่ได้รับจากการขายที่ดิน คือ มากกว่า 1,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ 500,001 - 1,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.00 ซึ่ง ส่วนใหญ่ผู้ที่เข้ามาซื้อที่ดินของประชากรเป็นผู้ที่อยู่นอกพื้นที่หรือเป็นบุคคลภายนอก คิดเป็นร้อยละ 93.75 และเมื่อประชากรขายที่ดินได้แล้ว ส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้จากการขายที่ดินไปใช้เพื่อ ลงทุนประกอบกิจการธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือ นำเงินไปใช้ในการ อุปโภคและบริโภค คิดเป็นร้อยละ 12.50 รายละเอียดดังตาราง 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะการถือครองที่ดินของประชากร

ลักษณะทางด้านการถือครองที่ดินของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
การถือครองที่ดิน		
มีที่ดินถือครอง	92	47.92
ไม่มีที่ดินถือครอง	100	52.08
รวม	192	100
ขนาดพื้นที่ถือครอง		
ไม่มีที่ดินถือครอง	100	52.1
น้อยกว่า 5 ไร่	33	17.19
5 – 10 ไร่	25	13.02
11 – 20 ไร่	12	6.25
21 – 30 ไร่	12	6.25
31 – 40 ไร่	2	1.04
41 – 50 ไร่	4	2.08
51 – 100 ไร่	2	1.04
มากกว่า 100 ไร่ ขึ้นไป	2	1.04
รวม	192	100.00
ค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 16.64 ไร่		
ประเภทเอกสารสิทธิทำกิน		
นส.3	26	28.3
ภบท.	21	22.8
โฉนด	17	18.5
สก.1	17	18.5
ภบท. และ สก.1	1	1.1
ที่ดินในน้ำ	8	8.7
ถือครองได้แต่ไม่มีสิทธิขาย	1	1.1
นส.3 และ ภบท.	1	1.1
รวม	92	100.00
* ประชากรไม่มีที่ดิน 100 คน		
การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินภายหลังเกิดการท่องเที่ยว		
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน	65	69.89
มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน	28	30.11
รวม	93	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
สาเหตุของการไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน		
สมบัติจากบรรพบุรุษ	3	4.62
ที่ดินเป็น ภบท.และเป็นที่ดิน สค.	6	9.23
ไม่มีธุรกิจที่ต้องลงทุนและยังไม่มีความจำเป็นมากนัก	6	9.23
แบ่งญาติพี่น้องและเก็บไว้ให้ลูกหลาน	12	18.47
นำที่ดินมาลงทุนเอง	33	50.77
ให้คนอื่นเช่าและที่ดินอยู่ทำเลไม่น่าสนใจ	9	13.85
มีน้อยเกินไปและคืนให้ราชการ	7	10.77
รวม	65	100.00
มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน		
เพิ่มขึ้น	1	3.56
ลดลง	27	96.44
รวม	28	100.00
**พิจารณาเฉพาะประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน		
ขนาดพื้นที่ถือครองที่มีการเปลี่ยนแปลงภายหลังเกิดการท่องเที่ยว (กรณี ลดลง)		
น้อยกว่า 5 ไร่	7	25.93
5 – 10 ไร่	9	33.34
11 – 20 ไร่	5	18.52
21 – 30 ไร่	1	3.70
31 – 40 ไร่	3	11.11
41 – 50 ไร่	0	0
51 – 100 ไร่	1	3.70
มากกว่า 100 ไร่ ขึ้นไป	1	3.70
รวม	27	100.00
**พิจารณาเฉพาะประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน		
ประเภทเอกสารสิทธิทำกินภายหลังการเปลี่ยนแปลง		
นส.3	6	22.22
โฉนด	7	25.93
สค.1	5	18.52
ภบท.	9	33.33
รวม	27	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
การขายที่ดินภายหลังเกิดการท่องเที่ยว		
ชาย	16	17.4
ไม่ได้ขาย	76	82.6
รวม	92	100.00
***พิจารณาเฉพาะประชากรที่มีที่ดินถือครอง		
ขนาดพื้นที่ถือครองที่ทำการขาย		
น้อยกว่า 5 ไร่	5	31.25
5 – 10 ไร่	6	37.5
11 – 20 ไร่	4	25.0
21 – 30 ไร่	0	0
31 – 40 ไร่	1	6.25
มากกว่า 40 ไร่ ขึ้นไป	0	0
รวม	16	100.00
****พิจารณาเฉพาะประชากรที่ขายที่ดิน เท่ากับ 16 คน		
จำนวนเงินที่ได้รับจากการขายที่ดิน		
1 – 100,000 บาท	1	6.25
100,001 – 500,000 บาท	3	18.75
500,001 – 1,000,000 บาท	4	25.00
มากกว่า 1,000,000 บาท ขึ้นไป	8	50.00
รวม	16	100.00
****พิจารณาเฉพาะประชากรที่ขายที่ดิน เท่ากับ 16 คน		
โดยขายให้แก่		
คนในหมู่บ้าน	1	6.25
คนนอกหมู่บ้าน	15	93.75
รวม	16	100.00
นำเงินที่ได้รับจากการขายที่ดินไปใช้เพื่อ		
ใช้ในการลงทุนทำกิจการส่วนตัว	12	75.00
ใช้ในการอุปโภคบริโภค	2	12.50
แบ่งให้ลูกหลาน	1	6.25
ใช้ในการชำระหนี้เก่า	1	6.25
รวม	16	100.00

จากการสอบถามประชากรที่มีที่ดินถือครอง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับที่ดินถือครองอยู่ในระดับ กำลังพอดี คิดเป็นร้อยละ 79.35 รองลงมา คิดว่า ขนาดที่ดินที่ถือครองอยู่ในระดับ น้อยเกินไป คิดเป็นร้อยละ 19.57

นอกจากนี้ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ว่า การท่องเที่ยวได้ส่งผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นนั้น พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.00 ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ที่ราคาที่ดินมีราคาสูง คือ มีนายทุนต้องการเข้ามาลงทุนทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 77.08

และจากการศึกษา พบว่า ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและให้บริการด้านการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 35.42 อาจเพราะต้องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่มีความหลากหลายและคุ้มค่า เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้ประโยชน์นั่นเอง รองลงมาคือ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย โดยคิดเป็นร้อยละ 32.81 จากการสอบถามประชากรเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยคิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบอาชีพทุกด้านตามกำลังของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 70.31 ทั้งนี้เนื่องจากอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว ทำให้เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้ประโยชน์ การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็ตามมา ซึ่งเป็นสาเหตุให้ประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาแสวงหาการทำงาน รองลงมาคือ เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 13.54 รายละเอียดดังตาราง 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดของที่ดินถือครองอยู่ในระดับ		
กำลังพอดี	73	79.35
น้อยเกินไป	18	19.57
มากเกินไป	1	1.09
รวม	92	100.00
* ประชากรไม่มีที่ดิน 100 คน		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ว่ากรท่องเที่ยวมีผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น		
เห็นด้วย	192	100.00
ไม่เห็นด้วย	0	0
รวม	192	100.00
สาเหตุที่ราคาที่ดินมีราคาสูง		
มีคนต้องการเป็นเจ้าของเยอะ	9	4.69
ความต้องการซื้อที่ดินเพื่อทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีมาก	27	14.06
การท่องเที่ยว	6	3.13
สภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น	1	0.52
มีนายทุนต้องการเข้ามาทำธุรกิจการท่องเที่ยว	121	63.02
มีนักธุรกิจต้องการลงทุนมากขึ้น	9	4.69
ที่ดินสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้มากขึ้น	1	0.52
ต้องการขยายกิจการตามความเจริญจากการท่องเที่ยว	9	4.69
อื่น ๆ	9	4.69
รวม	192	100.00
ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัย		
ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว	57	29.69
ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและค้าขาย	63	32.81
ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและให้บริการด้านการท่องเที่ยว	68	35.42
อื่น ๆ ..	4	2.08
รวม	192	100.00
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอพยพชาวบ้านจากที่อื่นเข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว		
มี	192	100.00
ไม่มี	0	0
รวม	192	100.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ		
เพื่อทำการค้าขาย	2	1.04
ภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวมาก ทำให้คนรู้จัก	3	1.56
เพื่อเป็นแรงงาน	11	5.73
เพื่อทำธุรกิจ	15	7.81
เพื่อประกอบอาชีพทุกด้านตามกำลังตนเอง	135	70.31
เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ	26	13.54
รวม	192	100.00

ตอนที่ 3 ระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก และผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ โดยแยกเป็นประเด็นด้านต่าง ๆ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 11 และ 12

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก

สาขา	ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว	ระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว						X	SD
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด		
รายได้	1. รายได้ของครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น	1 (0.52)	95 (49.48)	86 (44.79)	9 (0.52)	0 (0)	1 (0.52)	3.44	0.64
	2. เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น	16 (8.33)	127 (66.15)	44 (22.92)	3 (1.56)	1 (0.52)	1 (0.52)	3.79	0.68
	3. เกิดการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	12 (6.25)	116 (60.42)	56 (29.17)	8 (4.17)	0 (0)	0 (0)	3.69	0.65
	4. มีการเก็บออมทรัพย์บางส่วนไว้ในธนาคารเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน	6 (3.13)	61 (31.77)	98 (51.04)	22 (11.46)	4 (2.08)	1 (0.52)	3.21	0.80
	5. มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น	7 (3.65)	115 (59.90)	65 (33.85)	3 (1.56)	0 (0)	2 (1.04)	3.63	0.68
	6. ลดภาวะการว่างงานนอกฤดูกาล	6 (3.13)	92 (47.92)	68 (35.42)	3 (1.56)	0 (0)	2 (1.04)	3.38	0.85
การลงทุน	1. มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการบริการทางด้านการท่องเที่ยว	22 (11.46)	129 (67.19)	31 (16.15)	6 (3.13)	2 (1.04)	2 (1.04)	3.82	0.79
	2. การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ	7 (3.65)	130 (67.71)	47 (24.48)	5 (2.60)	2 (1.04)	1 (0.52)	3.69	0.68
	3. โครงสร้างทางด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง หรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ	14 (7.29)	131 (68.23)	35 (18.23)	8 (4.17)	3 (4.17)	1 (0.52)	3.74	0.76

ตารางที่ 11 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบด้าน เศรษฐกิจจากการ ท่องเที่ยว	ระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว						x	SD
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด		
การ ลงทุน (ต่อ)	4. มาตรฐานการครอง ชีพของครัวเรือนอยู่ใน ระดับที่ดีขึ้น	3 (1.56)	123 (64.06)	60 (31.25)	4 (2.08)	1 (0.52)	1 (0.52)	3.63	0.63
การ ผลิต	1. ขายผลผลิตได้มากขึ้น เนื่องจากขายให้กับ นักท่องเที่ยว	9 (4.69)	106 (55.21)	63 (32.81)	8 (4.17)	4 (2.08)	2 (1.04)	3.53	0.82
	2. มีการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิต ให้มีเพียงพอต่อความ ต้องการ	2 (1.04)	110 (57.29)	60 (31.25)	14 (7.29)	0 (0)	6 (3.13)	3.43	0.89
	3. มีการพัฒนาเทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ในการ ผลิตสินค้า	2 (1.04)	112 (58.33)	54 (28.13)	16 (8.33)	3 (1.56)	5 (2.60)	3.41	0.92
	4. เกิดการกระตุ้นการ ผลิตของชุมชน	3 (1.56)	85 (44.27)	79 (41.15)	17 (8.85)	3 (1.56)	5 (2.60)	3.28	0.90

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ

สาขา	ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว	ระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว							X	SD
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด			
ที่ดิน	1. ชาวบ้านขายที่ดินให้แก่ผู้ประกอบการภายนอก	31 (16.15)	122 (63.54)	27 (14.06)	9 (4.69)	1 (0.52)	2 (1.04)	3.87	0.83	
	2. ชาวบ้านขายที่ดินแล้วไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น	40 (20.83)	65 (33.85)	59 (30.73)	25 (13.02)	3 (1.56)	0 (0)	3.59	1.01	
	3. การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ	31 (16.15)	70 (36.46)	49 (25.52)	32 (16.67)	5 (2.60)	5 (2.60)	3.39	1.17	
รายได้และค่าครองชีพ	1. การอพยพแรงงานมาจากท้องถิ่นอื่น	30 (15.63)	87 (45.31)	64 (33.33)	10 (5.21)	0 (0)	1 (0.52)	3.70	0.83	
	2. การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือหมู่บ้านอื่น ๆ	25 (13.02)	128 (66.67)	29 (15.10)	8 (4.17)	2 (1.04)	0 (0)	3.86	0.73	
	3. รายได้เป็นฤดูกาลไม่มีความแน่นอน	9 (4.69)	99 (51.56)	71 (36.98)	11 (5.73)	1 (0.52)	1 (0.52)	3.53	0.74	
	4. รายได้ไม่แน่นอนเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว เช่น การเกิดโรคระบาด ความขัดแย้งต่าง ๆ	7 (3.65)	24 (12.50)	45 (23.44)	82 (42.71)	32 (16.67)	2 (1.04)	2.41	1.05	
	5. การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว	6 (3.13)	53 (27.60)	78 (40.63)	47 (24.48)	4 (2.08)	4 (2.08)	2.99	0.96	
	6. ภาวะหนี้สินของครอบครัว	6 (3.13)	35 (18.23)	95 (49.48)	43 (22.40)	5 (2.60)	8 (4.17)	2.84	1.00	
	7. ค่าครองชีพสูงขึ้น	17 (8.85)	130 (67.71)	38 (19.79)	5 (2.60)	2 (1.04)	0 (0)	3.81	0.67	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

สาขา	ประเด็นผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจจาก การท่องเที่ยว	ระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว							X	SD
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด			
รายได้(ต่อ)	8. สินค้ามีราคาสูงขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวมีกำลังซื้อสินค้าสูง	21 (10.94)	139 (72.40)	25 (13.02)	7 (3.65)	0 (0)	0 (0)	3.91	0.62	
ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ	1. การท่องเที่ยวทำให้เงินตราบางส่วนเกิดการรั่วไหลไปสู่ภายนอก ไม่ได้หมุนเวียนภายในท้องถิ่น	7 (3.65)	117 (60.94)	54 (28.13)	10 (5.21)	1 (0.52)	3 (1.56)	3.57	0.80	
	2. ปัญหาเกี่ยวกับส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรมีควรได้	8 (4.17)	90 (46.88)	67 (34.90)	19 (9.90)	4 (2.08)	4 (2.08)	3.35	0.94	
	3. การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น	17 (8.85)	71 (36.98)	81 (42.19)	17 (8.85)	5 (2.60)	1 (0.52)	3.39	0.90	
	4. การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสูญเสียการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน	7 (3.65)	66 (34.38)	83 (43.23)	27 (14.06)	3 (1.56)	6 (3.13)	3.15	0.98	
	5. การแข่งขันแรงงานท้องถิ่น	11 (5.73)	79 (41.15)	86 (44.79)	13 (6.77)	2 (1.04)	1 (0.52)	3.42	0.79	
	6. เศรษฐกิจของชุมชนต้องพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยว	33 (17.19)	135 (70.31)	23 (11.98)	1 (0.52)	0 (0)	0 (0)	4.04	0.58	

การศึกษาระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง จำนวน 192 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก โดยพิจารณาแยกเป็นแต่ละสาขาได้ดังนี้

สาขารายได้ ประเด็นผลกระทบที่เกิดผลกระทบระดับสูงเป็นลำดับที่ 1 คือ ในประเด็น เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.79 อาจเนื่องจาก เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้เกิดความหลากหลายของอาชีพ ประชากรมีทางเลือกในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับตนเองเพิ่มมากขึ้น ลำดับที่ 2 คือ เกิดการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.69 และลำดับที่ 3 คือ การมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ค่าเฉลี่ยคือ 3.63

สาขาการลงทุน ประเด็นที่เกิดผลกระทบสูงเป็นลำดับที่ 1 คือ มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการบริการทางการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 3.82 อาจเพราะเพื่อรองรับการบริการด้านการท่องเที่ยวให้ทันต่อกระแสนิยมของนักท่องเที่ยว ลำดับที่ 2 คือ โครงสร้างทางการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีความเฉลี่ยคือ 3.74 ลำดับที่ 3 คือ การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ ค่าเฉลี่ยคือ 3.69

สาขาการผลิต จากการศึกษาประเด็นผลกระทบทั้ง 4 ประเด็นพบว่า ไม่ปรากฏประเด็นใดที่เกิดผลกระทบในระดับสูง แต่ปรากฏผลกระทบในระดับปานกลาง โดยลำดับที่ 1 คือ ประเด็นด้านการขายผลผลิตได้มากขึ้น เนื่องจากขายให้กับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยคือ 3.55 เพราะสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ลำดับที่ 2 มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยคือ 3.43

สำหรับผลสรุปของระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลกระทบทางด้านบวกนั้น พบว่า สาขาการลงทุนเป็นสาขาที่ปรากฏผลกระทบที่มีผลเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 นั่นคือ ประชากรได้รับประโยชน์จากสาขานี้ในระดับสูงนั่นเอง รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจำแนกตามประเด็นผลกระทบทางบวก

สาขา	ประเด็นผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับผลกระทบ
รายได้	รายได้ครัวเรือนมากขึ้น	3.44	ผลกระทบปานกลาง
	การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น	3.79	ผลกระทบระดับสูง
	เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น	3.69	ผลกระทบระดับสูง
	มีการเก็บออมเงิน	3.21	ผลกระทบปานกลาง
	มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น	3.63	ผลกระทบปานกลาง
	ลดภาวะการว่างงาน	3.38	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.52	ผลกระทบปานกลาง
การลงทุน	มีการขยายการลงทุน	3.82	ผลกระทบระดับสูง
	การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ	3.69	ผลกระทบระดับสูง
	โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง	3.74	ผลกระทบระดับสูง
	มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น	3.63	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.72	ผลกระทบระดับสูง
การผลิต	ขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้น	3.53	ผลกระทบปานกลาง
	มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	3.43	ผลกระทบปานกลาง
	มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ๆ	3.41	ผลกระทบปานกลาง
	มีการกระตุ้นการผลิตของชุมชน	3.28	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.41	ผลกระทบปานกลาง
ผลรวมผลกระทบทางบวก	รายได้	3.52	ผลกระทบปานกลาง
	การลงทุน	3.72	ผลกระทบระดับสูง
	การผลิต	3.41	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.55	ผลกระทบปานกลาง

และความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ โดยพิจารณาแยกเป็นแต่ละสาขาได้ดังนี้

สาขาที่ดิน ประกอบด้วยประเด็นผลกระทบ 3 ประเด็น โดยประเด็นที่เกิดผลกระทบในระดับสูง ลำดับที่ 1 คือ ประเด็นทางด้านการถือครองที่ดิน ซึ่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน โดยประชาชนท้องถิ่นขายที่ดินให้กับผู้ประกอบการภายนอก ค่าเฉลี่ยคือ 3.87 (3.87) อาจเป็นเพราะประชากรท้องถิ่นที่มีที่ดินถือครองโดยเฉพาะในบริเวณที่มีทำเลดี ได้ทำการขายที่ดินให้กับผู้ประกอบการภายนอกที่เข้ามาลงทุน สำหรับประเด็นด้านอื่น ๆ เป็นประเด็นที่เกิดผลกระทบในระดับปานกลาง

สาขารายได้และค่าครองชีพ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นผลกระทบ 8 ประเด็น สำหรับประเด็นที่เกิดผลกระทบในระดับสูงเป็นลำดับที่ 1 คือ สินค้ามีราคาสูงขึ้นเพราะนักท่องเที่ยวมีกำลังซื้อสินค้าสูง มีค่าเฉลี่ย 3.91 อาจเนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มีกำลังซื้อสูง ซึ่งเป็นผลทำให้ราคาสินค้าสูงตามไปด้วย ลำดับที่ 2 คือ ประเด็นเกี่ยวกับการนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือหมู่บ้านอื่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ลำดับที่ 3 คือ ค่าครองชีพสูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และลำดับที่ 4 คือ การอพยพแรงงานมาจากท้องถิ่นอื่น เช่นการย้ายตามครอบครัวมา มีค่าเฉลี่ย 3.70

สาขาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยประเด็นผลกระทบ 6 ประเด็น โดยประเด็นที่เกิดผลกระทบในระดับสูงคือ ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจของชุมชนต้องมีการพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยคือ 4.04 อาจเป็นเพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักและรายได้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งถ้าหาก กระแสการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างอยู่ในระดับที่ดีก็จะส่งผลให้ระดับเศรษฐกิจของชุมชนดีไปด้วย แต่ถ้าหากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับที่ซบเซาหรือเกิดการชะลอตัว ก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจของประชากรท้องถิ่นเช่นกัน และอีก 5 ประเด็น เป็นประเด็นที่เกิดผลกระทบในระดับปานกลาง

สำหรับผลสรุปของระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชากรท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลกระทบทางด้านลบนั้น พบว่า ทั้ง 3 สาขา คือ ที่ดิน รายได้และค่าครองชีพ และผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ต่างก็เป็นสาขาผลกระทบที่มีผลเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีประเด็นผลกระทบของแต่ละสาขาที่ได้กล่าวไปแล้ว มีค่าเฉลี่ยของผลกระทบปรากฏใน

ระดับสูง ซึ่งแสดงว่าเกิดผลเสียในประเด็นนั้น ๆ ในระดับมาก เป็นประเด็นที่ไม่ควรมองข้าม จำเป็นต้องได้รับการจัดการดูแลให้ผลกระทบในประเด็นนั้นเกิดในระดับที่ต่ำลงมา เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบที่มากเกินไปที่จะควบคุมได้ รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวจำแนกตามประเด็นผลกระทบทางลบ

กลุ่มผลกระทบ	ประเด็นผลกระทบ	ค่าเฉลี่ย	ระดับผลกระทบ
ที่ดิน	การถือครองที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง	3.87	ผลกระทบระดับสูง
	ชาวบ้านขายที่ดินแล้วไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น	3.59	ผลกระทบปานกลาง
	การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ	3.39	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.62	ผลกระทบปานกลาง
รายได้และค่าครองชีพ	การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น	3.70	ผลกระทบระดับสูง
	การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น	3.86	ผลกระทบระดับสูง
	รายได้เป็นฤดูกาล	3.53	ผลกระทบปานกลาง
	รายได้ไม่แน่นอนจากปัจจัยต่าง ๆ	2.41	ผลกระทบปานกลาง
	การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว	2.99	ผลกระทบปานกลาง
	ภาวะหนี้สินของครอบครัว	2.84	ผลกระทบปานกลาง
	ค่าครองชีพสูงขึ้น	3.81	ผลกระทบระดับสูง
	สินค้ามีราคาสูงขึ้น	3.91	ผลกระทบระดับสูง
	เฉลี่ย	3.38	ผลกระทบปานกลาง
ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ	การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง	3.57	ผลกระทบปานกลาง
	ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์	3.35	ผลกระทบปานกลาง
	การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น	3.39	ผลกระทบปานกลาง
	สูญเสียการพึ่งพาตนเอง	3.15	ผลกระทบปานกลาง
	การแย่งชิงแรงงานท้องถิ่น	3.42	ผลกระทบปานกลาง
	สูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน	4.04	ผลกระทบระดับสูง
	เฉลี่ย	3.49	ผลกระทบปานกลาง
ผลรวมผลกระทบทางลบ	ที่ดิน	3.62	ผลกระทบปานกลาง
	รายได้และค่าครองชีพ	3.38	ผลกระทบปานกลาง
	ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ	3.49	ผลกระทบปานกลาง
	เฉลี่ย	3.50	ผลกระทบปานกลาง

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ระดับความพึงพอใจของประชากรท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า ส่วนใหญ่ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ พึงพอใจค่อนข้างมาก คิดเป็นร้อยละ 41.15 ทั้งนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชากรท้องถิ่นที่มีต่อระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านการบวก ($X = 3.55$) ที่ปรากฏค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านการลบ ($X = 3.50$) นั่นเอง รองลงมาคือ พึงพอใจในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.77 เมื่อพิจารณาจะพบว่า มีแนวโน้มความพึงพอใจที่ปรากฏในลักษณะลดลงแทนที่จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว เช่น มีรายได้มากขึ้น มีอาชีพมากขึ้น ขยายของได้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันประชากรก็ต้องเผชิญกับข้อเสียที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว เช่น สินค้ามีราคาสูงขึ้น ค่าครองชีพสูง เกิดการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น รวมถึงต้องเผชิญกับเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพารายได้จาก การท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้ระดับความพึงพอใจของประชากรอยู่ในระดับค่อนข้างมาก รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของประชาชนท้องถิ่นจำแนกตามระดับความพึงพอใจที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ระดับความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ความพึงพอใจน้อยที่สุด	1	0.52
ความพึงพอใจค่อนข้างน้อย	10	5.21
ความพึงพอใจปานกลาง	61	31.77
ความพึงพอใจค่อนข้างมาก	79	41.15
ความพึงพอใจมากที่สุด	41	21.35
รวม	192	100

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ผลการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การทดสอบ t-test และการทดสอบ F-test เพื่อทดสอบสมมติฐานทั้งหมด 4 ข้อ ผลการศึกษามีปรากฏดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1. ประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

1.1 ประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($t = -1.212$; Sig = 0.227) โดยกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกเฉลี่ยเท่ากับ 2.96 สรุปได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 19 ปี ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ของประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน

(n = 192)							
ระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	X	SD	SE	t	df	Sig.
น้อยกว่า 19 ปี	112	3.51	1.5038	0.7105	-1.157	190	0.249
19 ปี ขึ้นไป	80	2.96	1.1281	0.6306			

1.2 ประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($t = 0.095$; Sig = 0.924) โดยกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 และกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 สรุปได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่น้อยกว่า 19 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 19 ปี ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ ของประชากรที่มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน

(n = 192)							
ระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	X	SD	SE	t	df	Sig.
น้อยกว่า 19 ปี	112	3.46	1.7038	0.8050	0.095	186.041	0.924
19 ปี ขึ้นไป	80	3.47	1.0425	0.5828			

จากสมมติฐานในข้อที่ 1 พบว่าประชากรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอาศัยในพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากประชากรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่มาช้านานและประชากรที่เพิ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานต่างก็รับรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในแบบเดียวกัน เช่น ผลกระทบอาจจะปรากฏชัดในช่วงเวลา ณ ปัจจุบัน จึงทำให้ประชากรได้รับทราบถึงผลกระทบนั้น โดยไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2. ประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

2.1 ประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน

ผลจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามรายได้จากการท่องเที่ยวของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ t (t -test) พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($t = -2.494$; Sig = 0.013) โดยกลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่ำกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และกลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 สรุปได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ของประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน

(n = 192)

รายได้จากท่องเที่ยว	จำนวน	X	SD	SE	t	df	Sig.
ต่ำกว่า 127,945บาท	160	3.51	1.4192	0.5610	-2.494	190	0.013
127,945บาทขึ้นไป	32	3.74	0.8525	0.7535			

2.2 ประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบแตกต่างกัน

ผลจากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามรายได้จากการท่องเที่ยวของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ t (t-test) พบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($t = -2.245$; Sig = 0.026) โดยกลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวต่ำกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 และกลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 สรุปได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบของประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน

(n = 192)							
รายได้จากท่องเที่ยว	จำนวน	X	SD	SE	t	df	Sig.
ต่ำกว่า 127,945บาท	160	3.42	1.5125	0.5979	-2.245	190	0.026
127,945บาทขึ้นไป	32	3.61	1.0447	0.9234			

จากสมมติฐานข้อ 2 พบว่า ประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชากรที่มีรายได้มากย่อมได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากกว่า เช่น มีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ที่แน่นอน สามารถดำรงชีพในสังคมที่มีค่าครองชีพสูง ๆ ได้ ซึ่งแตกต่างกับประชากรที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยหรือมีรายได้ไม่มั่นคง จึงเป็นสาเหตุให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบแตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3. ประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.1 ประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับอายุของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ F (F- test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกโดยรวมอยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ($X = 3.55$) กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 46 - 60 ปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = 3.63$) กลุ่มประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($X = 3.56$) อยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = 3.41$) ตามลำดับ แต่ก็อยู่ในผลกระทบระดับปานกลางเช่นกัน รายละเอียดดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับอายุของประชากร

อายุ	จำนวน	X	SD	ระดับผลกระทบ
ต่ำกว่า 30 ปี	94	3.56	1.334	ผลกระทบระดับปานกลาง
31 - 45 ปี	68	3.51	1.560	ผลกระทบระดับปานกลาง
46 - 60 ปี	25	3.63	0.894	ผลกระทบระดับปานกลาง
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	5	3.41	0.888	ผลกระทบระดับปานกลาง
รวม	192	-	-	-
เฉลี่ย	-	3.55	1.362	ผลกระทบระดับปานกลาง

เมื่อทดสอบความแปรปรวนระดับค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติ (F- test) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 0.558$; Sig. = 0.643) แสดงว่า ประชากรที่มีระดับอายุ

แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่น แสดงว่า ระดับอายุของประชากรไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก รายละเอียดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับอายุ

ระดับความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	78.134	3	26.045	0.558	0.643
ภายในกลุ่ม	8772.069	188	46.660		
รวม	8850.203	191			

3.2 ประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับอายุของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ F (F- test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า ค่าเฉลี่ยกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ โดยรวมอยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ($X = 3.46$) กลุ่มประชากรที่มีอายุระหว่าง 31 - 45 ปี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = 3.52$) กลุ่มประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($X = 3.45$) อยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = 3.26$) ตามลำดับ แต่ก็อยู่ในผลกระทบระดับปานกลางเช่นกัน รายละเอียดดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับอายุของประชากร

อายุ	จำนวน	X	SD	ระดับผลกระทบ
ต่ำกว่า 30 ปี	94	3.45	1.666	ผลกระทบระดับปานกลาง
31 - 45 ปี	68	3.52	1.352	ผลกระทบระดับปานกลาง
46 - 60 ปี	25	3.36	0.874	ผลกระทบระดับปานกลาง
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	5	3.26	0.642	ผลกระทบระดับปานกลาง
รวม	192	-	-	-
เฉลี่ย	-	3.46	1.462	ผลกระทบระดับปานกลาง

เมื่อทดสอบความแปรปรวนระดับค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติ (F-test) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.186$; Sig. = 0.316) แสดงว่า ประชากรที่มีระดับอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่น แสดงว่า ระดับอายุของประชากรไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ รายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับอายุ

ระดับความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	189.494	3	63.165	1.186	0.316
ภายในกลุ่ม	10013.126	188	53.261		
รวม	10202.620	191			

จากสมมติฐานข้อ 3 พบว่าประชากรที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ประชากรที่มีอายุที่แตกต่างกันต่างก็ได้รับผลกระทบที่ไม่แตกต่างกัน เช่น การซื้อสินค้าที่มีราคาสูงขึ้น มีอาชีพที่เหมาะสมกับแต่ละคนแต่ละวัย มีรายได้ที่

เป็นฤดูกาลที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งได้ส่งผลให้ประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

สมมติฐานข้อที่ 4. ประชากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.1 ประชากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ F (F- test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก โดยรวมอยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ($X = 3.55$) กลุ่มประชากรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = 3.67$) กลุ่มประชากรที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($X = 3.63$) อยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มประชากรที่ไม่ได้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = 2.93$) ตามลำดับ แต่ก็อยู่ในผลกระทบระดับปานกลางเช่นกัน รายละเอียดดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว
ทางด้านบวก จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร

ระดับการศึกษา	จำนวน	X	SD	ระดับผลกระทบ
ไม่ได้เรียน	3	2.93	2.108	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประถมศึกษาตอนต้น	5	3.26	0.702	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประถมศึกษาตอนปลาย	93	3.61	1.114	ผลกระทบระดับปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	3.55	1.288	ผลกระทบระดับปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนปลาย	31	3.43	1.846	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	7	3.63	1.934	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	8	3.22	2.06	ผลกระทบระดับปานกลาง
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	24	3.67	0.758	ผลกระทบระดับปานกลาง
รวม	192	-	-	-
เฉลี่ย	-	3.55	1.362	ผลกระทบระดับปานกลาง

เมื่อทดสอบความแปรปรวนระดับค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว
ทางด้านบวกของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติ (F- test) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 2.285$; Sig. = 0.030) แสดงว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษา
แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก
แตกต่างกัน ขอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า ระดับการศึกษาของประชากรมีผลต่อความคิดเห็น
เกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก รายละเอียดดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก จำแนกตามระดับ
การศึกษา

ระดับความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	707.797	7	101.114	2.285	0.030
ภายในกลุ่ม	8142.407	184	44.252		
รวม	8850.203	191			

เมื่อนำค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษามาเปรียบเทียบตามช่วงชั้นระดับการศึกษาเป็นรายคู่ (โดยวิธีของ Scheffe) พบว่าไม่ปรากฏรายคู่ใดที่มีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ (โดยวิธีของ Scheffe)

ระดับการศึกษา	X	SD	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละคู่								
			ไม่ได้เรียน	ประถมต้น	ประถมปลาย	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.	ปวส.	ป.ตรี	
ไม่ได้เรียน	2.93	10.5357	0								
ประถมต้น	3.26	3.5071	-4.6000	0							
ประถมปลาย	3.61	5.5670	-9.5269	-4.9269	0						
ม.ต้น	3.55	6.4369	-8.6667	-4.0667	0.8602	0					
ม.ปลาย	3.43	9.2340	-7.0000	-2.4000	2.5269	1.6667	0				
ปวช.	3.63	9.6683	-9.8571	-5.2571	-0.3303	-1.1905	-2.8571	0			
ปวส.	3.22	10.3017	-4.1250	0.4750	5.4019	4.5417	2.8750	5.7321	0		
ป.ตรี	3.67	3.7857	-10.3750	-5.7750	-0.8481	-1.7083	-3.3750	-0.5179	-6.2500	0	

4.2 ประชากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร โดยใช้ค่าสถิติ F (F- test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่าค่าเฉลี่ยกลุ่มประชากรตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ โดยรวมอยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ($X = 3.46$) กลุ่มประชากรที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($X = 3.58$) กลุ่มประชากรที่มีการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(อนุปริญญา) มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($X = 3.56$) อยู่ในผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนกลุ่มประชากรที่ไม่ได้เรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($X = 3.02$) ตามลำดับ แต่ก็อยู่ในผลกระทบระดับปานกลางเช่นกัน รายละเอียดดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับการศึกษาของประชากร

ระดับการศึกษา	จำนวน	X	SD	ระดับผลกระทบ
ไม่ได้เรียน	3	3.02	0.902	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประถมศึกษาตอนต้น	5	3.52	1.432	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประถมศึกษาตอนปลาย	93	3.44	0.970	ผลกระทบระดับปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	3.52	1.716	ผลกระทบระดับปานกลาง
มัธยมศึกษาตอนปลาย	31	3.37	1.676	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	7	3.55	2.91	ผลกระทบระดับปานกลาง
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	8	3.56	1.82	ผลกระทบระดับปานกลาง
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	24	3.58	1.838	ผลกระทบระดับปานกลาง
รวม	192	-	-	-
เฉลี่ย	-	3.46	1.462	ผลกระทบระดับปานกลาง

เมื่อทดสอบความแปรปรวนระดับค่าเฉลี่ยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติ (F- test) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 1.130$; Sig. = 0.346) แสดงว่า ประชากรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ ไม่แตกต่างกัน จากการทดสอบสมมติฐานจำแนกตามระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้นั้น แสดงว่า ระดับการศึกษาของประชากรกลุ่มตัวอย่างไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ รายละเอียดดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มของประชากรที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	420.393	7	60.056	1.130	0.346
ภายในกลุ่ม	9782.227	184	53.164		
รวม	10202.620	191			

พบว่าประชากรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบไม่แตกต่างกัน ดังนี้

ประชากรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ประชากรที่การศึกษาระดับสูง มีมุมมองในเรื่องของผลกระทบที่แตกต่างจากประชากรที่การศึกษาน้อย เช่น ประชากรที่มีการศึกษาสูงอาจจะได้รับโอกาสการทำงาน มีรายได้ แตกต่างจากประชากรที่การศึกษาน้อย จึงเป็นผลให้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกแตกต่างกัน

สำหรับประชากรที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องจาก ประชากรที่มีระดับการศึกษาในทุกระดับต่างก็เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยเฉพาะทางด้านลบที่ไม่แตกต่างกัน เช่น ต่างก็ต้องพึ่งพาเรื่องของการท่องเที่ยว ต้องเผชิญกับการแข่งขันกับผู้อื่นไม่แตกต่างกัน

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อศึกษาปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงเพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรท้องถิ่นในระดับครัวเรือนทั้งที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทั้งหมด 192 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ส่วนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยทำการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายภาพรวมของประชากรกลุ่มตัวอย่างในเชิงพรรณนา ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t -test , F -test ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร จากผลการศึกษาพบว่า ประชากรเป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุเฉลี่ย 34 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีสถานภาพสมรส นับถือศาสนาพุทธ เชื้อชาติไทย มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีสมาชิกที่มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน จำนวนปีที่ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 19 ปี ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่เกิดที่หมู่บ้านเดียวกับที่อยู่ปัจจุบัน และส่วนใหญ่ไม่ต้องการย้ายถิ่น เพราะเป็นคนที่นี่และคิดว่าอยู่ที่เดิมก็มีความสุขสบายและมั่นคงดีแล้ว

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของประชากร จากการศึกษาพบว่า ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองคือ ทำสวนมะพร้าวและประมง โดยมีรายได้เฉลี่ย 34,877 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินและไม่มีเงินออม ภายหลังเกิดการท่องเที่ยว พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ค้าขายหรือมีกิจการส่วนตัว มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเฉลี่ย 126,422 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ประชากรไม่ได้ประกอบอาชีพรองเนื่องจากการประกอบอาชีพหลักที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมกันทั้งครัวเรือน เช่น

ประกอบอาชีพค้าขาย หรือทัวร์ท่องเที่ยวค่าน้ำคูปองการัง เป็นต้น และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเฉลี่ย 127,945 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินแต่มีเงินออมเพิ่มมากขึ้น กลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินถือครอง ส่วนประชากรที่มีที่ดินถือครอง มีที่ดินถือครองเฉลี่ย 16.64 ไร่ โดยมีเอกสารสิทธิทำกินเป็น นส.3 เมื่อเกิดการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่พบว่า ประชากรที่มีที่ดินถือครองส่วนใหญ่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน เนื่องจากได้นำที่ดินที่ถือครองนั้นมาลงทุนทำกิจการส่วนตัว สำหรับประชากรที่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน ส่วนใหญ่มีที่ดินลดลงเฉลี่ย 6 ไร่ โดยสาเหตุของการลดลงคือ ขายให้กับนายทุนอื่น และได้รับเงินจากการขายที่ดินเฉลี่ย 242,308 บาทต่อไร่ โดยส่วนใหญ่ขายให้แก่คนนอกหมู่บ้าน และนำเงินที่ได้จากการขายที่ดินไปใช้เพื่อลงทุนทำกิจการส่วนตัว สำหรับประชากรที่มีที่ดินถือครองส่วนใหญ่มีความคิดว่าขนาดที่ดินที่ถือครองอยู่ในระดับ กำลังพอดีกับครอบครัว ส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีผลทำให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น โดยสาเหตุที่ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เนื่องมาจาก มีนายทุนต้องการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและเพื่อทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและให้บริการด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ประชาชนทั้งหมดได้แสดงความคิดเห็นว่ามีประชากรจากถิ่นอื่นเป็นจำนวนมากเข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอีกด้วย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับระดับของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น สำหรับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก พบว่า ประเด็นที่ประชากรท้องถิ่นให้ความคิดเห็นว่าเป็นผลกระทบในระดับสูง ได้แก่ การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้มากขึ้น มีการขยายการลงทุน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ประเด็นที่ประชากรท้องถิ่นให้ความคิดเห็นว่าเป็นผลกระทบในระดับปานกลาง ได้แก่ รายได้ครัวเรือนมากขึ้น มีการเก็บออมเงิน มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ลดภาวะการว่างงาน มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น ขายผลผลิตได้ราคาสูงขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มีการกระตุ้นการผลิตของชุมชน และพบว่าไม่มีประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกประเด็นใดที่ประชากรได้แสดงความคิดเห็นว่าปรากฏในผลกระทบระดับต่ำ สำหรับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบ พบว่า ประเด็นที่ประชากรท้องถิ่นให้ความคิดเห็นว่าเป็นผลกระทบในระดับสูง ได้แก่ การถือครองที่ดินมีการเปลี่ยนแปลง การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น ค่าครองชีพสูงขึ้น สินค้ามีราคาสูงขึ้น สูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจชุมชน ส่วนประเด็นที่ประชากรท้องถิ่นให้ความคิดเห็นว่าเป็นผลกระทบในระดับปานกลาง ได้แก่

ชาวบ้านขายที่ดินแล้วไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ รายได้เป็นฤดูกาล รายได้ไม่แน่นอนจากปัจจัยต่าง ๆ การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว ภาวะหนี้สินของครอบครัว การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง ปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น สูญเสียการพึ่งพาตนเอง การแข่งขันแรงงานท้องถิ่น และพบว่าไม่มีประเด็นผลกระทบด้าน เศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวกประเด็นใดที่ประชากรได้แสดงความคิดเห็นว่าปรากฏใน ผลกระทบระดับต่ำเลย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดีนัก เพราะถ้าผลกระทบทางด้านลบปรากฏในระดับ ต่ำ ก็คือ มีผลเสียหรือสิ่งไม่ดีเกิดขึ้นน้อย แต่ในทางกลับกันถ้าผลกระทบทางด้านลบ ปรากฏเป็น จำนวนหลายประเด็นในระดับสูง เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาให้ความสำคัญ เพราะผลกระทบทางด้าน ลบปรากฏในระดับสูง คือ ผลเสียเกิดขึ้นในปริมาณมาก จึงถือเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับ การจัดการเพื่อลดผลกระทบนั้น ๆ โดยเร่งด่วน

สรุปได้ว่า ระดับของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชน ท้องถิ่นนั้น ปรากฏผลกระทบทางด้านบวกและผลกระทบทางด้านลบในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดย ผลกระทบทางด้านบวกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผลกระทบทางด้านลบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยประเด็น ผลกระทบที่ปรากฏในระดับสูงได้กล่าวในข้างต้น

การทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ดังนี้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านบวก ที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 ปัจจัย จาก 4 ปัจจัย ดังนี้

1. รายได้จากการท่องเที่ยว โดยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว มากกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการ ท่องเที่ยวทางด้านบวก มากกว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยกว่า 127,945 บาทต่อปี

2. ระดับการศึกษา โดยพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญา ตรีหรือสูงกว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวด้าน บวก มากที่สุด

สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านการลอบ ที่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 1 ปัจจัย จากทั้งหมด 4 ปัจจัย คือ

1. รายได้จากการท่องเที่ยว โดยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 127,945 บาทต่อปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านการลอบจากการท่องเที่ยวทางด้านการลอบมากกว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อยกว่า 127,945 บาทต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 สรุปผลความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัย	t	F	Sig.
<u>ทางด้านบวก</u>			
ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน	-1.157	-	0.249
รายได้จากการท่องเที่ยว	-2.494*	-	0.013
อายุ	-	0.558	0.643
ระดับการศึกษา	-	2.285*	0.03
<u>ทางด้านลบ</u>			
ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน	0.095	-	0.924
รายได้จากการท่องเที่ยว	-2.245*	-	0.026
อายุ	-	1.186	0.316
ระดับการศึกษา	-	1.13	0.346

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในท้องถิ่น ส่วนที่

สอง คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้เสนอสิ่งที่ควรศึกษาต่อเนื่องไปจากการวิจัยในครั้งนี้ ถ้าจะมีขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการศึกษา พบว่า ประชากรที่มีรายได้น้อย และมีการศึกษาน้อย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางด้านลบในระดับสูง โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับ การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น ค่าครองชีพและสินค้าต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น รวมทั้งเศรษฐกิจของชุมชนต้องพึ่งพาอาศัยได้จากการท่องเที่ยว นั่นหมายความว่าประเด็นปัญหาดังกล่าวได้เกิดผลเสียขึ้นในระดับที่รุนแรง และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญจึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการเพื่อลดผลเสียที่เกิดขึ้น โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรมีการจัดหาแนวทาง มาตรการการแก้ไขเพื่อให้เกิดผลกระทบทางด้านลบที่เกิดขึ้นกลายเป็นทางด้านบวก หรือให้เกิดผลประโยชน์ในทางที่ดี ทั้งนี้เพื่อนำเอาผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยการจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาให้ความรู้เพื่อให้ประชากรท้องถิ่นมีความรู้ที่ดีขึ้น มีการอบรมเพิ่มทักษะทั้งในการทำงานและทางด้านภาษาต่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของตน ซึ่งเมื่อประชากรท้องถิ่นมีความรู้เพิ่มขึ้นก็จะสามารถประกอบอาชีพ มีงานทำ มีรายได้มากขึ้น เมื่อมีรายได้มากขึ้นก็สามารถสู้กับค่าครองชีพหรือสินค้าที่มีราคาสูงขึ้นได้ และทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการไหลเวียนอยู่ในท้องถิ่น รวมถึงการกำหนดสัดส่วนให้คนนอกเข้ามาทำงาน เพื่อให้เกิดอำนาจในการต่อรอง และสนับสนุนการใช้แรงงาน ทักษะของคนในท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการบริการ นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนเรื่องของการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยอาจจะมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้ประชากรมีพลังที่เข้มแข็งในการแข่งขันทางการค้ากับผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ และเป็นการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนด้วย นอกจากนี้ให้มีการสร้างโอกาสในการลงทุนจากสถาบันทางการเงิน SME ระดมทุนจากสมาชิกภายในกลุ่ม หรือสินเชื่อต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ ไม่ให้มีผู้ประกอบการเพียงรายใดรายหนึ่งเท่านั้น ถึงจะส่งผลให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์แก่ชุมชนในภาพรวมที่สูงขึ้น

2. จากการศึกษา พบว่า ประชากรได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากอาชีพดั้งเดิม คือทำสวน และประมง มาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายหรือมีกิจการของตนเอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นั่นคือ เป็นอาชีพที่ต้องพึ่งพานักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่จึงจะทำให้มีรายได้ ซึ่งถ้าเป็นช่วงที่มีการท่องเที่ยวเบาบาง หรือไม่มีการท่องเที่ยวประชากรก็จะไม่มีรายได้ ดังนั้นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อพท. อบต. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรเข้ามามีบทบาทในการอบรม ส่งเสริม ให้ประชากรได้มีความตระหนักถึงอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เช่นการสนับสนุนให้ประชากรหันมาประกอบอาชีพดั้งเดิม โดยอาจปรับเปลี่ยนให้ตอบรับกับกระแสการท่องเที่ยว ดังเช่น อาชีพทำสวน อาจจัดการสวนให้เป็น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรืออาชีพประมง อาจนำเอาผลผลิตที่ได้มาแปรรูปเป็นของฝากก็ได้ เช่น กะปิ น้ำปลา ของแห้งต่าง ๆ

3. สำหรับผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเป็นการรองรับบริการด้านการท่องเที่ยว เช่นการเปิดเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ซึ่งจากการสำรวจพบที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูง ได้ส่งผลให้รูปแบบของวิถีชีวิตดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก่อให้เกิดการแข่งขันในทางการค้าเป็นอย่างมาก ดังนั้น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อพท. อบต. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรเข้ามาให้การเสนอแนะให้ประชากรทราบถึงวิธีการลดการแข่งขัน โดยการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมและประยุกต์วิธีการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเปิดบ้านเป็น โฮมสเตย์ เพราะรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมนั้นเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ไม่แพ้การท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ

4. จากการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ได้ทำการขายที่ดินที่ถือครองและอพยพครอบครัวไปอยู่พื้นที่อื่น ในที่สุดไม่สามารถดำรงชีวิตในถิ่นฐานนั้น ๆ ได้ ก็กลับมาเป็นแรงงานในถิ่นฐานเดิม ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อพท. อบต. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชากรที่ยังไม่ได้ทำการขายที่ดิน เพื่อให้ประชากรได้มีวิธีการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ถือครอง และมีความรู้เท่าทันนายทุนหรือผู้เอารัดเอาเปรียบ และเพื่อให้ประชากรได้อยู่บนแผ่นดินเกิดไม่เป็นผู้ไร้ถิ่นฐานดังที่ปรากฏให้เห็น

5. จากผลการศึกษา พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชากรท้องถิ่นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏในระดับมาก และปรากฏในลักษณะที่ลดน้อยถอยลงมา รวมถึงยังมีประชากรที่มีความพึงพอใจน้อยอยู่ด้วย สามารถสรุปได้ว่า ประชากรท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไม่มาก ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากต้องเผชิญกับค่า

ครองชีพหรือราคาสินค้าที่สูงขึ้น การแข่งขันที่มีมากขึ้น ดังนั้นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อพท. อบต. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง และเพื่อลด การแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น หรือ การสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้มีความโดดเด่น ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรท้องถิ่นได้รับประโยชน์และ ก่อให้เกิดความพึงพอใจในระดับที่สูงขึ้น

6. นอกจากนี้อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อพท. อบต. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนหรือส่งเสริมด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจจะจัดให้มีการศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ได้ นอกจากนี้ยังเป็นกลยุทธ์ให้ชุมชนได้ตระหนักถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว และมีมาตรการป้องกันแก้ไข ไม่ให้เกิดผลกระทบในระดับที่รุนแรง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชากรท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และด้านคุณภาพชีวิต โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ
2. ควรมีการวิจัยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อนำเอาผลที่ได้จากการวิจัยมาเปรียบเทียบหาข้อสรุปถึงผลดี และผลเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางป้องกันและการแก้ไขที่มีความชัดเจนต่อไป
3. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือส่งเสริมให้เกิดผลกระทบในทางบวกให้มากที่สุด และมีมาตรการป้องกันให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุด
4. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ในพื้นที่เดิมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อระยะเวลาผ่านไปพอสมควร ทั้งนี้เพื่อเป็นการติดตามตรวจสอบผลกระทบในระยะยาวว่าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจาก

สมมติฐานเดิมหรือไม่อย่างไร และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงผลกระทบให้เป็นไปในทิศทางที่มีความเหมาะสม

5. ควรมีการศึกษาปัจจัยผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความครอบคลุมทุกองค์ประกอบรวมถึงทำการศึกษาเพิ่มเติมกับประชากรกลุ่มตัวอย่างอื่น ที่มีความเกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ หรือผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อความละเอียดชัดเจน มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

6. จากผลการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีการให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามในลักษณะที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากมีความกลัวว่าจะนำข้อมูลไปทำให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามเคยมีประสบการณ์จากการที่มีคนแปลกหน้าเข้ามาสอบถามข้อมูลและนำข้อมูลไปทำให้เกิดความเดือดร้อน ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตต่อไป จึงควรใช้รูปแบบการเก็บข้อมูลในหลายรูปแบบประกอบกัน เช่น การสัมภาษณ์โดยอาจจะขอความช่วยเหลือจากคนในหมู่บ้านให้เข้ามาช่วยเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถาม

7. จากการวิจัยพบว่า ด้วยสาเหตุที่เกาะช้างมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนครัวเรือนอย่างรวดเร็ว โดยประชาชนท้องถิ่นบางส่วนได้ขายที่ดินแล้วออกไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น ส่วนประชากรที่พบเห็นส่วนใหญ่เป็นประชาชนจากที่อื่นอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ เป็นผลให้การเข้าไปสัมภาษณ์ประชากรท้องถิ่นจริงที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในช่วงเกิดการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเป็นไปได้ยาก ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาข้อมูลประชากรเป็นอย่างดี หรืออาจขอความช่วยเหลือจากคนในหมู่บ้านให้เป็นผู้นำทางไปยังครัวเรือนของประชากรเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง รวมถึงเรื่องการจัดคำถามเพื่อสื่อกับผู้ตอบแบบสอบถามหรือผู้ให้สัมภาษณ์จะต้องมีความชัดเจนครอบคลุมเนื้อหา เพื่อให้ผู้ตอบคำถามมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดความคลาดเคลื่อน หรือ อคติของการวิจัย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการฝึกหัดครู. 2533. การท่องเที่ยว. ดำรา- เอกสารทางวิชาการ ฉบับที่ 30.

ภาคพัฒนาตำราและเอกสาร หน่วยศึกษานิเทศก์.

กรมป่าไม้. (ม.ป.ป.) สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติประเทศไทย ปี พ.ศ.

2531 - 2545. อ้างโดย ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2541. โครงการประเมินทรัพยากรในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ : กรณีศึกษาในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2548. สถิติการเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544-2548. (อัดสำเนา)

เกษม จันทร์แก้ว. 2542. การศึกษาวิเคราะห์และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2539. เอกสารประกอบการสัมมนาพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2 (2539) วิสัยทัศน์ท่องเที่ยวไทยสู่ก้าวใหม่ปี 2001. กรุงเทพฯ.

_____. (ม.ป.ป.) สถิตินักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของประเทศไทยตั้งแต่ ปี 1960 ถึง

2000. อ้างโดย ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. (2544). การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ

คณะวนศาสตร์. 2530. รายงานการประเมินสถานภาพอุทยานแห่งชาติ พื้นที่อนุรักษ์สัตว์ป่า และพื้นที่คุ้มครองอื่น ๆ ในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ดร.ชนิ เอ็มพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เชษฎมาศ. 2539. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. ใน การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (1) การฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นวิทยากรด้านการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ 8 ม.ค.-10 ก.พ. 2539. ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ ร่วมกับ กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ และ Danish Cooperation for Environment and Development

_____. 2541. การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ. เอกสารประกอบการสอนวิชาหลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2544. การวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสารประกอบการอบรมกระบวนการเรียนรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และวิถีชีวิตชุมชน. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2545. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

_____. 2546. เอกสารประกอบการเรียนวิชา หลักนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2547. เอกสารประกอบการเรียนวิชา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ดุษฎี ชุมสาย และ ญิบพัน พรหมโยธี. 2527. ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว (An Introduction to Tourism Studies). กรุงเทพฯ.

ณรงค์ศักดิ์ นามตาปี. 2535. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินของราษฎร ในเขตและบริเวณรอบนอกเขตพื้นที่ จากการดำเนินงานโครงการพัฒนาโดยตุง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ณัฐพร แสงประดับ. 2527. การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธันวา จิตต์สงวน. 2540. วิธีประเมินค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ ราคาตัวแทน. คู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการประเมินค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (วันที่ 7 – 16 พฤษภาคม 2540) จัดโดยสำนักงานนโยบาย และ แผนสิ่งแวดล้อม ร่วมกับ ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ประยุกต์. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นภวรรณ ฐานะกาญจน์. 2541. การวางแผนด้านนันทนาการ. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาหัวหน้าอุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ครั้งที่ 2. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2543. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาผลกระทบทางนันทนาการ. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิคม จารุมณี. 2535. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 53. ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมการฝึกหัดครู.

_____. 2536. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์. กรมการฝึกหัดครู

นิวัติ เรืองพานิช. 2537. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิติตปริญาโทสาขาอุทยานและนันทนาการ. 2545. โครงการศึกษาสถานภาพและความเป็นไปได้
ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและโครงการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวระดับบน กรณีศึกษา หมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2546. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวระดับบน
กรณีศึกษา หมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นุชนารถ รัตนสุวรรณชัย. 2546. เอกสารประกอบการสอนวิชา 390331 การพัฒนาสถานที่
ท่องเที่ยว ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2. ภาควิชาศิลปอาชีพ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บริษัท โอเชียนเอ็นจิเนียริง คอนซัลแต้นส์ จำกัดและคณะ. 2545. รายงานความก้าวหน้า
ฉบับที่ 2 :โครงการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาและการจัดการเชิงพื้นที่เกาะช้างและ
พื้นที่ใกล้เคียง. (ไม่ปรากฏแหล่งที่พิมพ์)

ประสิทธิ์ หาญชาญเลิศ. รายงานการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชาวบ้านได้รับจาก
โครงการพัฒนาป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม

ประชุม สุวัตถิ. 2523. การสร้างงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
กรุงเทพฯ.

ปรีชา อุปโยธิน และ สุรียา วีรวงศ์. 2521. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางด้านสังคมและ
วัฒนธรรมในประเทศไทย. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

ฝ่ายวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2528. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชน
ท้องถิ่น (จังหวัดภูเก็ต). งานสถิติ กองสถิติและวิจัย.

พิมลพรรณ ลาภยงยศ. 2541. การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น : กรณีศึกษาเกาะ
ช้าง ถึงอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มนัส ใจพันธ์. 2537. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการขายที่ดินต่อเกษตรกรเจ้าของที่ดิน :
กรณีศึกษาอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มานิตา สมรูป. 2528. ความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ (เขาใหญ่ และเอราวัณ) ต่อเศรษฐกิจของ
ท้องถิ่น ต่อการศึกษาและจิตใจของนักท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

รายงานฉบับสมบูรณ์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการพัฒนาระบบมาตรวิทยา / เสนอต่อ สถาบัน
มาตรวิทยาแห่งชาติ โดย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เรืองเดช ศรีวรรณนะ. 2527. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติหลักและทฤษฎี.
คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

_____. 2545. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมขั้นสูง.
คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. 2533. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและผลกระทบของการท่องเที่ยว. วารสารการ
ท่องเที่ยว, กรุงเทพฯ

วุฒิ หวังวัชรกุล. 2540. การประเมินค่าทรัพยากร ในคู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการ
ประเมินค่าทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.

ศุภจิต มโนพิทักษ์. 2542. การประเมินค่าผลกระทบต่อภาคเมือง และภาคอุตสาหกรรม
โดยวิธีทางเศรษฐศาสตร์. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท. 2546. โปรแกรมบันทึกและประมวลผลข้อมูลความจำเป็น
พื้นฐาน [ฉบับ.] รุ่น 2.10 (2546). กรมพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- สกุณา ปิยะวาทีน. 2542. ความสัมพันธ์ของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การใช้ที่ดิน และการพึ่งพิง
ทรัพยากรธรรมชาติของราษฎร โดยรอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัด
จันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมชาย เดชะพรหมพันธุ์, และคณะ. 2545. การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ด้านทานให้ชุมชน
เกาะช้างเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว. คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สมพร อิศวิลานนท์. 2538. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หลัก และทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่
1. คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- _____. 2544. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการจัดการพื้นที่อนุรักษ์. คณะวนศาสตร์.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- _____. 2546. เอกสารประกอบการเรียนวิชาหลักนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ. คณะ
วนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2520. บทบาทของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการพัฒนา
เศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพฯ (อัดสำเนา)
- สุจารี จันทรสุข. 2541. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่เคย
ย้ายถิ่นและไม่เคยย้ายถิ่นในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิต บุตรประเสริฐ. 2523. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
การศึกษาเฉพาะกรณี บ้านเรณู อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาศ. 2535. นันทนาการกับป่าไม้ชุมชน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน
หน่วยที่ 8-15. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
, กรุงเทพฯ

_____. 2541. “วิสัยทัศน์การจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ” รายงานการฝึกอบรม
หลักสูตรการให้บริการด้านการท่องเที่ยวสำหรับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ. (อัคราเนนา)

_____. 2546. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา การจัดการอุทยานและพื้นที่นันทนาการ.
แขนงวิชาอุทยานและนันทนาการ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

เสรี เวชชบุษกร. 2545. เอกสารประกอบการเรียนวิชา เทคนิคการสื่อความหมายสิ่งแวดล้อม.
ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. 2542. รายงานการ
สัมมนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติทางทะเล ภายใต้ความร่วมมือ
ของภาครัฐและเอกชน 26-27 มีนาคม 2542 ณ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติทำจัดไร่ชัย อุทยาน
แห่งชาติสิรินาถ จังหวัดภูเก็ต

แสงสรรค์ ภูมิสถาน. 2546. ผลกระทบของกิจกรรมนันทนาการต่อคุณภาพน้ำในแหล่ง
นันทนาการทางธรรมชาติ : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเอราวัณ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เสาวนีย์ สารเนตร. 2547. การประเมินประสิทธิผลการจัดการอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักอุทยานแห่งชาติ. 2546. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ. กรมอุทยาน
แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ

- โตภิน ทอปปาน. 2537. มูลค่าของสิ่งแวดลอม : มูลค่าจากการเก็บไว้เพื่อจะใช้. วารสาร
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 1 (2) : 23-31.
- อรัญญา สุวรรณดี. 2538. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการท่องเที่ยวแก่งคุดคู้
บ้านน้อย ตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
มหาสารคาม.
- อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2541. การประเมินมูลค่าสิ่งแวดลอม : คืออะไร ทำอย่างไร และทำเพื่อ
ใคร. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 16(4) 56-88น.
- ฤทธิ อนุจรพันธ์. 2543. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ อำเภอแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brockman, C. F. 1959. **Recreation Use of Wild Land**. Mcgaw Hill Book Company,
New York
- IUCN – The World Conservation. 1994. **Guideline for Protected Area Management
Catagories**. CNPPA With the Assistance of WCMC. IUCN, Gland, Switzerland
and Cambridge
- _____. 2005. **Number of protected Area**. Available Source: .
http://www.smh.com.au/articles/2003/09/10/1062902114758.html?from=story_rhs,
October-24-2005.
- McNeely, J.A. 1984. “Introduction : Protected Area are Adapting to New Realities”. In
National Parks, Conservation, and Development. McNeely and Miller (ed.),
Washington, D.C. : Smithsonian Institute Press.
- Moisey. 2002. **Strategy 3 : Enhance Social and Economic Development**.

National Park Service. 1966. **National Park and Landmarks**. Washington, D.C. : U.S. Government printing Office

Randall, A. 1987. **Resource Economics and Economic Approach to Natural Resource and Environmental Policy**. 2nd Edition. John Wiley and Sons, Inc.

World Commission on Protected Area. 1998. **Economic Value of Protected Area : Guidelines for Protected Area**. World Commission on Protected Area (WCPA) IUCN – The World Conservation Union, UK.

World Tourism Organization. 1995. **What Tourism Managers Need to Know : A Practical Guide to the Development and use of Indicators of Sustainable Tourism**. Published by the World Tourism Organization.

Yamane, T. 1973. **Statistical: An Introduction Analysis**. International edition. Tokyo

ภาคผนวก

หมายเลขแบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถาม

**ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวใน
อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น**

โดย ..... นางสาวจุฑารัตน์ ขาวคม

นิสิตปริญญาโท สาขาอุทยานและนันทนาการ

ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชื่อชุมชน ..... วันที่เก็บข้อมูล .....

..คำชี้แจง..

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงศึกษาปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังและข้อมูลด้านเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ปริมาณและการกระจายของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ที่มีต่อประชาชนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไป เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ ใช้ในการจัดทำแผน และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ นอกจากนี้ ยังใช้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาทางวิชาการหรืออ้างอิงในการวิจัยในเรื่องที่คล้ายคลึงกันต่อไปในอนาคต ซึ่งผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 4 ข้อมูลภูมิหลังของประชาชน

วิธีตอบแบบสอบถาม

1. ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบที่ท่านต้องการในคำถามแต่ละข้อ
2. เติมคำตอบลงในช่องว่างที่เว้นไว้หลังคำถามแต่ละข้อ
3. กากบาททับหมายเลข ที่ท่านต้องการมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจ

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....

บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... หมู่บ้าน .....

ตำบล ..... กิ่งอำเภอ ..... จังหวัด .....

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ..... คน
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่หารายได้ให้ครอบครัวมีจำนวน ..... คน
3. ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มา ..... ปี เกษะข้างเริ่มเข้าสู่ปีการท่องเที่ยว ประมาณปี พ.ศ.....
4. ภูมิลำเนาเดิมของท่าน

เกิดในตำบลนี้ ชื่อหมู่บ้าน .....

ย้ายมาจากที่อื่น (สาเหตุการย้ายถิ่น และภูมิลำเนาเดิมก่อนการย้ายถิ่น)

.....

5. ความต้องการในการย้ายถิ่นในอนาคตของท่าน

ต้องการ เหตุผล .....

ไม่ต้องการ เหตุผล .....

ไม่แน่ใจ เหตุผล .....

6. อาชีพ

ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีรายได้จาก...

อาชีพหลัก ..... รายได้ ..... บาท/ปี

อาชีพรอง ..... รายได้ ..... บาท/ปี

รายได้จากการท่องเที่ยว ..... บาท/ปี

ภายหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีรายได้จาก...

อาชีพหลัก ..... รายได้ ..... บาท/ปี

อาชีพรอง ..... รายได้ ..... บาท/ปี

รายได้จากการท่องเที่ยว ..... บาท/ปี

7. สถานะหนี้สิน

ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่ มี ไม่มี

หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีหนี้สิน เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม ไม่มี

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงหนี้สิน.....

8. สถานะเงินออม

ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีเงินออมหรือไม่ มี ไม่มี

หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีเงินออมหรือไม่ เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม ไม่มี

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเงินออม .....

9. สภาพการว่างงานของสมาชิกในครัวเรือน (จำนวนสมาชิกที่สามารถประกอบอาชีพได้ .....คน)
- ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีสมาชิกว่างงานหรือไม่ มี ..... คน ไม่มี
- หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีสมาชิกว่างงานหรือไม่ มี ..... คน ไม่มี
- สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการว่างงาน.....
10. การอพยพแรงงาน
- ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีการอพยพแรงงานหรือไม่ มี ไม่มี
- หลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีการอพยพแรงงานหรือไม่ มี ..... คน ไม่มี
- เนื่องจาก .....
11. ขนาดพื้นที่ถือครอง
- ครัวเรือนของท่านมีที่ดินถือครองหรือไม่ มี ไม่มี (ถ้าไม่มีให้ข้ามไปทำข้อที่ 14)
- ก่อนมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีที่ดินถือครองจำนวน ..... ไร่
- ประเภทของเอกสารสิทธิ .....
- ภายหลังมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นครัวเรือนของท่านมีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินหรือไม่
- ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน
- มี (ระบุ) .....
- เพิ่มขึ้น (ระบุ) ..... ไร่ ลดลง (ระบุ) ..... ไร่
- ประเภทของเอกสารสิทธิ .....
12. ตั้งแต่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ครัวเรือนของท่านได้มีการขายที่ดินไปหรือไม่
- ไม่ได้ขาย เพราะ .....
- ขาย จำนวน..... ไร่ เป็นราคา .....
- บาท โดยขายให้แก่ คนในหมู่บ้าน คนนอกหมู่บ้าน
- และท่านใช้เงินส่วนใหญ่ที่ขายที่ดินไปทำอะไร.....
- ไม่มีที่ดิน ใช้ในการลงทุน การบริโภค
- ผักธนาการ แบ่งให้ลูกหลาน ใช้หนี้เก่า
13. ท่านคิดว่าที่ดินทั้งหมดนี้
- กำลังพอดีสำหรับครอบครัว น้อยเกินไปสำหรับครอบครัว มากเกินไปสำหรับ
- ครอบครัว
14. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด
- สูงขึ้น เพราะ .....
- ไม่สูงขึ้น เพราะ .....
15. การใช้ประโยชน์จากที่อยู่อาศัย
- ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดียว ที่อยู่อาศัยและค้าขาย อื่น ๆ .....
- ที่อยู่อาศัยและบริการ ที่อยู่อาศัยและผลิตสินค้าหัตถกรรม

16. ท่านคิดว่ามีชาวบ้านจากถิ่นอื่นมาประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือไม่ มี ไม่มี
อย่างไร.....

.....
.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวกับระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนของท่าน

* ครัวเรือน ** ชุมชน

ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด	หมายเหตุ / เหตุผล
1.1 รายได้ของครัวเรือนของท่านเพิ่มมากขึ้น*							
1.2 เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มมากขึ้น*							
1.3 เกิดการกระจายรายได้ไปยังส่วนต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับกาท่องเที่ยว**							
1.4 มีการเก็บออมทรัพย์บางส่วนไว้ในธนาคาร เพื่อเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน*							
1.5 มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น*							
1.6 สถานะการว่างงานนอกฤดูกาล*							
1.7 มีการขยายการลงทุนในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการบริการทางการท่องเที่ยว*							
1.8 การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ*							
1.9 โครงสร้างทางการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือ เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ**							
1.10 มาตรฐานการครองชีพของครัวเรือนอยู่ในระดับที่ดีขึ้น*							
1.11 ขายผลผลิตได้มากขึ้น เนื่องจากขายให้กับนักท่องเที่ยว*							
1.12 มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีเพียงพอต่อความต้องการ*							
1.13 มีการพัฒนาเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการผลิตสินค้า*							
1.14 เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน**							
1.15 การถือครองที่ดิน ซึ่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน โดยชาวบ้านขายที่ดินให้แก่ผู้ประกอบการภายนอก**							

ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่เกิด	หมายเหตุ / เหตุผล
1.16 ปัญหาราคาที่ดินสูงขึ้น **							
1.17 การบุกรุกที่ดินของอุทยานแห่งชาติ**							
1.18 การอพยพแรงงานมาจากท้องถิ่นอื่น**							
1.19 การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่นหรือหมู่บ้านอื่น ๆ **							
1.20 รายได้เป็นฤดูกาล ไม่มีความแน่นอน*							
1.21 รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการท่องเที่ยว เช่น การเกิดโรคระบาด ความขัดแย้งต่าง ๆ*							
1.22 การว่างงานนอกฤดูกาลท่องเที่ยว *							
1.23 ภาวะหนี้สินของครอบครัว*							
1.24 ค่าครองชีพสูงขึ้น**							
1.25 สินค้ามีราคาสูงขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวมีกำลังซื้อสินค้าสูง**							
1.26 การท่องเที่ยวทำให้เงินตราบางส่วนเกิดการรั่วไหลไปสู่ภายนอก ไม่ได้หมุนเวียนภายในท้องถิ่น**							
1.27 ปัญหาเกี่ยวกับส่วนแบ่งผลประโยชน์อันควรมิควรได้**							
1.28 การครอบงำทางเศรษฐกิจของคนต่างถิ่น**							
1.29 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสูญเสียการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน**							
1.30 การท่องเที่ยวต้องการแรงงานที่มีทักษะทำให้ผู้ที่ไม่มีทักษะในการทำงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีงานทำ**							
1.31 เศรษฐกิจของชุมชนต้องพึ่งพารายได้จาก การท่องเที่ยว**							

ตอนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนท้องถิ่นต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจ

1. โดยรวมท่านพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาตินี้เพียงใด (โปรดเลือกหมายเลขที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด)

ไม่พอใจอย่างมาก						พึงพอใจอย่างมาก		
1	2	3	4	5	6	7	8	9

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 ข้อมูลภูมิหลังของประชาชน

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ประถมต้น
☐ ประถมปลาย	☐ มัธยมต้น
☐ มัธยมปลาย	☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
☐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่นๆ ระบุ .....

4. สถานภาพในครัวเรือน

☐ หัวหน้าครัวเรือน	☐ คู่สมรส
☐ พ่อ / แม่	☐ บุตร
☐ อื่น ๆ	

5. ศาสนา พุทธ อื่น ๆ ระบุ .....

6. ชาติพันธุ์ ไทย อื่น ๆ ระบุ .....

ขอขอบคุณที่สละเวลาในการตอบ

แบบสอบถาม